

**«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisinin
çalışmasını görüşen komünist ve işçi partileri
temsilcileri toplantısı hakkında**

BİLDİRİ

27–29 Nisan 1977 günlerinde, Prag'da, 75 komünist ve işçi partisi temsilcileri «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisinin çalışmasını görüşmek üzere bir toplantı yaptılar. Bu toplantıya, Alman Komünist Partisi, Almanya Sosyalist Birlik Partisi, Amerika Birleşik Devletleri Komünist Partisi, Arjantin Komünist Partisi, Avusturya Komünist Partisi, Batı Berlin Birleşik Sosyalist Partisi, Belçika Komünist Partisi, Bolivya Komünist Partisi, Brezilya Komünist Partisi, Bulgaristan Komünist Partisi, Büyük Britanya Komünist Partisi, Cezayir Sosyalist Öncü Partisi, Çekoslovakya Komünist Partisi, Danimarka Komünist Partisi, Dominik Komünist Partisi, Ekvador Komünist Partisi, Endonezya Komünist Partisi, Fas İlerilik ve Sosyalizm Partisi, Filipin Komünist Partisi, Finlândiya Komünist Partisi, Fransız Komünist Partisi, Guadelup Komünist Partisi, Guatemala Emek Partisi, Güney Afrika Komünist Partisi, Guyan İlerici Halk Partisi, Hindistan Komünist Partisi, Honduras Komünist Partisi, Irak Komünist Partisi, İran Halk Partisi, İrlanda Komünist Partisi, İspanya Komünist Partisi, İsrail Komünist Partisi, İsveç Sol Komünistler Partisi, İsviçre Komünist Partisi, İtalyan Komünist Partisi, Japonya Komünist Partisi, Kanada Komünist Partisi, Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi (AKEL), Kolombiya Komünist Partisi, Kosta Rika Öncü Halk Partisi, Küba Komünist Partisi, Laos Devrimci Halk Partisi, Lesoto Komünist Partisi, Lübnan Komünist Partisi, Lüksemburg Komünist Partisi, Macaristan Sosyalist İşçi Partisi, Malta Komünist Partisi, Martinik Komünist Partisi, Meksika Komünist Partisi, Moğolistan Devrimci Halk Partisi, Nikaragua Sosyalist Partisi, Norveç Komünist Partisi, Paraguay Komünist Partisi, Peru Komünist Partisi, Polonya Birleşik İşçi Partisi, Portekiz Komünist Partisi,

Porto Riko Komünist Partisi, Reünion Komünist Partisi, Romanya Komünist Partisi, Salvador Komünist Partisi, San Marino Komünist Partisi, Senegal Afrika Bağımsızlık Partisi, Sovyetler Birliği Komünist Partisi, Sudan Komünist Partisi, Suriye Komünist Partisi, Şili Komünist Partisi, Şri Lanka Komünist Partisi, Tunus Komünist Partisi, Türkiye Komünist Partisi, Uruguay Komünist Partisi, Ürdün Komünist Partisi, Venezüela Komünist Partisi, Yeni Zelânda Sosyalist Birlik Partisi temsilcileri ve kendi ricası üzerine adını saklı tuttuğumuz bir partinin temsilcisi katıldılar.

Toplantıya katılanlara, görüşme konusu olarak, derginin geçilen dönemdeki çalışmasını ayrıntılı olarak inceleyip değerlendiren Yazı Kurulu ve Redaksiyon Konseyi eylem raporları peşinen sunuldu. Partiler temsilcileri, bu raporlarda, Yazı Kurulu'nun, daha önceki toplantı tarafından verilen ödevleri, dünya sosyalizminin, işçi ve ulusal kurtuluş hareketinin başarılarını, dünyanın çeşitli ülkelerindeki kardeş partilerin edindikleri deneyi yansıtmı ödevlerini nasıl yerine getirdiğini gördüler.

Partiler temsilcileri, içten, yapıcı ve kardeşçe bir hava içinde geçen görüşmelere aktif olarak katıldılar. Derginin daha öte çalışmasına yararlı olmak üzere, kendi değer yargılarını ortaya koydular ve tavsiyelerde bulundular.

Bu cümleden olarak, komünist ve işçi partileri temsilcileri, Yazı Kurulu ve Redaksiyon Konseyi'ne, toplantıda ortaya konulan değer yargılarını ve yapılan önerileri derginin daha öte çalışmasında temel edinmelerini salık verdiler. Enternasyonal «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi kolektifinin, gitgide daha iyi, hak eşitliği ve işbirliği ruhunda, her partinin ve partice izlenen politikanın bağımsızlığına saygı ruhunda çalışması temenisinde bulundular. Derginin, bu suretle, barış, demokrasi, ulusal kurtuluş ve sosyalizm problem ve fikirlerinin, emperyalizme karşı komünistlerin ve bütün ilerici güçlerin enternasyonal dayanışmasını güçlendirmek için yürütülen savaşım problem ve fikirlerinin incelenip yayılmasına yardımcı olacağını belirttiler.

DÜNYA BARIŞ KONSEYİ ÖDÜLÜ

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisinin çalışmasını görüşmek üzere yapılan komünist ve işçi partileri temsilcileri toplantısının son oturumunda, dergiye, Dünya Barış Konseyi'nin Onursal Diploma'sı verildi. Dünya Barış Konseyi Prezidyumu, 1977 Şubatında yaptığı toplantıda, «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisine bu ödülün verilmesini oybirliğiyle kararlaştırmıştı. Ödülün verilmesinde, DBK Genel Sekreteri Romesh Chandra, özetle şu konuşmayı yaptı :

«Derginiz, Dünya Barış Konseyi'nin ödüllediği ilk dergidir. Derginize,

barışı güçlendirme ve dünyada gerginliği azaltma davasına büyük hizmetinden, silâhsızlanma için, ulusal bağımsızlık uğrunda, emperyalizme, sömürgeciliğe ve yeni-sömürgeciliğe, ırkçılığa ve sömürüye karşı, sosyal ilerilik için, bütün halkların yeni ve mutlu yaşamı için yürütülen savaşıma büyük katkısından ötürü bu ödül veriliyor. Bu yalnız Yazı Kurulu'nun ve derginizi oluşturan enternasyonal kolektifin değil, derginin birçok dilde yayımlanmasında ve çeşitli ülkelerde, bütün kıtalarda yayılmasında katkısı olan bütün mensuplarınızın ve yardımcılarınızın hak ettikleri ödüldür.

Dünya Barış Konseyi'nin kadrosu durmadan genişliyor. Bu kadroya, komünist, devrimci-demokratik, sosyalist, sosyal-demokratik hristiyan-demokratik, liberal ve radikal partiler, ulusal parlâmentolar, ulusal kurtuluş hareketleri ve cephelerinin saygın temsilcileri giriyorlar. Hareketimiz büyüyor, çünkü kurucularının saptayıp benimsedikleri fikir ve prensipleri heyecan ve azimle, iyimserlik ve güvenle gerçekleştirmeye çalışıyor. Bugün ve her zaman, hareketimizin ilk lideri Frederic Joliot-Cürie'yi büyük bir saygıyla anıyoruz. Dünya barış hareketinin gücüne ve bizi bugün esindiren enternasyonalizmine inancı hepimize aşıl原因 odur.

Konseyimizin Onursal Diploma'sını derginize sunarken, aramızdaki işbirliğinin yıldan yıla ve hele Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin 60. yıl dönümünü kutlıyacağımız bu yıl içinde artacağını ve daha da genişleyeceğini ümit etmekteyiz.»

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi başyazarı K. İ. Zarodov, konuşmasında, barış ve halkların güvenliği için, sosyal ilerilik ve sosyalizm için derginin bundan böyle de aktif bir savaşım yürüteceğini Dünya Barış Konseyi Prezidyumuna temin ederek, büyük ödülден ötürü hararetle teşekkür etti.

Uluslararası politika ve moral ilkeler

Rene Urbany

Lüksemburg Komünist Partisi Başkanı

Zamanımız uluslararası ilişkiler sisteminde önemi büyük olumlu değişiklikler zamanıdır. Bu değişiklikler, sosyalist ülkelerin, uluslararası işçi sınıfının, ulusal kurtuluş hareketinin ve demokratik hareketin dünya politikası üzerindeki devrimcileştirici etkisinin dolaysız sonucudur. Bu güçlerin, devletler arasındaki ilişkilerde barış içinde yanyana yaşama prensiplerinin ana eğilim haline gelmesinde, emperyalizmin ve gericiğin direnişi kırılarak uluslararası gerginliğin azaltılması yolunda ilerleme sağlanabilmiş olmasında sonuç belirliyen bir hizmeti vardır.

Biz, partimizin XXVI. Kongresinde kabul edilen kararda, «dünya politikasında, uluslararası sınıf savaşımında daha öte bir güçler dengesi değişimi, barış, demokrasi ve sosyalizm yararına değişim sağlanmakta olduğu»nu özellikle belirttik. Ve bunun, her şeyden önce, Sovyetler Birliği'nin, tüm sosyalist ülkeler topluluğunun ekonomide ve toplumsal gelişmede ulaştıkları büyük başarıların sonucu, sosyalist ülkelerin aktif dış politikasının sonucu olduğuna işaret ettik. Ayrıca, uluslararası yaşamın iyileşme ve sağlığa kavuşturulmasında kapitalist ülkeler işçi sınıfının ve ilerici kamuoyunun, ulusal kurtuluş güçlerinin oynadığı önemli role dikkati çektik.

Dünya arenasındaki değişimleri çözümlemede, her şeyden önce bunların sınıfsal temelini ortaya koymayı çıkış noktası yapmış ve yapmakta olmamız gayet doğal ve anlaşılır bir şeydir. Ve biz, bundan, yumuşamaya doğru dönümün, sınıfsal çelişkilerin, şu veya bu ahvalde uluslararası ölçüler alan çelişkilerin gelişmesinde belirli bir değişimi yansıttığı genel sonucunu çıkarıyoruz. Bundan başka, uluslararası ilişkiler sisteminin barışçı temeller üzerinde yeniden kurulması için atılan ilk adımlar gibi çok önemli bir süreci değerlendirmede sınıfsal yaklaşım, dünya çapında bir yumuşama sağlanması uğrundaki savaşımın bir yana daha çok, bir yana daha az üstünlükler verdiği yollu gözü kapalı sonuçlar çıkarılmasına yer vermiyor. Tam tersine, yumuşama bütün emekçi insanlığın çıkarlarına uygun düşünüyor, zira uygarlığın varlığı ve gelişmesi ancak barış koşullarında sağlanabilir. Dünya politik gerginliğini yumuşatma yönündeki uluslararası çabaların yüksek hümanizmi de bundadır. Yumuşamanın derin tinsel karakteri, ilkesel ahlâksal anlamı keza bundadır.

Dış politikada moral sorunu hayli karmaşıktır. Ve bunun bir tek yazı

çerçevesinde her yanıyle ve tamamen açıklanabileceğini iddia edemeyiz. Bu nedenle, burada yalnız bazı önemli ve her şeyden önce güncel problemlere değineceğim.

Komünistler, şu veya bu dış politika aksiyonlarına hangi moral ilkelerin temel olduğu ve uluslararası politikada yararlanılan araçların bu prensiplere ne derece uyduğu hususuyla canla başla ilgileniyorlar.

Daha vaktiyle, Marksizmin kurucuları, emekçilerin henüz devlet egemenliği kaldırılardan yoksun oldukları, ülkelerinin dış politikasını doğrudan doğruya yönetemedikleri dönemde, işçi sınıfının uluslararası işler üzerinde etki yapmasında belirli moral ilkelerin ve tinsel değerlerin en güçlü araç olabileceğini ve olması gerektiğini belirtmişlerdi. K. Marks, işçilere şu değerli çağrıda bulunmuştu: «Özel kişiler arasındaki ilişkileri düzenlemesi gereken olağan ahlâk ve adalet yasalarının, halklar arasındaki ilişkilerde de yüksek yasalar haline gelmesi için çalışılmalıdır.» ⁽¹⁾

Proletaryanın devlet biçiminde örgütlü sınıf olarak uluslararası alana çıkmasından sonra, emekçi yığınlarının dünya politikası üzerinde etkisi ve bu arada mânevi etkisi ölçülemiyecek derecede arttı. Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin yaklaşmakta olan 60. yıldönümüyle ilgili olarak belirtmeliyiz ki, yüzyılımızın bu büyük olayı, yalnız dünya politikasında sınıf güçlerinin yeralımında ilkesel değişme olarak değil, aynı zamanda bu politikaya daha önce pratik bakımdan tanımadığı yüksek ahlâksal, hümanist ve tinsel esaslar getirilmesi anlamında yeni bir safha açtı.

Sovyet egemenliğinin ilk dış politika adımları ve her şeyden önce bizzat Lenin'in kaleme aldığı dünyaca ünlü Barış Buyrultusu, dünya ölçüsündeki sınıf savaşımının gelişmesinde oluşan dönümü, proletaryanın kurtuluş uğrunda, bütün ezilen ve sömürülenlerin sosyal ve ulusal bakımdan kölelikten kurtulmaları uğrunda tarihsel kavgada elde ettiği reel kazanımları yansıtan eylemlerdir. Bunlar aynı zamanda, işçi sınıfının ve emekçi halkın ahlâk temellerine dayanan gerçek moral olgu ve belgeleri, insan konusunda yüksek mânevi yaklaşım olgu ve belgeleridir.

Reel sosyalizmin uluslararası ilişkiler tarihindeki katkısı, bizce, İkinci Dünya Savaşının önlenmesi uğrunda eşsiz bir politik çaba, faşist barbarlığın pençesinden insanlığın kurtarılması uğrunda eşsiz bir kahramanlık ve özveri olarak, sömürge boyunduruğundan halkların kurtarılması uğrunda olanca etkisini ve kaynaklarını kullanıp seferber etme olarak, genel güvenlik uğrunda en girişken ve ardıcıl savaşım olarak genellenebilir. Bu katkının çok büyük bir politik ve aynı zamanda mânevi önemi vardır.

Avrupalılar, yani iki dünya savaşının başlıca sahnesi olan ve «soğuk harp» döneminde de nice kâbuslar geçiren kıtamızın sakinleri için, Sov-

⁽¹⁾ K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 16, s. 11.

yetler Birliği'nin ve sosyalist ülkelerin izledikleri aktif barışsever politikanın gözle görülür ve elle tutulur meyvalar verdiğini söylemek hata olmaz. 1970'lerde Avrupa'da politik havanın bir hayli ısındığını herkes kabul ediyor. Bazıları bunu ancak Helsinki'den sonra anladılar. Bazıları da, iyileşmeye doğru dönümün, daha önce, Orta Avrupa'da durumu normalleştiren antlaşmaların imzalanmasından sonra bağladığına işaret ettiler. Biz komünistler, ve bizimle birlikte burjuva ideolojisindeki sınırlılığın gerçeği görmelerine engel olmadığı bütün sağduyu sahipleri, bu olumlu değişimin, SBKP XXV. Kongresi tarafından önerilen ve kabul edilen Barış Programı'nda saptanmış girişimlerle, kamuoyunun o zaman sosyalizmin barış taarruzu olarak nitelemekte gecikmediği uluslararası politik eylemlerle başladığı kanısındayız.

«Soğuk harp»ten gerginliğin azaltılmasına doğru dönümün sağlanmasında Sovyetler Birliği'nin ve bütünüyle sosyalist ülkeler topluluğunun oynadıkları büyük rol, bütün dünyada halk yığınlarının, geniş toplumsal çevrelerin gözünde bu ülkelerin saygınlığını pek çok artırdı. Ama, sosyalist dış politikanın artan otoritesinin kapitalist ülkelerde yönetici çevrelerin hoşuna gitmediği de bir gerçektir. Bunun içindir ki, her Batı Avrupa ülkesinde her yurttaşın gördüğü ve bildiği üzere, burjuvazinin kontrolü altındaki yığınsal enformasyon araçları, son zamanlarda sosyalist ülkelere karşı, Sovyetler Birliği'ne karşı, bu ülkelerin uluslararası eylemine karşı hücumlarını iki, üç ve belki de on kat artırmışlardır. Bu bazan saçma bir paradoks olarak görünüyor. Öyle ya, gerilim azalımı, yumuşama yolunda diplomatlar dirençle ve nice güçlükleri aşarak ilerlerken, tekellerin sözümona büyük basını kamuoyunu yine «soğuk harp» hayaletleri dünyasına döndürmek için elinden geleni ardına koymuyor.

Gazetelerin, radyonun ve televizyonun Batı Avrupalıların kafalarına sokmaya çalıştıkları yan cepte hazır propaganda klişeleri, hep o eski «Sovyet tehlikesi» efsaneleridir. Her allahın günü, Sovyetler Birliği'nin izlediği yumuşama politikasından yalnız kendi «yayıma emeleri»ni gizleme kamuflâjı olarak yararlandığına, Varşova Antlaşması üyesi devletlerin NATO ülkeleri üzerinde askersel üstünlük sağlama peşinde olduklarına dair zincirleme haber ve yazılar dinleyip okuyoruz.

Burjuva propagandasının SSCB'yi ve tüm sosyalist ülkeler topluluğunu izledikleri dış politikayı ters göstererek kötüleme çabalarında, olayları, sosyalizmin uluslararası yaşam üzerindeki eşsiz etkisinin sırf bu sistemin askersel gücünden, silâhlı güçlerine dayanmasından vb. ileri geliyormuş gibi gösterme denemeleri ağır basıyor. Söz yok, sosyalist devletlerin savununu potansiyeli dünya politikasında olağanüstü önemli bir etkindir. Ama sosyalizmin uluslararası mevzilerini yalnız bu etkenin ve bunu artırmanın belirlediğini savlamak, gerçekleri görmezlikten gelmek olur. Çünkü Lenin'in deyişiyle sosyalizmin ideali olan silâhsızlanma uğrunda ardıcıl

savaşım ⁽²⁾, sosyalist ülkelerin barış politikasına, Avrupa ve yeryüzünün diğer kesimleri halklarının artık artan güvenlik duygularını borçlu oldukları bu politikaya ayrılmaz bir öge olarak girmektedir.

Politik yumuşamanın askersel yumuşamayla tamamlanması için şimdi eylemde atılan başlıca adımlar ve harcanan çabalar, Sovyetler Birliği'nin girişimiyle ulaşılmış olan anlaşmaların sonucudur. Örneğin, nükleer silâhı yaymaktan kaçınma, her üç ortamda nükleer silâh denemelerini yasaklama antlaşmaları, bakteriyolojik silâhları yasaklama anlaşması bu cümledendir. Son otuz yıl içinde, Sovyetler Birliği, silâhlama yarışının durdurulmasını, askersel bütçelerin yıldan yıla kabarmasına son verilmesini, uluslararası ilişkilerde kuvvete başvurulmasına özel anlaşmalarla set çekilmesini hedef tutan 70'ten fazla öneride bulundu. Genel silâhsızlanma yolunda pratik değişimler sağlamak için çalışılması, SBKP XXV. Kongresi tarafından formüle edilen dış politika program hükümlerinden biridir.

Güttüğü uluslararası politikada sırf silâh gücüne dayanan bir devletten, silâhsızlanma savaşımında böyle bir direnç ve ardıcılık göstermesi, halkını ve tüm insanlığı büyük askersel harcamalar yükünden, durmadan öldürme araçları yığınağı yapmaktan kurtarmak için yeni yeni olanaklar araması beklenemeyeceği âşikârdır.

Bu nedenle, bizler, gerçekçiliğe sadakat gösterirken, dolayısıyla sosyalizmin silâh gücünün şimdiki koşullarda izlediği dış politikada gerekli bir etken olarak tüm önemini belirtirken, bu politikanın uluslararası saygınlık ve etkisinin hiç de roket ve tank sayısı ile ölçülmediğini de görmezlikten gelemeyiz. Bu politikanın çekim gücü, barışseverliğinde, güvenlik, bağımsızlık ve halklar arasında eşitlik gibi değerlere, sosyalist ülkelerin barış politikasının temeli olan moral ilkelere bağlılığındadır.

Biz, yüzmilyonlarca ve giderek milyarlarca insanın, düşünce, özlem ve ümitlerinin, yaşamsal çıkarlarının ve beklediklerinin, aynı zamanda bel bağladıkları moral değerlerin, dünyada güçler dengesinin değiştiği koşullar içinde uluslararası işlerde eskisine oranla çok daha büyük ağırlık kazandığı bir çağda yaşıyoruz. Çünkü dünyanın yazgısını yalnız bankaların ve askersel-sanayi konsernlerinin, yalnız bunların dediklerinden çıkmayan politik oligarşinin ve zümrelerin belirledikleri günler çoktan gerilerde kaldı. Biz komünistler, barış, demokrasi ve sosyalizm güçlerinin dünya çapında büyük kazanımlarından söz ederken, özellikle devletlerin dış politikasının oluşmasında halkların ve kamuoyunun alabildiğine artan rolünü de, uluslararası yaşam üzerinde eskisiyle kıyaslanamayacak kadar artan etkisini de gözönünde bulunduruyoruz.

Bu yeni tarihsel durum karşısında hangi politika adamı büsbütün gözleri kapalı kalabilir? Bunu ancak dünya gerçeklerine ilişkin her türlü duy-

(2) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 30, s. 152.

gudan, zamanımızla hertürlü temastan yoksun olanlar yapabilir. Ama politikada kamuoyunu, yığınların ruh halini dikkate almak, hiç de bunları görüşlerimizde ve pratik eylemlerimizde dile getirmek anlamına gelmiyor. Demagoji de halk isteklerini «dikkate alma»ya yarar bir metot olarak belirliyor. Kapitalizmin, uzak ve yakın, politika tarihi, egemen sınıfın, burjuvazinin, yığınlar arasındaki sosyal psikolojiye, onların açık demokratik özlem ve isteklerine kendini uyarılama örnekleriyle doludur. Emperyalizmin zamanın koşullarına bu uyarlanması, bazan, halkların karşısında çoğu kez sözden öteye geçmiyen reel gerilemeler niteliği alıyordu ve alıyor.

Son aylarda, Birleşik Amerika'da yeni hükümetin dış politika deklarasyonları dünya kamuoyunun dikkatini üzerinde topluyordu. Yeni ABD hükümeti, Vaşington'un uluslararası siyaset hattını «moralize» etme amacı güdüleceğini açıkladı. Aynı zamanda «halk diplomasisi»nden, ya da başka deyişle «diplomasisiz politika»dan yana olduğunu bildirdi. Bütün bunlar dramatik bir etki yapmak için, kendi ülkesinde ve bütün dünyada geniş bir destek ve onay bulma gibi açık bir niyetle ortaya atıldı.

Yeni ABD Cumhurbaşkanı ve yardımcılarını, ülkelerinin dış politika sloganlarını yenilemek, bunlara gereken çekim gücünü kazandırmak zorunda bırakan nedenler hiç kimse için sır değildir. Dünya kapitalizminin, kapitalist ekonomide, kapitalist sosyal ilişkiler sisteminde, kapitalist iç ve uluslararası politikada bunalımın alabildiğine keskinleşmesi yeni ABD yöneticilerini buna yönelten güçlü bir etmen oldu. Sözkonusu bunalım, Amerikan emperyalizmi için ve özellikle bu emperyalizmin dünya arenasındaki mevzileri için çok ağır sonuçlar doğurdu. «Soğuk harp»e önderlik etme rolünü, açıktan açığa dünya egemenliği savlarını, Viyetnam'da giriştiği kanlı serüvenle, bağımsız ülkelerin egemenliğine aralıksız olarak el uzatmalarını, örneğin Şili'de olduğu gibi karşı-devrim ihracına eşit eylemlerini, savaştan sonra ki yıllarda Vaşington'un (bizzat Birleşik Amerika'da yapılan hesaplara göre) dış politika hedeflerine ulaşmak için en azından 215 defa askersel gücünü kullanma tehdidinde bulunmasını ⁽³⁾, bunların tümünü, Birleşik Amerika uluslararası alanda moral ününü yitirmekle ödedi. Bunlar Birleşik Amerika'nın en yakın bağlaşıkları arasında bile kuşku uyandırmaya ve onları uyanıklığa yöneltmeye başladı. ABD'nin 1970 yılları dış politikasının durumu konusunda en sık rastlanan, ama tam ve isabetli sayılan en kısa değerlendirme güvenç bunalımı'dır.

Bu vesileyle bizzat ABD yönetici çevreleri arasında ciddi bir tedirginlik başgösterdi. Ünlü Amerikan dergisi «Foreign Affairs»in, Beyaz Saray'da el değiştirmeden bir yıl önceki sayısında, «ABD'nin moral, politik, ekonomik güetünün azaldığı», Viyetnam'dan ve Watergate skandalından sonra memleketin bir «politik ve psikolojik uyanış, kalkınma» sorunuyla karşı karşıya

⁽³⁾ «Time», January 17, 1977, p. 25.

geldiği, ve bu gereksinmenin («şimdiki durumda hangi ideolojik şıarın Amerikan halkı tarafından oybirliğiyle onaylanacağı ve halkın moral doğruluş ruhunu ateşliyeceği belli olmadığı» halde), Vaşington'un uluslararası siyaset hattını belirlemeye katılanları «dış politika güdülmesine yardım edebilecek nitelikte geniş bir hümanist fikir» aramaya yönelttiği gibi nice satırlar okunabiliyordu. (4)

Şimdi ABD Cumhurbaşkanı Carter dış politikada morali başlıca ilke haline getirme niyetini belirtmiş olduğuna ve bu doktrini pratikte yoklamanın ilk denemeleri için yeterince zaman geçtiğine göre, artık şu soru sorulabilir: Sözkonusu «ateşleyici belgi» bulunmuş mudur, Birleşik Amerika'yı «güvenç bunalımı»ndan çıkaracak bir yol bulma sorunu çözüme kavuşturulmuş mudur?

Sözün doğrusu, Vaşington'un kendi dış politikasını moral temele oturtma isteğine ilişkin resmi deklârasyonların özü, son yıllarda ABD'nin hemen hemen her eyleminde hissedilen söz ile iş arasındaki tutarsızlığı gidermeye söz vermekten öte geçmiyor. Birleşik Amerika'nın özgürlüğü savunma süsü vererek dikta ve polis rejimlerine, faşist ve ırkçı rejimlere gösterdiği çok gayretkeş destek, bu tutarsızlığın kendine özgü bir klâsik örneği oldu. Ne var ki, şu veya bu politik görüş ve tutumun gerçek içeriği, söze değil, yapılan işe bakılarak belirlenir ve bunun biri ötekine uymadığı takdirde, o görüş ve tutuma herhalde yüksek bir moral değer biçilemez.

Peki, bu açıdan bakılacak olursa, Vaşington'un yeni hükümetle attığı ilk uluslararası adımlar nasıl değerlendirilebilir?

Bir adam, karşısındaki adamdan hiç de kabul edilir gibi olmayan isteklerde bulunup da, yanıtını aldıktan sonra, onu anlaşılmaya yanaşmamakla, direnmekle ve buna benzer ağır günahlarla suçlamaya kalkarsa, böyle bir tutuma ancak en azından insafsızlık ve ikiyüzlülük sıfatları yaraşır ve böyle bir tutumun bu alandaki genel ahlâk kurallarıyla hiç bir ilişkisi olamaz. Devletlerin ve örneğin (moralî kendi dış politikasının devinim gücü rolüne yükseltmek istediğini açıkladığına göre) Birleşik Amerika'nın uluslararası tutumunu değerlendirmede de aynı ölçüleri kullanmayı kimse yasak edemez. O halde, Vaşington'un, örneğin stratejik silâhların sınırlandırılması konusundaki Sovyet-Amerikan diyalogunun gelişmesiyle ilgili tutumu hakkında ne söylenebilir? Biz bu satırları Mart ayında ABD Devlet Sekreterinin Moskova'yı ziyaretinden birkaç gün sonra yazıyoruz. Bu ziyaretin, Amerikan basını ve yetkili kişilerinin, SSCB'yi silâhlanma yarışını durdurma fikrine muhalefet eder göstermek için lâflarını hiç de esirgemedikleri bir hava içinde yapıldığı herkesçe biliniyor. Vaşington'un tutumu, kısaca, başlangıçta keseri kendine yontarak tekyanlı üstünlükler için haddinden fazla

(4) «Foreign Affairs», January 1976, pp. 271, 272, 275, 277.

pazarlık, ondan sonra da Sovyetler Birliği'ni karşılıklı olarak kabul edilebilecek bir anlaşmaya yanaşmak istemez gösterip veryansın bir suçlama yaygarası koparma olarak belirdi. E bunun ahlâk kurallarına uyar yanı var mıdır.

Yeni ABD hükümeti, güya ahlâksal kriteriyumlara yönelik politikasıyla, diğer ülkelerin devlet düzen ve kanunlarında, yaşam tarzında Vaşington'un işine gelen değişimlere ulaşmayı düşündüğünü hiç sıkılmadan resmen açıklamaktan çekinmedi. Günlük hayatta başkalarına akıl hocalığı hakkını kendi keyfince benimsemenin her zaman ahlâka aykırı sayıldığı bilinmektedir. Uluslararası ilişkilerdeyse, halkların egemenlik haklarına el atmaya kalkışmakla, başkalarının işlerine karışmazlık ilkesini kabaca çiğnemeyle kaçınılmaz olarak bağlı görülen bu gibi savlar büsbütün ahlâk dışıdır.

Vaşington'un, sosyalizmin toplumsal ve politik düzenine karşı kabaca hücum havasıyla dolup taşan ve bir de ABD dış politikasını «moralize» etme özeninden ileri geldiğini savlamaya kalkıştığı en yeni zincirleme deklârasyon ve adımları, büyük ölçüde, «soğuk harp» dönemi diplomasisinin en kötü örneklerini hatırlatıyor. Yumuşama atmosferini zehirleme tehlikesi uluslararası hayatı sağlığa, kavuşturma sürecini, yani insanlığın en parlak ümitlerle bağlandığı, gelişmesi için elinden gelen çabayı, enerjiyi ve sabrı esirgemediği süreci geri çevirme tehlikesi gizliyen böyle bir tutum ahlâksal sayılabilir mi? Halkların güvenliğini baltalamaktan başka bir şey olmayan bu tutum «halk diplomasisi» kavramına sığar mı?

Görüldüğü gibi, ahlâksal ideallere sadakat deklârasyonları, kendi başına, moral erdem belgesi olamaz. Kaldı ki, bu gibi deklârasyonlar, zamanımızın en demokratik, en insancıl istemleriyle çelişen bir politik pratiği gizleme kamuflâjı oldukça, büsbütün ahlâk-dışı ve tehlikeli bir nitelik almaktadır.

Birleşik Amerika tarafından ileri sürülen «moral politika» görüşünün, dünyada genel bir ilgi ve sevinç uyandırmadıktan başka, geniş kamuoyu çevrelerinde soğuk karşılanmış olması ve Vaşington'un bağlaşıkları arasında bile bir ölçüde endişe uyandırması hiç de rastgele değildir. Batı Avrupa devletlerinde nice burjuva politikacıları, yeterince politik basiret göstererek ve vakitlice uyarıda bulunmayı ödev sayarak, uluslararası yaşamdaki gerçekliklerden hareketle, bu Amerikan «moral oyunu»nun, ateşle oynamaya dönüşebileceğini söylediler. ABD yeni hükümetinin bunu anlayıp anlamadığını yakın gelecek gösterecektir.

İlerici güçler temsilcilerine, öncelikle biz komünistlere gelince, bizler, gerek Amerikan, gerekse Batı Avrupa emperyalizminin ideolojik ve politik manevralarına karşı uyanık bulunmaya devam etmeyi ödev sayıyoruz. Biz bu politikanın gerçek itici güçlerini bulup ortaya çıkarıyor, yaptığımız

öz mlerinin ve vardığımız sonuçların doğruluğunu halk yığınlarına kavratmaya çalışıyoruz. Emperyalizmin politikasını sınıfsal moral-tinsel açıdan ana karakter çizgileriyle değerlendirip göstermekte olmamız buna yardım ediyor.

Yukarıda, işçi sınıfının uluslararası politika konusundaki tutumunda ahl ksallık ve adalet kavramlarının büyük rolü hakkında K. Marks'ın söylediklerinden bir cümle aktarmıştık. Ek olarak belirtelim ki, onun düşünce ve yargısı bu kadarla bitmiyor, moral dış politikanın kendi kendini amaçladığı gibi bir sav çerçevesinde kalmıyor. Hayır, Marks daha öte gide- rek, «Böyle bir dış politika için savaşım, işçi sınıfının kurtuluşu uğrundaki savaşımın bir bölümüdür»diyordu. ( ) şimdi komünistler olarak bizim görüş ve tutumumuz da bu yargıyı sürdürüyor. Biz, yeryüzünde kalıcı barışı, tüm insanlık için en büyük değer ve aynı zamanda sosyal ilerleme uğrundaki savaşımda elde ettiğimiz başarıları geliştirmenin en iyi koşulu sayıyoruz.

( ) K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 16, s. 11.

Sovyet ülkesinin 60. yıldönümü (ikinci reportaj)

Biz ulusların kardeşliğini gördük

Sarada Mitra

*Hindistan Komünist Partisi
Ulusal Konseyi üyesi*

Adel Haba

Irak Komünist Partisi MK üyesi

SBKP Merkez Komitesinin çağrılısı olarak, Sovyet egemenliğinin varlığını sürdürdüğü 60 yıl boyunca ulusal ilişkilerin nasıl geliştiğini inceleyip öğrenmek üzere Sovyetler Birliği'ne hareket etmeye hazırlanırken, bu karmaşık problemin çözümüne ilişkin kusursuz teoriye temel olan Leninci fikirleri bir kez daha hatırladık; Sovyet egemenliğinin temel belgelerini, parti kongrelerini tekrar gözden geçirdik; SBKP MK Genel Sekreteri L. İ. Brejnev yoldaşın söylevlerini ve bu arada «Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin 50. yıldönümü üstüne» başlıklı raporunu, SBKP MK'nin XXIV. ve XXV. Kongrelere sunduğu eylem raporlarını bir daha okuduk.

Biz Sovyetler Birliği'ne daha önce de ve birkaç defa gitmiş bulunuyoruz. İlk sosyalist ülkede ulusal sorunun bütün esas yanlarıyla çözüme kavuşturulduğunu biliyoruz. Ama bu defa, ulusal sorunun çözümünün Sovyet Cumhuriyetlerinden biri için, yani Azerbaycan SSC için, bizzat Azerbaycanlılar ve Azerbaycan topraklarında yaşayan diğer milliyet ve halk grupları için pratikte ne demek olduğunu sözcüleri «içerden» ve «büyük plânda» görme olanağımız vardı. Öyle ki, bütün bunları ulusal soruna ilişkin Marksist-Leninist öğretinin kesitinden geçirerek görecek ve anlayacak, hepsine bu alanda kendi ülkelerimizin ve komünist partilerimizin karşı karşıya bulundukları problemleri düşünerek anlam verecek, ensonu emperyalistlerin ve yardımcılarının Sovyetler Birliği konusunda, hele ikide bir ulusal ilişkileri parmağı dolayıp da ortaya attıkları iftiraların içyüzünü açığa vurmanın ne kadar önemli olduğunu kavrayarak anlam verecektik. (1)

(1) Yakın geçmişte «The Economist» (19–25 March, 1977) dergisinde, söz arasında SSCB'de ulusal soruna da değinen bir yazı okuduk. Kapitalist dünyada ciddiyetiyle tanınan bu İngiliz haftalık dergisi, sosyalizm düşmanlarının Sovyetler Birliği'nde ulusal düşmanlığa ilişkin boşuna ümitlerini dile getiriyor. Reportajımızda, bu yazının bazı hükümleri üzerinde de duracağız.

Ve biz, sözkonusu olanğı kullanırken, her şeyden önce, ulusal soruna ilişkin Leninci ilkelerle, SBKP'nin bunları hayata geçirme politikasıyla ilgilendik. Çünkü ulusal sorun bizim ölkelerimizde de (Hindistan ve Irak) gayet çetindir; bu sorun genç ulusal devletler diyegeldiğimiz, ama pratikte hepsi de çokuluslu olan ölkelerin her biri için en önemli sorunlardan biridir. Bu sorun, gelişmiş kapitalist ölkelerde de çetinliğinden bir şey yitirmiş değildir. Bu hususta, Birleşik Amerika, Kanada, Büyük Britanya, Belçika ve İspanya'da ulusal zemin üzerindeki çatışmaları hatırlatmak yeterlidir.

İşte bu nedenle notlarımızda sırf bu sorun üzerinde durduk. Bizim için en önemli olan şuydu: Yeni sosyalist uluslar ve halk grupları gördük, bunlar arasında yeni ilişkilere tanık olduk; ulusal sorunun çözümünde Sovyet deneyinin uluslararası önemini daha açık olarak kavrayabildik.

POLİTİK HAK EŞİTLİĞİNDE ARDICILLIK

Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin doğuş tarihçesi hiç de basit değildir. Oktobr Devrimi sırasında Bolşevikler'in Bakû örgütü en güçlü ve savaşkan örgütlerden biridir. Bakû Sovnarkom'u (Halk Komiserleri Sovyeti), Petrograd'da V. İ. Lenin'in başkanlığında ilk Sovyet hükümetinin kurulmasıyla hemen hemen aynı zamanda oluşturuldu. Ama arkasından İngiliz müdahalesi geldi; 26 Bakû komiseri canavarca öldürüldüler. Burjuva milliyetçileri (müsavatchılar) iktidarı ele geçirdiler. Sovyet egemenliği ancak müdahalecilerin yurt topraklarından kovulmasından (28 Nisan 1920) sonra yeniden kuruldu. Çok geçmeden, Azerbaycan da, Gürcistan ve Ermenistan'la birlikte Kafkasötesi Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti bileşimine girdi. 1936 yılından beri de Azerbaycan, Sovyetler Birliği Birliği bileşimi içinde başlıbaşına bir Sovyet sosyalist cumhuriyeti olarak varlığını sürdürüyor.

Sovyetler Birliği'nde ulusların, halkların, ayrı milliyetlerden yurttaşların hukuksal eşitliği nasıl sağlanıyor? Azerbaycan SSC Yüksek Şura Prezidyumu Başkanı K. A. Halilov'la konuşmamız bu soruyla başladı.

K. Halilov. SSCB Anayasası, ülkenin federatif kuruluşunu, her ulusun yukarıdan aşağıya bütün ulusal-devletsel kuruluş düzeylerinde hak eşitliğini sağlayacak biçimde belirliyor. (2)

Her şeyden önce, SSCB Yüksek Şurası (en yüksek devlet egemenlik organı) eşit haklı iki meclisten oluşuyor: Birlik Sovyeti (meclisi), Milliyetler Sovyeti (meclisi). Ve Birlik Sovyeti nispi temsil sistemine göre (300 bin

(2) SSCB'nin bileşimi 15 Birlik Cumhuriyeti, 20 özerk cumhuriyet, 8 özerk yöre ve 10 ulusal il'den oluşuyor.

kişiyi bir halk vekili) seçilirken, Milliyetler Sovyeti'nde her Birlik Cumhuriyeti, toprak yüzölçümüne ve nüfus sayısına bakılmaksızın, 32 halk vekiliyle, her özerk cumhuriyet 11 halkvekili, her özerk yöre 5 ve her ulusal il de 1 halkvekiliyle temsil ediliyor. Böylece, örneğin, bizim cumhuriyetimizden Milliyetler Sovyeti'nde 32 halkvekili vardır ve buna Nahçıevan Özerk SSC'nin 11 halkvekili ve Nagorniy Karabakh Özerk Yöresi'nin 5 halkvekili katılırsa, hepsi 5,7 milyon nüfus için 48 halkvekilini buluyor (ve Birlik Sovyeti'nde 15 halkvekili). ⁽³⁾

Bütün Birlik Cumhuriyetleri Yüksek Şura Prezidyumları başkanları SSCB Yüksek Şura Prezidyumu başkan yardımcısıdır; bütün Birlik Cumhuriyetleri Bakanlar Kurulu başkanları SSCB Bakanlar Kurulu üyesidirler, bütün Birlik Cumhuriyetleri Yüksek Mahkeme başkanları SSCB Yüksek Mahkemesi üyesidirler vb. Bunun anlamı şudur: Birlik devleti yüksek organlarının oluşturulmasına ve seçimine bütün Birlik Cumhuriyetleri doğrudan doğruya ve eşit temeller üzerinde katılıyorlar.

Bir de şu önemli noktaya dikkatinizi çekmek isterim: SSCB Anayasası, ulusların hak eşitliğini yalnızca ilân etmekle kalmıyor, hakların dolaylı, ya da dolaysız olarak şu veya bu ölçüde sınırlandırılmasının, ya da tersine, ırksal veya ulusal ilişkilerine bakılarak kimi yurttaşlara üstünlükler tanınmasının, ırksal veya ulusal başkalık, üstünlük, ya da nefret savıyla öğütlemenin kanunla cezalandırılmasını öngörüyor.

Sorunu anayasa böyle çözüyor. Ama doğal olarak, en önemlisi, bütün SSCB cumhuriyetleri ve halkları arasında gerçek hak eşitliğini sağlayan en önemli ulaşım sovyet düzeni, sosyalist düzendir, yani üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin yok edilmesi ve toplumsal mülkiyetin kökleşmesi, sosyal ezgiye son verilmesi, tüm iktidarın başta işçi sınıfı olmak üzere halkın eline geçmesi, emekçi yığınlarının her düzeyde yönetime katılmasının sağlanmasıdır. Bir başka deyişle, sosyalist toplumun kurulması ulusal sorunu çözüme kavuşturmanın gerçek temelidir.

A. Haba. Bilindiği gibi, şimdi cumhuriyetlerinizin yakınlaşmaları süreci özellikle ekonomi alanında bir hayli ilerlemiş bulunuyor. Cumhuriyetleriniz, L. İ. Brejnev'in deyimiyle, ekonomi açısından, işletmecilik açısından birleşik bir organizm, tek bir organizm haline gelmişlerdir. Bu koşullarda Birlik Cumhuriyetlerinin egemenliğinin nasıl belirdiğini ve neden ibaret olduğunu açıklar mısınız?

K. Halilov. Her şeyden önce, her Birlik Cumhuriyetinin kendi anayasası var. Bu anayasalar SSCB Anayasası'ndan esinleniyor. SSCB Anayasası,

⁽³⁾ Bir karşılaştırma: Nufüsü 49,1 milyon olan Ukrayna SSC, kendi bileşiminde özerk ulusal yöreler olmadığı için, Milliyetler Sovyeti'nde yalnız 32 halkvekiliyle, buna karşılık Birlik Sovyeti'nde 150 halkvekiliyle temsil ediliyor.

birbirine benzijen, ama her birinin kendi özel çizgileri olan 15 kızın anasıdır. İş bununla da kalmıyor. Biz yönetsel-topraksal kuruluşumuzu kendimiz oluşturmuyoruz. Bu böylece Azerbaycan SSC Anayasasında yazılıdır. Toprak durumumuz bizim rızamız olmadan değıştirilemez. Cumhuriyetimiz ekonomik alanda geniş haklara sahip bulunuyor. Örneğin, biz cumhuriyet çapındaki plânımızı kuruluşlara göre gerekli gördüğümüz gibi dağıtabiliyoruz ve cumhuriyet toprakları sınırları içinde (Birlik-Cumhuriyet bakanlıkları sistemiyle) pratik olarak toplumsal yaşamın bütün halk ekonomisi kolları ve alanlarının yönetimine katılıyoruz.

Cumhuriyetimiz «yabancı devletlerle dolaysız ilişkiler kurma, anlaşmalar imzalama, diplomatik temsilciler ve konsolosluk temsilcileri alıp verme hakkına sahiptir» (Azerbaycan SSC Anayasası, madde 16) ve aynı zamanda «kendi cumhuriyet askersel birlikleri vardır» (Azerbaycan SSC Anayasası, madde 16–b). Cumhuriyetin iç yaşamına ilişkin bütün sorunlara kendi organları bakar (Azerbaycan SSCB Anayasası, madde 19).

SSCB Anayasası'nda, Birlik Cumhuriyetlerinin ayrılma hakkına sahip oldukları yazılıdır. Bu Azerbaycan SSC Anayasası'nda da (madde 15) şöylece kayıtlıdır: «Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nden serbestçe çıkma hakkını korumaktadır.»

Biz Halilov'a bir soru daha yönelttik. Birlik Cumhuriyetlerinden biri bu serbestçe çıkma hakkını kullanmak istediği takdirde ne olacağını sorduk. İtiraf edelim ki, konuşmaya katılanların hepsi bize dönerek, biraz hayretle baktılar. Ama ciddi ve açık bir yanıt aldık. K. Halilov, bugün, Sovyet Cumhuriyetlerini yalnız savunma gerekleri, ekonomik ve diğer maddesel çıkarların değil, aynı zamanda mânevi özdeşlik ve yakınlığın bağlamakta olduğunu belirtti. Bugün yeni tarihsel topluluk, yani Sovyet halkı yaratılmış bulunuyor. Bu bir ulusal birim, çeşitli etnik grupları büsbütün kendinde eritmiş, biçimden yoksun her hangi bir alaşım değildir. Bu topluluğun temelinde, işçi sınıfının, köylülerin ve aydınların sarsılmaz birliği (yönetmenlik rolünü işçi sınıfının oynadığı birlik), ülkenin bütün halklarının dostluğu yatıyor. Bugün Sovyetler Birliği'nden ayrılmak, sadece bir soru olarak bile, bizim insanlarımıza tuhaf geliyor. Bu böyle olsa da, bu hükmün anayasada yer almaya devam etmesinin önemi vardır, zira bu hüküm her halkın, her ulusun değışmez ve özüne dokunulamaz haklarından biri olan kendi kaderine buyruluk hakkını dile getiriyor.

Bu konuşmayı hatırlıyarak, birimiz (Mitra), şu sorun üzerinde düşündü: Birlik Cumhuriyetleri, sözgelişi, benim yurdumu (Hint Birliği) oluşturan eyaletlere oranla ölçülemeyecek kadar daha büyük bağımsızlığa sahip bulunuyor. Üstelik, Sovyet Cumhuriyetleri arasında birlik ve dayanışma düzeyi Hindistan'da olduğundan keza kıyas kabul etmeyecek kadar daha yüksektir.

Doğaldır ki, Halilov yoldaşın da doğru olarak belirttiği üzere, iş her şeyden önce sosyalist toplum düzeninde, insanın insanı sömürmesine son verilmiş olmasındadır. İşte ulusların gerçek hak eşitliğinin, dostluğunun ve yakınlaşmalarının temeli de budur. Ama V. İ. Lenin hukuksal hak eşitliği sorunu üzerinde de büyük bir dikkatle duruyor. Lenin, bunda, diyebiliriz ki, burjuva toplumunun demokratik kuruluşu koşulları altında ulusların barış içinde yanyana yaşamalarının biricik olanağını görüyor. RSDİP MK'nin Poronin'de yapılan toplantısında (1913) ulusal soruna ilişkin olarak Lenin tarafından kaleme alınan kararın ilgili maddesinde şöyle deniliyordu:

«Sömürü, aşırı kâr ve çekişmeler temeline dayanan kapitalist toplumda ulusal barış ne derecede mümkünse, bu barış, bütün uluslara ve dillere hak eşitliği sağlayan, bir zorunlu (italik bizim – Mitra, Haba) devlet dili koymayan, ardıcıl, son kertesine kadar demokratik ve cumhuriyetçi devlet kuruluşunda, ancak, halk için bütün yerel dillerle öğretim yapılabilecek okullar sağlanarak, ve anayasaya, uluslardan birine tanınmış şu veya bu ayrıcalıkları ve ulusal azınlığın haklarının her hangi bir suretle çiğnenmesini hükümsüz sayan bir temel kanun geçirilerek o derecede mümkün olabilir. Bununla beraber, bizzat yerli halk tarafından yaratılan iktisadi ve töresel koşullar, halkın ulusal bileşimi vb. temeli üzerinde, kendi kendini yöneten ve özerk yörelerin sınırları belirlenerek, geniş yöresel özerklik ve tamamen demokratik yerel özyönetimin sağlanması bilhassa gereklidir.» ⁽⁴⁾

Bu, sanırsanız ki, kurtuluşlarına kavuşan, henüz sosyalist gelişme yoluna koyulmamış olan ülkelerde komünistlerin uğrunda savaşım vermeleri gereken asgarî programdır.

Ne var ki, Hindistan uzun süre sömürge ezgisi altında bulunuyordu. Ve bu durum, Sovyetler Birliği gibi yüzlerce milliyet ve halkın yerleşik olduğu ülkemizde bir ulusal birlik isteği, kendini birleşik bir ulus olarak hissetme isteği doğurdu. Ama ulusal ayrımlar (her şeyden önce dil ayrımları) yerli yerinde kalıyordu. Ve bağımsızlığın ilân edilmesinden sonra, eyaletlerin meydana getirilmesinde diltik prensipi engeli, dil ve bölge şövenizminin gelişmesine büyük ölçüde yardım etti.

Hindistan Komünist Partisi, ulusal azınlıklar (kabileler) için özerk bölgeler meydana getirilmesi fikrini savunuyordu ve bugün de savunuyor. Parti, politik hak eşitliğini gerçekleştirmenin ulusal sorunu çözme yolunda gerekli bir adım olduğu kanısındadır.

... Azerbaycan'a varır varmaz, sanki Birlik Cumhuriyetlerinin birinde değilmiş gibi bir hisse kapıldık. Kendimizi doğrudan doğruya çokuluslu bir devlette bulduk. Azerbaycan'da yerleşik milliyet ve halkların sayısı tüm

⁽⁴⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 24, s. 57–58.

Sovyetler Birliği'ndeki milliyet ve halkların sayısından pek aşağı kalmıyor. Yalnız Azerbaycan Komünist Partisinde (SBKP'nin Azerbaycan örgütü), Parti MK Sekreteri R. G. Mamedzade'nin söylediğine göre, 78 milliyet temsil ediliyor. Ve biz, elbette ki, Azerbaycan SSC içinde ulusal sorunun nasıl çözüldüğünü merak ettik ve ilgilendik.

En son 1970 yılı sayımı verilerine göre, cumhuriyet nüfusu içinde en büyük ulusal gruplar Azeriler (% 73,8), Ruslar (% 10) ve Ermeniler (% 9)'dir.

Görüldüğü gibi, sayıca en büyük, çoğunluğu oluşturan ve cumhuriyetin ulusal çehresini belirleyen milliyet Azerilerdir. Cumhuriyetin devlet kuruluşunda bunun her şeyden önce Yüksek Şura bileşimine yansıdığı görülüyor. Yüksek Şura'da halkvekilleri sayısı hemen hemen her milliyetin genel nüfus içindeki payıyla oranlıdır. (5)

Burada hemen, daha sonra da sık sık sorduğumuz ve her yerde aynı yanıtı aldığımız bir soru, bu halkvekilliği sayısında her milliyet için belirli bir pay, bir yüzde olup olmadığı sorusu doğuyordu. Elbette sorduk. Parti MK Sekreteri R. G. Mamedzade şöyle yanıtladı:

– Böyle bir pay yok. Halkvekili adayının kişisel nitelikleri ve hizmetleri belirliyor sonucu. Örneğin, Azerilerin çoğunluk oldukları bölgelerde, cumhuriyet veya tüm Birlik temsil organları için halkvekilliğine, bir Rus'un, ya da Ermeni yurttaşın seçildiği sık sık görülüyor veya bunun tersi oluyor. Ama parti, temsil organlarında, bütün milliyetlerin (hiç birinde gücenciklik ve ezgiye uğradığı gibi bir his yaratmamak için) nüfus içindeki paylarına bağlı olarak temsil edilmelerini de gözetiyor.

İşte, ulusal sorunun çözümünde ve daha çok çeşitli halklar arasında yaratılan dostluğun güçlendirilmesinde ve derinleştirilmesinde partinin rolü konulu büyük konuşmamız böyle başladı. Ama bunun üzerinde daha sonra, özel olarak duracağız.

Bir de, Azerbaycan SSC çerçevesi içinde, toplu ve yoğun biçimde yaşayan büyük ulusal grupların hakları sorunuyla ilgilendik.

Azerbaycan'da, diğer Birlik Cumhuriyetlerinde de olduğu gibi, bu sorun keza Lenin tarafından vasiyet edilen yoldan, ulusal özerklik yoluyla çözülüyor. Böyle iki yoğun grup var. Birincisi, yine Azeriler, cumhuriyetin ana topraklarından ayrı bir kesimde yaşayan, ama ekonomik, tarihsel ve mânevi bakımdan cumhuriyetle sıkıca bağlı olan Azeriler grubu. Bu grup için, Azerbaycan SSC bileşimine giren Nahçıevan Özerk Sovyet Sosyalist Cum-

(5) Örneğin, Azerbaycan SSC Yüksek Şurası bileşimi içinde (1975 yılı seçimleri sonuçlarına göre) 400 halkvekili var. Bunların 315'i Azeri, 46'sı Rus, 28'i Ermeni vb.'dir. Yerel sovyetlerde 48 bini aşan halkvekilleri arasında 35'ten fazla milliyetin temsilcileri var.

huriyeti meydana getirilmiş. İkincisi, Azerbaycan toprakları içinde, Nagorniy Karabakh bölgesinde yaşayan Ermeniler. Bu kesimde, bizim de gidip gördüğümüz Nagorniy Karabakh Özerk Yöresi meydana getirilmiş.

Ve orada, ilk önce, bu yörenin neden (daracak bir toprak dilimiyle ayrıldığı halde) Ermenistan SSCB bileşimi içinde olmadığını sorduk.

Azerbaycan Komünist Partisi MK Bürosu üyesi ve Parti Nagorniy Karabakh Yöre Komitesi Birinci Sekreteri *B. S. Kevorkov* şöyle yanıtladı:

– Nagorniy Karabakh'ın tarihi Azerbaycan'ın tarihiyle sınıksızdır. Bölge ekonomik bakımdan Azerbaycan'la, özellikle ahalisi Azeri komşu bölge olan Dolniy Karabakh'la bağlıdır. Tersine, bölge, coğrafi konum bakımından yakın olsa da, Ermenistan'dan yüksek dağlarla, geçmişte geniş temaslara olanak vermiyen aşılabilir dağlarla ayrılıyor. Ama Nagorniy Karabakh'ta Ermeni gelenekleri ve dili korunmaktadır.

Böylece, sosyal-ekonomik kalkınma için en elverişli koşulları yaratan iktisadi yönelimli düşüncelerin yanısıra, toplu ve yoğun halde yaşayan bir ulusal grubun varlığı, 1923 yılında Nagorniy Karabakh Özerk Yöresi'nin meydana getirilmesine temel oldu.

A. Haba. Herkes birdenbire mi benimsedi bu tedbiri? Bu kararın gerekçesini, dayanağını anladılar mı?

B. Kevorkov. Elebette büyük bir eğitim eylemi yürütüldü. «Kötü yaşamaya razıyım, yeter ki Ermenistan'a bağlı olayım.» diyenler vardı. Ama bu, burjuva-milliyetçi düşüncelerden ileri gelmiyordu (sömürü düzeninin yıkılmasından sonra böyle düşüncelere ortam kalmamıştı); daha ziyade geri kalmışlık, anlayışsızlık belirtisiydi. Eninde sonunda yaşamın kendisi, bölgenin hızlı ekonomik ve kültürel gelişmesi, tam hak eşitliği gözetilerek ve ulusal gelenek ve âdetlere saygı gösterilerek yaşam düzeyinin yükseltilmesi, Azerbaycan Komünist Partisinin büyük dikkat ve özeni ağır bastı ve sonucu belirledi.

Daha sonra, Parti Martunin Semt Komitesi Birinci Sekreteri *V. M. Gabrielyan* bu konuda bize şunu söyledi: «Nagorniy Karabakh Ermeni halkı Azerbaycan bileşimi içinde kendi devletini buldu ve bu yazgıyı gönüllü olarak kendisi seçti.»

Nagorniy Karabakh'ın büyük hakları var. Nüfusu 160 bin kadar olan bölge, SSCB Yüksek Şurası'nda 7 halkvekiliyle (1 halkvekili Birlik Sovyeti'nde, 1 halkvekili de Milliyetler Sovyeti'nde Azerbaycan'dan ve 5 halkvekili özerk bölgeden) ve Azerbaycan SSC Yüksek Şurası'nda da 12 halkvekiliyle temsil ediliyor. Bölge Emekçi Halkvekilleri Sovyeti'nin ve bunun Yürütme Komitesinin geniş yetkileri Azerbaycan SSC Anayasası'nda saptanmış bulunmaktadır.

... Azerbaycan'da seyahat ederken ve çeşitli milliyetlerden kimselerle

konuşurken, Lenin'in vasiyetlerinin (tam demokratizm, titiz hak eşitliği, küçük halkların çıkarlarını dikkatle gözetme) Sovyet insanların, SBKP'nin günlük yaşam ve eylem pratiğine girdiği, Sovyet halkını oluşturan çeşitli ulusları birbirine perçinleyici büyük bir güç olduğu kanısına vardık.

Bu prensiplerin bozulması, ulusal azınlıklara özerklik tanımaktan vazgeçilmesi, kaçınılmaz olarak, genç devletlere pahalıya malolan milliyetler-arası çatışmalar çıkmasına yol açıyor. Örneğin, birimizin memleketi olan Irak bu çatışmayı Irak Kürdistanı problemiyle yaşadı. Bilindiği gibi, gelip geçen gerici hükümetler, ülke nüfusunun sayıca ikinci büyük kesimi olan Kürtlere özerklik tanımaya hiç bir zaman yanaşmadılar (özerklik tanınmasını daima yalnız komünistler istediler). Bu durum sürekli bir ulusal kurtuluş savaşına yol açtı ve bu savaşım sık sık savaşa dönüştü. Ve ancak Irak Komünist Partisinin de katıldığı İlerici Ulusal Yurtsever Cephe sayesinde kabul edilen ve 1974'te başında Baas Partisinin bulunduğu hükümet tarafından onaylanan Özerklik Kanunu, ülkede kan dökülmesine son verdi ve Irak Kürdistanı emekçileri için yeni olanaklar açtı. Irak komünistleri, Irakt'ta Kürt halkının ulusal probleminin, ülkede tüm devrimci-demokratik dönüşümler probleminden ayrı ve kopuk olarak çözülemeyeceği kanısındadırlar. Parti, ulusal sorunun çözümüne ilişkin Sovyet deneyinden çıkarılabilecek başlıca derslerden birini bunda görmektedir.

Bizi, politik ve eylemsel hak eşitliğiyle ilişkili bir problem daha ilgilendiriyordu. Kısaca üzerinde durmak istediğimiz bu problem devlet dili sorunudur.

Genellikle, dil sorunu, ulusal sorunun hukuksal ve aynı zamanda kültürel görünüşünün en önemli bileşimsel bölümlerinden biridir. Aynksız bütün halkların kendi ana dilleriyle öğrenim yapma, devlet organlarında vb. bu dille konuşma hakkı olmadan, milliyetlerin hak eşitliğinden söz edilemez.

SSCB Anayasası'nda devlet dili hakkında bir hüküm yoktur. Ama Azerbaycan SSC Anayasası'nda bu konuda bir madde vardır. Anayasanın 151. maddesi şöyle der: «Azerbaycan SSC'nin devlet dili Azeri dilidir.»

Biz, Azerbaycan SSC kanun yapıcılarının anayasaya böyle bir madde koymalarını yerinde buluyoruz. Çünkü Azerbaycan'da tarih boyunca hiç bir zaman ezgicilik yapmamış olan bir ulusal çoğunluk vardır. Azerbaycan dili ezen durumunda bir milliyetin dili değildir. Ama Azerbaycan Anayasası daha öte gidiyor ve Leninci ilkeler gereğince ulusal azınlıkların haklarını da güvence altına alıyor. Söz konusu 151. madde şöyle devam ediyor: «Azerbaycan SSC topraklarında yaşayan ulusal azınlıklara, gerek kendi kültür, gerekse devlet kurumlarında kendi dilini serbestçe geliştirme ve kullanma hakkı tanınır. Cumhuriyet iktidar organlarının bütün kanun, buyrultu, açıklama, kararname ve genelgeleri, Azerbaycanca, Rusça ve

Ermenice yayımlanıyor. Yani iki ana ulusal azınlık olarak Rusların ve Ermenilerin dilleri Azerbaycan diliyle eşitleniyor. Ülkede her üç dilde de gazeteler, radyo ve televizyon programları yayımlanıyor, öğretim yapılıyor.

Halilov yoldaşa şunu sorduk: «Peki, küçük halklarının dillerinin gelişme durumu nedir?»

K. Halilov. Bilindiği üzere, Sovyet egemenliği Sovyetler Birliği'nin 50'den fazla küçük halkına alfabe, yazı dili kazandırdı ve böylelikle onların ulusal özgünlüğünü kurtardı ve gelişmelerini sağladı. Azerbaycan'daki küçük dillere gelince, bu hususta, sorun, tek tek her durumda somut olarak ve her şeyden önce tam gönüllülük temeli üzerinde çözülüyor. Örneğin, köylerimizin birinde dağlı halk (Dağıstan halkı gibi) oturuyor ve bunlar 15 dil konuşuyorlardı. Ve köyün bütün bu dillerde öğrenim yapan okulları vardı. Şimdi köylüler kendiliğinden bu pratikten vazgeçtiler. Bunun tersi de var. Cumhuriyetin üç semtinde, yığınla Gürcü halkın (daha çok köylü) yaşadığı yerlerde, yurttaşların isteğiyle Gürcü diliyle öğrenim sağlanmış bulunuyor.

S. Mitra. Çokuluslu ülkede, en önemli problemler arasında, bir de tek, birleştirici dil problemi olduğu söz götürmez. Yoksa, aynı devlette yaşayan halkların teması ve yakınlaşması alabildiğine güçleşir. Hindistan'da uzun süre sömürgecilerin İngilizcesi böyle birleştirici dil yerini tuttu. Ama zaman, dışarıdan dayatılan yabancı dilin ana dil olamayacağını gösterdi. Hint diline gelince, bu başkadır, bu dili Hindistan halkının önemli bir bölümü konuşuyor. Partimiz, Hint dilinin tüm Hindistan için ortak ve birleştirici dil olması gerektiğini düşünüyor. Ama bağımsızlığın ilânından sonra Hindistan Ulusal Kongre hükümeti Hint dilini ulusal dil olarak tepeden inme dayatmaya kalkınca, gönüllülük ilkesi çiğnenmiş oldu ve bu da Hint dili konuşmayan halklar arasında bir dil şovenizmi dalgası kabarmasına yol açtı. Böylece Hint dilinin yayılması güçleşti.

Burada, Azerbaycan'daysa, herkes, daha ilk dakikadan itibaren bizimle Rusça konuşuyor. Ve bu gayet doğal görünüyor. Peki, bunda, kapitalist ülkelerdeki hasımlarımızın ve kasımlarımızın boyuna parmağa doladıkları ruslaştırma diye bir şey var mıdır?

K. Halilov. Böyle bir şey yoktur. Bütün iş Leninci gönüllülük ve güvenç ilkesinin korunmasındadır. V. İ. Lenin şöyle der: «Biz de (Bolşevikleri kastediyor – yazar), elbette, Rusya'nın her yurttaşının büyük Rus dilini öğrenme olanağına sahip olmasından yanayız. ... Biz yalnız bir şeyi, zorlama elemanını istemiyoruz.»⁽⁶⁾

Sovyet egemenliği yıllarında, Rus proletaryası, Rus halkı, bütün Sovyetler Birliği uluslarının ve halklarının güvencini kazandı. Bu onların Rus dili

⁽⁶⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 24, s. 295.

konsundaki tutumuna da yansdı. Sosyalist toplumun gelişmesine paralel olarak, Rus dili de, doğallıkla, L. İ. Brejnev'in dediği gibi, «Sovyetler Birliği'nde bütün ulusların ve halkların karşılıklı temas dili» (?) oldu.

ŞIARLARLA DEĞİL, EYLEMLERLE

Azerbaycan'da geçirdiğimiz zamanın büyük bölümünü, ülkenin ekonomik gelişmesini öğrenmeye, sanayi ve köy ekonomisi kuruluşlarını görmeye ayırdık. Evsahibimiz Azerbaycanlı yoldaşlar, elbette gizlemeden, Dokuzuncu Beşyılığın her yılında Azerbaycan'ın bütün Sovyetler Birliği çapındaki yarışmada başarı kazananlar arasında yer almış olmasıyla kıvanç duyuyorlar. Yeni, Onuncu Beşyılığın ilk yılında da bu başarı tekrarlanabilir. Buna inanıyorlar.

Bütün bunlar bizim konumuzla doğrudan doğruya ilgiliydi. Çeşitli ulusal kesimlerin ekonomi bakımından bir hızaya gelmesi, ulusların gerçek hak eşitliğini sağlamayı öngören Leninci politikanın olağanüstü önemli bir ögesidir. Sovyetler Birliği koşullarında, bu eski çarlık Rusyasının gerikalmış kenar bölgelerinin hızla kalkındırılmasını gerektiriyordu. Sovyetler Birliği'nin hayatını yakından izleyenler, kenar cumhuriyetlerinde sanayi üretimi hacminin dev ölçüleriyle arttığını, köy ekonomisinde coşkun bir ilerleme kaydedildiğini bilmektedirler . . .

Azerbaycan, çarlık Rusyasının hemen hemen bütün öteki eski ulusal kenar bölgelerinden, ülkede devrimden önce de sanayi (yalnız petrol çıkarımı ve rafinerisi gibi iki alanda) gelişmiş olmasıyla ayrımlanıyor. Bu nedenle, Azerbaycan'ın istatistikleri, sanayi gelişmesi konusunda, sözgelişi, üretimin yüzlerce defa arttığı Orta Asya Cumhuriyetlerinde olduğu gibi, başdöndürücü rakamlar göstermiyor. Ama şu veriler de dikkati çekiyor: 1976 yılında cumhuriyet endüstrisi 1913 yılına oranla 50 defa büyümüş bulunuyor. Asıl önemlisi, Azerbaycan'da, gerikalmışlık simgesi olan tek tür mal üretiminin aşılmış olmasıdır. Diğer üretim kollarının hızla geliştirilmesi sayesinde üretim bakımından türlere göre yapısı olan bir çağdaş sanayi yaratıldı. Burada, dipnotu halinde olsa bile, şimdiki durumu, 1913 yılıyla değil, Hitlerçilerin Sovyetler Birliği'ne saldırılarından önceki son yıl olan 1940'la kıyaslayan bazı verileri belirtmekten kendimizi alamıyoruz. (8)

Bununla ilgili olarak, yukarıda sözünü ettiğimiz «The Economist» dergi-

(7) L. Brejnev, Lenin'in yolundan, c. 4, Moskova, 1970, s. 60.

(8) Azerbaycan'da, işkollarına göre, sanayi ürünleri genel hacmi artış tempoları (1940'a oranla 1975'te): Tüm sanayi – 8,3 defa; yakıt sanayii – 2; kimya ve petro-kimya – 207; elektrik enerjisi – 9 defa; demir-çelik ve renkli metalürji – 1810; makine yapımı ve metal işleme – 34; hafif endüstri – 5,7; besin sanayii – 5,7 defa.

sinin yazısını, yani Rusların endüstriyel gelişme artışından ve aynı zamanda kenar ulusal cumhuriyetlerin erkinliğinden endişe duyduklarını, bunların bağımsızlığa doğru tırmanmalarına engel olmak için her birine tek tür mal üretimine dayanan ekonomi dayatmayı düşündüklerini savlayan yazıyı hatırlıyoruz. «The Economist»in bu yazısını kaleme alanlar, ayrıca, Orta Asya Cumhuriyetlerinde ve Azerbaycan'da Rusya'ya oranla daha çabuk artan halkın baskısı altında, Sovyet hükümetinin fazla işgücünü elbette ... Sibiry'a aktarmaya çalışacağını savlıyorlar! Bu savlara karşı, burada, sadece Nagorniy Karabah Parti Bölge Komitesi Sekreteri E. G. Sarkisyan'ın bir kaydını belirtmekle yetineceğiz: Nüfusun hızla artışı Azerbaycan'ın ulusal özelliğidir. Bu nedenle Azerbaycan Komünist Partisi Merkez Komitesi, SBKP MK katında, başvuruda bulunarak, Onuncu Beş-yıllıkta Azerbaycan'da sanayi üretiminin artırılmasını istedi. Ve cumhuriyette ek olarak 16 büyük sanayi kuruluşu meydana getirilmesi plânlaştırıldı. Bu yeni kuruluşlar sanayi üretiminde türlere göre dallanmayı daha ileri götürecektir.

Bundan 28 yıl önce kırılık bir yerde kurulan ve şimdi nüfusu 190 bini bulan Sumgayit sanayi şehri için ne desek azdır. Hiç de geri kalmış sayılamıyacak nice ülkeler bu kentin sanayiine imrenebilir. Yeri gelmişken şunu da söyleyelim ki, kişi başına sanayi potansiyeli bakımından bu kent Sovyetler Birliği'nde en önde geliyor.

Azerbaycan'ın, üretimde dallanmanın yanısıra çehresini değiştiren sanayi gelişmesinin bir diğer önemli çizgisi, düzenli bir coğrafi dağılım sağlanmış ve cumhuriyet topraklarında (gelişmelerini hızlandırmak suretiyle) gerikalmış bölge ve semt bırakılmamış olmasıdır. Son on yıl içinde Azerbaycan'da sanayi üretimi iki misli artmışken, Nagorniy Karabah'ta bu artış 4 mislidir.

Biz, bir yandan Azerbaycan'ın ulaşımını hayranlıkla karşılarken, öte yandan burjuva propagandasının güya endüstriyel gelişme sürecinin hele Azerbaycan gibi hammadde temeline sahip bulunan bütün ülkeler için tipik olduğu, halkların sosyalist dostluğunun bu konuda hiç bir rol oynamadığı yollu savlarını hatırlarken, bir de şu soruyu sorduk: Tek devlet, Sovyetler Birliği bileşimi içinde Azerbaycan'ın üstünlükleri somut olarak hangi hususlarda kendini gösteriyor?

Bu sorumuzu, Azerbaycan Komünist Partisi MK Bürosu üyesi, Bakü Parti Şehir Komitesi Birinci Sekreteri A. G. Kerimov şöyle yanıtladı:

– Azerbaycan'ın özellikle Rus halkından ve diğer Birlik Cumhuriyetleri halklarından gördüğü yardımın bütün tarihçesini uzun uzun anlatacak değilim. Burada yalnız bir yeni örnekle, kamu servisi kondisyonerleri işletmesi yapıcılığına değinmekle yetineceğim. Azerbaycan'da bu dev sanayi kuruluşu yapıcılığı SBKP MK'nin kararıyla 1974–1975 yıllarında başarıldı.

Ama kuruluşun ölçüleri ve gerektirdiği yapıcılık işleri Azerbaycan'ın olanaklarını kat kat aşıyordu; cumhuriyetimizin tekbaşına bu işin altından kalkması olanaksızdı. İşletmenin yalnız donatımı, Japonya'dan satın alınan tüm donatı 50 milyon doları buluyordu. Yapıcılık topyekûn 200 milyon rubleye maloldu. Ve bütün bunlara karşın, tekniğin son sözü ve dünyanın bu türden en büyük işletmelerinden biri olan bu kuruluş, pratik olarak yapıcılığın başlamasından birbuçuk yıl sonra işletmeye açılabilirdi. Bu dev iş, bütün kardeş cumhuriyetlerin, işletme proje çalışmalarına ve donatımına katılmalarıyla başarılabildi. Sanırım ki, bu örnek, Azerbaycan'ın kardeş Birlik Cumhuriyetleri ailesinin bir üyesi olmakta ne büyük yararları olduğunu yeterince açıklıkla gösteriyor.

Büyük sanayiın gelişmesi çeşitli halkların gerçek hak eşitliğini gerçekleştirmenin önemli bir ögesi, aralarındaki yardımlaşmanın bir sonucudur, ama bu gelişme, bir başka suretle, dolaysız olarak da halklar arasında dostluğu oluşturmaktadır. Çünkü çokuluslu ülkede işçi sınıfı enternasyonal bilinç ve psikolojinin başlıca iletkenidir.

Biz Azerbaycan'ın yeni çehresini belirliyen, birçok sanayi kuruluşu, Sumgayit'te «V. İ. Lenin» hadde-boru fabrikası gibi, Bakû dolayında «Serebrovski» petrol-gaz çıkarım işletmesi, yukarıda sözünü ettiğimiz kamu servisi kondisyonerleri işletmesi, Karabah «26 Bakû Komiseri» ipekli kumaşlar kombinası gibi dev kuruluşlar gördük. Bütün bu kuruluşlarda en belirgin çizgi olarak şu özellik göze çarpıyor: Buralarda çalışanların bileşimi sözün tam anlamıyla enternasyonal olup, her biri 20, 30, 40 milliyetten oluşuyor. Giderek, Karabah kombinasında bile, bileşimin en az 8 milliyetten oluştuğu görülüyor. Ama asıl dikkatimizi çeken şey, daha doğrusu hayran olduğumuz şey, işçilerin ve diğer personelin çokuluslu bileşimde hiç bir özel durum, bir sorun görmemeleri oldu.

– Evet, büyük sanayi üretimi, çeşitli halkları kaynaştırmanın, Azerbaycan emekçileri arasında enternasyonal dostluğun temellerini atmanın etkin ve doğal aracıdır. Ama, Sumgayit Parti Şehir Komitesi Birinci Sekreteri K. M. Bagirov'un açıkladığı gibi, bu hiç de işin «kendi akışı»na bırakıldığı anlamına gelmiyor. Parti örgütü yönetimi, ayrı milliyetlerden (ki Sumgayit'te bu milliyetler sayısı 70'i geçiyor) emekçiler arasında dostluğu güçlendirmek için sürekli çabalar harcıyor. Parti Şehir Komitesi, şu veya bu ödül için adaylar gösterirken, şu veya bu toplantıda onur başkanlığı seçilirken, bu hususu titizlikle dikkate alıyor. Tek sözle, bu öyle «ufak iş» deyip geçilebilecek şey değildir. «Peki, çatışma oluyor mu?» «Eh, elbette, şehir ahalisi bileşim bakımından genç, boyuna değişiyor ve her şey, her zaman pürüzsüz ve sancısız geçmiyor.» Ama ne de olsa, burada ancak tek tek ve şu veya bu kişiye ilişkin olaylar sözkonusu olabilir.

Emekçilerin enternasyonal eğitimi konusunda Parti Şehir Komitesinin

yönettiği çalışmanın bir başka yanı da, Sovyetler Birliği halklarıyla dostluğu sağlamlaştırmaktır. Sumgayit, Ural'la (Rusya), Rustavi (Gürcistan), Odessa (Ukrayna), Kirovakan (Ermenistan) kentleriyle sürekli dostluk ilişkileriyle bağlı bulunuyor. Kardeşçe dostluk, diyor *Bagirov* yoldaş, Sovyetler Birliği sınırları ötesine de yayılıyor. Biz diğer sosyalist ülkeler halklarıyla enternasyonal ilişkiler kuruyor ve sürdürüyoruz. Örneğin, geçenlerde, «dostluğu pekiştirme» gösterisine katılmak üzere Küba çelik dökümcüleri Sumgayit'e geldiler . . .

Konuştuğumuz yoldaşlara, ulusal sorunun bugün köy ortamında nasıl bir görünümü olduğunu da sorduk. Örneğin, bizim kendi ülkelerimizde köylüler halkın büyük çoğunluğunu oluşturuyor. Ve gerikalmışlık yüzünden, büyük toprak sahiplerinin ve feodallerin göz açtırmıyan kıyıcı ezgisi yüzünden, köylülerimiz milliyetçi çağrılara birden kapılıveriyorlar.

Yoldaşlar, Azerbaycan'da da köylülerin devrimden önce bu durumda olduğunu, aynı ezgiye uğradıklarını ve aynı etkilere kolayca kapıldıklarını söylediler. Bu nedenledir ki, V. İ. Lenin, 1921 Nisanında *Kafkasya* komünistlerine gönderdiği mektupta, «Köylülerin durumunu derhal düzeltmeye çalışın . . .» ⁽⁹⁾ öğüdünü veriyordu. Lenin'in bu öğüdü tamamiyle yerine getirildi; köylülerin güvenci kazanıldı, hele köyün sosyalist raylara bindirilmesinden ve köy ekonomisinde kalkınmanın hızlanmasından sonra bu güven büsbütün pekişti.

Biz bu sözlerin doğruluğuna defalarca tanık olduk. Örneğin, Nagornıy Karabakh Özerk Yöresi'nde Martunion bölgesinin Çartar köyü «Komünist» kolhozunda nice parlak izlenimler edindik. Neler görmedik orada? Otomatik bir süt firması. Pembe süngertaşından, içinde 500 koltuklu salonu ve 15 bin ciltlik kitaplığıyla güzel bir kültür sarayı. Okullar, hastane, poliklinik, içinde hertürlü konforuyle iki katlı kâgir evler . . .

Köylerde, milliyet ve halk grupları şehirlerde görüldüğü gibi karışmış değil birbirine. Köylerde ahalinin bileşimi genellikle tek uluslu. Ama E. G. *Sarkisyan* yoldaşın dediği gibi, eğer köyde vaktiyle Azeriler ile Ermeniler arasında dostluk görülüyorduyorsa, bu ancak kişisel dostluktu; bugünse Azerbaycan köyünde dostluk bir kuraldır ve kolektiflerin dostluğu doğmuş bulunuyor. Bütünyle nice köyler, semtler birbirini tanıyor ve asıl önemlisi yardımlaşarak çalışıyorlar. Ve biz, gördüğümüz köylerde, Azeri ve Ermeni köyleri arasında karşılıklı yardım, işbirliği ve olağan kişisel dostluk ilişkileri üstüne birçok somut öyküler dinlemiş bulunuyoruz.

Doğaldır ki, bu konuda, ulusal düşmanlık da içinde olmak üzere hertürlü düşmanlığı doğuran sömürü ilişkilerinin ortadan kaldırılmış olmasının kesin rolü oynadığı görülüyor. Ama bir yandan partinin her günkü

⁽⁹⁾ V. İ. Lenin, *Bütün eserleri*, c. 43, s. 200.

aralıksız ve yorulmak bilmez ideolojik-eğitimsel çalışması çok büyük bir rol oynuyor.

Netekim, Martunin bölgesinde V. M. Gabrielyan yoldaştan şunları dinledik:

«Bence ulusal sorunun çözümünde en büyük başarımız şu: Biz burada artık böyle bir sorun düşünmüyoruz. Yani keskin, ufunetli, başlıca kaygı konusu diyebileceğimiz bir ulusal problemimiz yok. Ama parti bu konuda hiç de kayıtsız kalmıyor ve böyle problemler doğmamasına dikkat ediyor. Sovyetlere ve toplumsal organların yönetim kurullarına halkvekili adayları gösterilirken ulusal oranlar titizlikle gözetiliyor. Bölge Komitesi, ahalisi Azeri veya Ermeni bütün köylere aynı derecede telefon, yol, su, elektrik vb. sağlanmasına özen gösteriyor. Ve doğal olarak, ana diliyle (Azerice veya Ermenice) öğrenim yapılan iyi donatımlı okulların çalışması en büyük dikkat ve özen konusu oluyor.»

... Nagorniy Karab'h'tan, her halkın (en küçüğünün bile) çıkarlarına Lenin'e özgü bir dikkat ve özenle yaklaşımın, Sovyet halkı tarafından ve her şeyden önce Komünist Partisi tarafından canla başla benimsendiği izlenimiyle ayrıldık.

Bir de, kendi ülkelerimiz için çok önemli saydığımız şu gerçeği belirtmek yerinde olur: Ülkede toprak sorunu çözülmeden, köyde köklü sosyal-ekonomik dönüşümler yapılmadan, ulusal sorun çözüme kavuşturulamaz. Bunu daha somut olarak Irak'ın ulusal deneyi gösteriyor. Kürt ulusal kurtuluş hareketi yönetimini ele geçiren gerici-feodal elemanlar, Irak hükümetinin ilân ettiği toprak reformundan ürktüler ve ... Irak Kürdistanı'nın özerkliğine karşı silâhlı isyana kalktılar. Bu elemanlar ilerici rejim koşullarında özerklik istemiyor ve bu duygularını milliyetçi ve anti-komünist şiarlarla gizlemeye çalışıyorlardı. Karşı-devrimci isyanın başarısızlığa uğratılmasını bu tutum ve duygular belirledi. Irak Komünist Partisi, Irak Kürt halkının ulusal probleminin, ancak topraksal ilişkilerin kökten değişmesiyle ve tüm ülkede devrimci-demokratik dönüşümle gerçekten çözülebileceği düşüncesindedir.

YENİ YAŞAMA KOŞULLARI

Buraya kadar anlattıklarımızın çoğu, Azerbaycan'da yaşam ve kültüre ilişkin sosyal koşullar alanında gerçek hak eşitliği sorununun nasıl çözüldüğü hakkında da gözle görülürcesine somut bir fikir veriyor.

Okurlarımızı, burada, Azerbaycan'da hastane, doktor, okul ve öğrenci sayısı hakkında, yüksek okullar ve üniversiteliler hakkında, bilimsel-araştırma enstitüleri ve bilginler hakkında, tiyatrolar, sinemalar, müzeler, kültür sarayları, kütüphaneler vb. gibi kültür-eğitim kurumları hakkında top-

ladığımız rakam ve kanıtları sayıp dökerek bunaltmak istemiyoruz. Ancak, bu hususta Azerbaycan SSC Kültür Bakanı Z. K. Bagirov'tan aldığımız ayrıntılı bilgiyi şu tek cümlede toplıyacağız: Çarlık Rusyasında dünyanın en gerikalmış köşelerinden birini oluşturan Azerbaycan, bütün bu göstergeler bakımından, bugün en gelişmiş kapitalist ülkelerin hemen hemen hepsini geride bırakmış ve giderek Sovyetler Birliği ortalama düzeyini de biraz aşmış durumdadır. Buna hiç kuşkusuz inanabilirsiniz.

Bununla ilgili olarak, ülkelerimize doğrudan doğruya ilişkin birkaç soruna dikkatinizi çekmek istiyoruz.

Birincisi, Azerbaycan'da ulusal kadrolar problemi çözüme kavuşturulmuş. Bunu sanayi kuruluşlarında, kolhozlarda, devlet ve parti kurumlarında, her yerde gördük. Ve bu problemin Rus halkının yardımıyla çözüldüğünü gizliylene rastlamadık. Bunun böyle olmasıyla herkes kıvanç duyuyor. Düşman propagandanın ruslaştırma diye parmağa doladığı suçlamayı nefretle silkip atıyorlar. Azerbaycan Devlet Üniversitesi'nde felsefe bilimleri doktoru prof. Aslanaov aynen şöyle dedi: «Biz Rus halkına şükran borçluyuz. Bizi o ayağa kaldırdı; ondan sonra da kendi kendimize yürümeyi öğrendik.»⁽¹⁰⁾ Azerbaycan Devlet Üniversitesi'nin Azerice ve Rusça öğrenim yapılan iki bölümü var (düzenli öğrenci sayısı 6 bin). Ama derslikler ve öğretim üyeleri aynı, programlar aynı ve bölüm seçimi isteğe bağlı.

İkincisi, eğitim-öğretim ve kadro problemleri bütün halklar için (en küçükleri de içinde) çözülmüş bulunuyor. Azerbaycan Devlet Üniversitesi'nde de aynı soruyu, ulusal pay, oran sorusunu ortaya attık. Şöyle yanıtladılar: Şimdi böyle bir şey yok; esas milliyetlerin temsilcileri eşit işlemler alıyorlar; ama çok küçük milliyetler var ki (sahur'lar, udin'ler, ingoloy'lar), öğrenci almada bunlara öncelik tanınıyor.

Bunun, nice küçük halkların yüksek okulun kapısına bile varamadıkları ülkelerimiz için büyük bir önemi vardı. Ve ister istemez, bizim ülkelerimizde de, başka sosyal düzen koşulları altında, herhalde ulusal pay, oran gözetmenin, hem de eğitimden başka alanlarda da gözetmenin gerekli olacağını düşündük.

Üçüncüsü, Azerbaycan'da, ulusal sorunu çözenin önemli bir bölümü olarak, kadın sorunu da çözüme kavuşturulmuş. Her yerde, yönetim katlarında, devlet ve parti kurumlarında, okullarda, polikliniklerde, kadınlara rastladık. Toplumsal yaşamın her alanına kadınların katılımını gösteren en inandırıcı verileri her istatistik derlemesinde bulabiliyoruz. Bunlardan

⁽¹⁰⁾ Devrimden önce Azerbaycan halkının % 91'inin okuma-yazması yokmuş; yalnız 62 Azerbaycanlı yüksek öğrenim yapabilmış. Şimdi yalnız beş yıl içinde (1971-1975) Azerbaycan'da yüksek öğrenimli 80 bin uzman yetiştirilmiş.

yalnız ikisini, *R. G. Mamedzade* yoldaştan aldıklarımızı anmakla yetineceğiz: Cumhuriyet parti örgütünde $\frac{0}{10}$ 32–33; Azerbaycan Komünist Partisi Merkez Komitesi'nde $\frac{0}{10}$ 30–35 kadın var. ⁽¹¹⁾ Ve semt komitesinin üç sekterinden biri herhalde kadın, Kaldı ki, islâmiyetin yüzyıllar yılı egemen olduğu ve dinsel geleneklerin kadını dış dünyadan kopardığı bir cumhuriyette bugünkü sonuçlar ayrıca ibret vericidir.

Doğal olarak, ilerici gelenekler ve ulusun özellikleri titizlikle korunuyor. Özellikle kültür alanında bunlar bambaşka bir güçle kendini gösteriyor. Kültür Bakanı *Z. Bagirov*, inandırıcı rakam ve kanıtlarla dolu (bunları artık kısaca belirttik) parlak öykülemesini, Azerbaycan kültürünün sosyalist öz temeli üzerindeki ulusal özelliklerinin gelişmesini özetliyerek şöyle bitirdi: «Azerbaycan sosyalist ulusal kültürü yaratıldı. Bu kültür kendi iç ulusal problemlerimizi çözebilecek yeteneğe sahip bulunuyor.»

Bagirov yoldaşın verdiği örneklerin yalnız birini aktaracağız. Azerbaycan operasında bir «mugam» kolu var. «Mugam» yüzyıllar önce ortaya çıkmış, Azerbaycan'a özgü bir opera biçimi. Vaktiyle sadece halk sanatı biçimi olarak yaşatılmış. Azerbaycan bestecileri buna zamanla klâsik bir karakter kazandırmışlar. Bugün, Üzeyir Hacıbekov'un «Leylâ ile Mecnun»-undan en yenilerine kadar nice «mugam» operaları Azerbaycan sahnesinde sürekli olarak oynanıyor, diğer cumhuriyetlerde, Moskova'da da gösteriliyor. Yine bir halk sanatı biçimi olan ve ülkenin her tarafında görüldüğümüz amatör gruplarının büyük bir sevgi kazandıklarını söylemenin yeri de burasıdır.

Bu ülkede gördüklerimizin, ruslaştırma teranesiyle, düşman propaganın savladıklarıyla hiç bir ilişkisi yok. Ve bizlerin, doğulu kişiler olarak, Azerbaycan'da, kendi memleketimize gitmiş gibi olmamız, bizimkilerden alabildiğine ayrımlı olmasına karşın, kendimizi bir doğu ülkesinde hissetmemiz hiç de rastgele olmasa gerek.

Ve yine bu ülkede, kültür alanında, iyice göze çarpan bir özellik de, ulusların birbirlerini anlama, benimseme ve yakınlaşmalar sürecidir. Cumhuriyetler arasındaki sürekli kültürel alışveriş buna yardım ediyor. Bunun olağanüstü önemli olduğu söz götürmez. Çünkü birbirini anlama, benimseme, karşılıklı kültürel zenginleşme, artık halklar arasında mânevi yakınlığın belirtisi, ulusların gelecek kaynaşmasının, Marksist-Leninist öğretiyeye göre SBKP'nin daima amaçladığı kaynaşmanın önemli bir önkoşuludur.

Halkın mânevi yaşamının din gibi önemli bir ögesi de, ulusal özellikler ve gelenekler sorunuyla ilişkilidir. Bizim devletlerimiz için bunun özel bir önemi vardır. Hem islâm gelenekleri bakımından zengin bir ülkeyi görmemiz ayrıca çok iyi oldu. Irak'ta da, bilindiği üzere, resmi din islâmiyettir.

(11) Azerbaycan SSC Yüksek Şurası'nda halkvekillerinin $\frac{0}{10}$ 37,7'si, Cumhuriyet yerel sovyetlerinde $\frac{0}{10}$ 45,7'ü kadındır.

Hindistan'daysa 65 milyon müslüman var (nüfusun %12'si kadar). Bunların çoğu ayrı dil, urduca konuşur. Ve komünalist (dinsel-şovenist cemaatçılar) çevrelerin, Hindistan'da iki ulusun varlığı teorisini ortaya atmaları rastgele değildir. Kapitalist ülkelerde ve gelişme halindeki ülkelerde gerici çevreler, komünistlerin din alanındaki politikasına karşı çeşitli iftiralar atmaktan geri durmuyorlar.

... Bakû'de Tazapir camiini (kentin en büyük camisi) gördük; Kafkas-ötesi müslümanlarının Diyanet İşleri Müdürlüğü yöneticileriyle ve bu arada müftü Hacı İsmail Ahmedov'la görüştük.

Sovyetler Birliği çapındaki genel ilkenin, yani dinin devletten ayrı olduğu, dindarların hiç kimse tarafından kovuşturulamıyacağı ilkesinin islâmiyet bakımından da geçerli olduğunu öğrendik. Bir ayrıntı da şu: Diyanet İşleri Müdürlüğü'nün banka hesap ve işlemlerini parasal organlar kontrol etmiyorlar. Öğrendiğimize göre, dinsel geleneklerin ve pratiğin korunup sürdürülmesi tamamen gönüllülük temeline dayanıyor ve dindarlara her hangi bir engel çıkarılmıyor.

Dindar müslümanların ülkenin toplumsal yaşamına aktif olarak katılmaları, Sovyet yurtseverliğiyle dolup taşmaları dikkatimizi çekti. Müftü Stalin-grad savaşlarına katılan kahramanlardan biri; «Kahramanlık» ve «Stalin-grad Savunması» madalyaları verilmiş kendisine, ve bunlarla kıvanç duyuyor.

... Hiç abartmasız, Azerbaycan'da gördüklerimizin bizde bıraktığı genel ve başlıca izlenimi sadece tek sözle özetleyebiliriz: Mucize! Ne var ki, emperyalist propaganda goygoycuları, aynı zamanda kendi ülkelerimizde gerici güçlerin temsilcileri, her zaman yaptıkları gibi şimdi de bize dönerek şunu sorabilirler: «Sovyetler Birliği'nin çağdaş durumunu ne diye hep devrimden önceki Rusya'yla, ya da (daha kötüsü) I. Savaş'tan sonraki yıkım dönemiyle kıyaslayıp durursunuz? Şimdi o zamana oranla, hele İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bütün ülkeler ilerlemişlerdir.»

Peki, işte böyle bir soru karşısında kalacağımızı düşünerek, Sovyet Azerbaycanı'nın durumunu, burjuva propagandasının «üçüncü dünya»da «ekonomik mucize» diye göklere çıkardığı bir ülkeyle, İran'la kıyaslamaya karar verdik. Ve «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi Yazı Kurulu'ndan olan çalışma arkadaşımız ve İran Halk Partisi MK Yürütme Bürosu üyesi H. Safari yoldaşa başvurarak, kendi yurdu olan bugünkü İran Azerbaycanı hakkında bize bilgi vermesini rica ettik. Safari yoldaş, bize, İran Merkez Bankası resmi istatistiğine dayanan bol bol veriler sağladı.

Sovyet Azerbaycanı ve İran Azerbaycanı nüfus bakımından birbirinin aynı: Her iki kesimde de nüfus 5 milyonu biraz aşıyor. Yirminci yüzyılın başındaki çıkış düzeyleri de hemen hemen birbirinin aynı. Peki, şimdi durum nasıl?

	Sovyet Azerbaycanı	Iran Azerbaycanı
Halk ekonomisinde çalışan işçi ve memur sayısı (Iran Azerbaycanı'nda ücretli işçiler)	1.506.000 (1975)	1.050.000 (1973/74)
Köy ekonomisinde	524 bin	634 bin
Sanayide	645 bin	140 bin
Okur-yazarlık	0/0 100	Kır kesiminde 0/0 20-25 Kentlerde 0/0 40
Onbin kişiye düşen doktor sayısı	28,9	3,6
Onbin kişiye düşen hastane yatağı	100	4
Not. 1. Iran Azerbaycanı sanayiindeki 140 bin ücretli işçi başlıca olarak en çok 10 işçiden oluşan küçük kuruluşlarda çalışıyor. En çok 500 kişi çalıştıran büyük kuruluşlar 5'i geçmiyor. Ve hepsi de bu kesimin biricik sanayi şehri olan Tebriz'de bulunuyor. Not. 2. Iran Azerbaycanı'nın köylük bölgelerinde bir tek poliklinik, hastane, kültür-egitim kurulu filân yok. Not 3. Iran Azerbaycanı halkına ana diliyle öğrenim hakkı verilmiyor. Ulusal kültür kurumları, tiyatroları, müzeleri vb. yoktur. Bu kesimin yurttaşları, nüfus sayımında «Ulusal ilişkinliğin nedir?» sorusunu «İranlıyım» diye yanıtlıyorlar. Azerbaycan dili Farsçanın bir diyalecti sayılıyor.		

PROBLEM ÇÖZÜLMÜŞTÜR, ÇALIŞMA DEVAM EDİYOR

Kendileriyle görüştüğümüz evsahiplerimizin ana tezi, her düzeyde işittigimiz ve aktardığımız gibi, kısaca şöyle özetlenebilir: Ulusal sorun, geçmişten devraldığımız haliyle, tamamen çözüme kavuşturulmuş, kesinlikle ve dönüşsüz olarak çözülmüştür. Ve bir, bu sözlerin doğruluğuna gözümüzle görerek inanmış bulunuyoruz.

Ama işte bu inanışımız, aynı zamanda bu formülleme biçimi, görüşmeler yaptığımız her düzeyde, bizleri iki soru daha sormaya yöneltiyordu:

1. Bugünkü durum, geçmişin kalıtımına son verilmesi konusunda artık yapılacak bir şey kalmadığı anlamına geliyor mu?

2. Ulusal sorun hangi anlamda veya hangi biçimde henüz çözülmüş değildir? Bu bakımdan perspektifler nelerdir?

Aldığımız yanıtlarda, bu önemli toplumsal süreçte komünistler partisinin oynadığı rol teması ağır basıyordu. Bunu artık belirtmiş bulunuyoruz. Ama

bu temaya özellikle bir kez daha dönmenin hiç de yersiz olmayacağını düşünüyoruz.

Bolşevik Partisi, SBKP, daha doğuşunda enternasyonal nitelikli ve enternasyonalist partidir. Lenin, Rusya'da komünistlerin «ulusal kümeler»e ayrılmasına, bu yoldaki bütün denemelere (ki bunlar partinin tarihinde az değildir) daima amansızca karşı koymuş (Bund'un görüşüne karşı verdiği savaşımları hatırlıyalım), gerek bütün devlet şovenizminin, gerekse milliyetçiliğin her türlüşüne, giderek en küçük belirtisine bile, asla katlanmamıştır. Çokuluslu ülkede ulusal sorunun çözümüne doğru biçimde yaklaşımın ana koşullarından biri olan bu en önemli ilke, SBKP için şimdi de tipik bir çizgidir.

Parti kadroları büyük ölçüde dikkatimizi çekti. Azerbaycan'da pratik olarak her düzeyde parti örgütleri birinci sekreterleriyle görüşme olanağı bulduk. Her birinin kişiliğinde çalışkan parti işçileri gördük. Bu ışık altında, burjuva propagandasının savlarına göre her yerde Ruslardan olan ve her şeyi kararlaştıran «ikinci sekreterler» teranesinin saçmalığı büsbütün ortaya çıkıyor. Kendiliğinden anlaşılıyor ki, biz, bölge, şehir ve semt komiteleri sekreterleri arasında hem Azeriler, hem Ruslar, hem Ermeniler, yani halkın ve partinin ulusal bileşimini sözün tam anlamıyla yansıtan bir karışım gördük. Ama bizi asıl hayran eden özellik, bunların ne büyük bir dostluk ve enternasyonal hava içinde çalıştıklarını görmemiz oldu.

Bu insanlar, bazı sorduklarımız kendilerine tuhaf görünse bile, bizim sorularımızdan korkmuyorlardı. Yanıtlamaktan yan çizen de olmadı.

Sık sık sorduğumuz sorulardan biri, keza sık sık işittiğimiz enternasyonalizm eğitimine hasredilen parti örgütleri plenumlarına ilişkindi. Bize söylediklerine göre, bu gibi plenumlar, Azerbaycan Komünist Partisi Merkez Komitesinden semt komitesine kadar her düzeyde ve düzara yapılıyor. Plenumlarda, bu alanda yapılan hataları düzeltme, yetersizlikleri giderme tedbirleri belirleniyor.

– Peki, dedik biz, ulusal sorun çözülmüş olduğuna, artık böyle bir sorun olmadığına göre, hangi yetersizlik sözkonusudur? Bu plenumların ne gereği var?

Çeşitli bölge ve semtlerde, şehirlerde ve köylerde bu sorumuza verilen birbirine benzer yanıtları, A. G. Kerimov'un yanıtında şöylece toparlayabiliriz:

– Birinci neden, plânlarımızda ve her günkü yaşamımızda her ulusun çıkarlarını tüm Sovyet halkının çıkarlarıyla doğru biçimde bağdaştırma objektif gerekliliğidir. Ulusal ilişkiler canlı, boyuna gelişen bir gerçekliktir ve bununla ilgili olarak ortaya çıkan problemlerin aralıksız ve ardıcıl biçimde çözülmesi gerekir. Ama doğallıkla bu işin en önemli yanı, uluslar

arasında daha fazla yakınlaşmayı sağlamak üzere her günkü pratik çalışmadır.

İkinci neden, insanların bilincinde, psikolojisinde geçmişin kalıntısı olarak tutunmaya devam eden eski düşüncelerdir.

Sonuncusu, dışarıdan, milliyetçi kör inançları körükliyen, ülkemizde en azından halkların birliğini sarsıp zayıflatmaya yeltenen sınıf düşmanlarımızın yaydıkları kötücül propagandasını çürütme gerekliliği vardır.

... Azerbaycan'dan, Sovyet komünistlerinin çokyanlı ve özverili eylemine büyük bir saygı duyarak ayrıldık, Leninci ilkelerin yaşama geçirilmesi, SBKP'ye, yalnız politik, ekonomik ve sosyal değil, aynı zamanda mânevi bir mucize yaratma olanağı vermiş. İnsanların bilincinde bir dönüm başarılmış. Toplumsal yaşamın en karmaşık sorunlarından biri, karşılıklı ulusal ilişkiler sorunu reel olarak çözüme kavuşturulmuş.

Bir de şu var: Biz, bu mânevi yakınlaşmada, SSCB'nin diğer halklarına eylemde yardım edebilmek için nesi varsa paylaşmaya hazır olan Rus halkının ne büyük bir rol oynadığını tamamen hissedebildik. Ve buna karşılık hak ettiği reel güvenci kazandığını da gördük. SBKP MK Politbürosu aday üyesi ve Azerbaycan Komünist Partisi MK Birinci Sekreteri G. A. Aliev yoldaş, SBKP XXV. Kongresi kürsüsündeki konuşmasında haklı olarak şunu belirtti: «Biz, bugün, Azerbaycan halkı adına, yurdumuzun bütün halklarına, büyük kardeşimiz yüce Rus halkına, kendilerinden gördüğümüz karşılık gözetmez yardımından ötürü, kardeşlik ve dostluktan ötürü candan teşekkürlerimizi ifade ediyoruz.»

SON SORULAR VE AÇIKLAMALAR

... Azerbaycan'dan Moskova'ya dönüşümüzden sonra, bizi, SSCB Yüksek Şurası'na bağlı Milliyetler Sovyeti Başkanı V. P. Ruben kabul etti. Ve ilk sözü şu oldu: «Biz ulusal sorunu çözmüş olmakla öğünüyoruz, ama bu sorun bugün de sonuna kadar çözülebilmiş değildir.»

Doğal olarak, hemen, bu «sonuna kadar» sözüyle neyi kastettiğini, SSCB'de ulusal ilişkilerin daha öte evriminin nasıl belirmekte olduğunu sorduk.

– Sovyetler Birliğinde, diye başladı Ruben yoldaş, ulusal ilişkiler teorii ve pratiğinin işlenmesinde yeni aşamaya SBKP XX. Kongresinden sonra girildi. Bu aşamada çalışmalar iki yönde ilerliyordu. Birincisi, eldeki materyalin ve edinilen deneyin sistemleştirilmesi. İkincisi, ulusal ilişkilerin gelişmesinde, özellikle sosyalizmin tamamen kurulmasıyla ve komünizm kuruculuğunun başlangıcıyla ilgili olarak, çağdaş süreçlere ve perspektiflere anlam kazandırılması.

Oluşunda, ulusal sorun, toplumun hayatından, içinde yaşadığı ekonomik formasyonun ve sosyal koşulların özelliklerinden ayrılamaz. Bunların değişmesine ve formasyonun ilerlemesine koşut olarak ulusal sorunun içeriği de değişiyor. Şimdi memleketimizde gelişmiş sosyalizm kurulmuş bulunuyor; artık başka bir işçi sınıfımız, başka bir kolhozcular sınıfımız, başka aydınlarımız var. Ve her ulus öncelikle bunlardan oluşuyor. Bunlar boyuna ilerliyor ve biz bu ilerlemeyi hazırlamakta olduğumuz yeni anayasamızda yansıtmak istiyoruz. Daha öteye, uluslar, birbirlerini anlama ve benimseme, karşılıklı kültürel zenginleşme sürecinde de değişiyorlar. Sonra, hayatın temposu da artıyor, enformasyon akışı çoğalıyor, insanın kendis değişiyor ve bütün bunlar ulusların karakteri üzerine yansıyor.

Demek oluyor ki, sosyal yaşam koşullarının değişmesiyle, uluslar daha öte gelişip değişecek, aralarındaki dostluk da güçlenecektir. Ama uluslar, doğal olarak, ne bugün, ne yarın, ne de komünizm toplumunun ilk safhasında kaybolacak değildir. Dolayısıyla, partinin ulusal politikası ve bu yönde çalışması (bunların içeriği ulusal sorunun içeriğinin değişikliğe uğramasıyla birlikte değişecek olsa da), bir gereklik olarak sürüp gidecektir...

Artık yukarıda söylediğimiz gibi, Sovyetler Birliği'nin ve tüm sosyalist ülkeler topluluğunun ulusal problemleri, emperyalist çevrelerin dört elle sarıldıkları bir kıskırtı ve baltalama konusudur. İngiliz «The Economist» dergisinin sözünü ettiğimiz yazısında, halen ABD Cumhurbaşkanı'nın ulusal güvenlik sorunları danışmanı olan Z. Brzezinski'nin, Batı'ya şimdi «barış içinde yanyana yaşama koşulları çerçevesinde» bir yere kadar Sovyetler Birliği'nde «milliyetçilik ve separatizm yoluyla plüralizmi reel olarak teşvik etmeyi» salık veren konuşmasını okuduk. ⁽¹²⁾ Biz bu olayda, bir başka ülkenin içişlerine karışmanın, hem de bunu barış içinde yanyana yaşama prensiplerini koruma biçimi altında salık vermenin hiç de göz yumulabilecek bir şey olmadığı gerçeğini bir yana bırakarak, kendi kendimize şunu sorduk: Nedir bu Brzezinski'nin bel bağladığı? Hangi «reel» separatizm bu?

Ve elbette, bu türden propaganda kampanyalarının gerçek nedenini Ruben yoldaşa da sorduk. Kısaca ve şöyle yanıtladı: «Bu, olayları ve gerçekleri düpedüz kötü niyetle tersyüz etme örneğidir. Burjuva propagandası, sözümona Yahudi sorunu üzerinde özel bir tutkuyla spekülasyon yapıyor. Ne var ki, Yahudiler Sovyetler Birliği'nde bütün ulusal haklardan tamamiyle yararlanıyorlar, ulusal kültürleri serpilip geliyor. Politik hak eşitliğine gelince, bu hususta, bugün 35 binden fazla Yahudi yurttaşın (hepsi 2,3 milyon) değişik düzeylerdeki sovyetlerde halkvekili olduklarını söylemekle yetineceğiz. Sovyet egemenliği yıllarında Sovyetler Birliği'nden

(12) «The Economist», 19–25 March, 1977, p. 63.

Yahudi kökenli 120 bin kadar yurttaş göç etmiş bulunuyor. Son yıllardaysa, Sovyetler Birliği'ni terketme dilekçesi verenlerin sayısı hissedilir derecede azaldı. Aynı şeyi Volga boyundaki Almanlar için de söyleyebiliriz (burjuva basını, Yahudiler gibi, bu Almanların «mutsuz» yazgısını da dile dolayarak soluk tüketmekten geri durmuyor). Öyle ki, bu 1,5 milyona yakın Almanın ancak 30 bin kadarı SSCB'den ayrılmak istemişlerdir ... Görüyorsunuz, problem çıktıkça ortaya, hemen çözüme de kavuşturuluyor.»

BAZI DÜŞÜNCELER

1. Biz, Sovyetler Birliği'nde ulusal sorunun ardıcıl biçimde gerçekleştirilen Leninci politika temeli üzerinde tamamen çözüldüğü kanısına vardık. Ekim Devrimi üzerinden yalnız 60 yıl gibi kısa bir zaman geçtiği halde, insan ilişkileri gibi en karmaşık bir alanda yapılabilen şeyler ne kadar da çok!

Ulusal sorun her şeyden önce yeni, ilerici toplum düzeni, yani sosyalizm sayesinde çözüme kavuşturulmuş bulunuyor. Ama bu, bizim ülkelerimizde sosyalizm kurulmadan hiç bir şey yapılamıyacağı demek midir? Problemi böyle koymanın doğru olacağını sanıyoruz.

Birincisi, artık Lenin'den bir alıntı aktararak, kapitalist toplum koşullarında da ulusal sorunun çözümünde ardıcıl demokratizmle belirli bir ilerleme kaydedilebileceğini yukarıda söylemiştik.

İkincisi, ulusal sorun sosyal devrim sorununun bir parçasıydı ve parçası olarak kalıyor. Bizim ülkelerimiz için bu sorun ulusal-demokratik devrim sorununun bir parçası olmuş bulunuyor. Ve partilerimiz, örneğin ilerici dönüşümlerin gerçekleştirilmesi gibi, özerklik, ulusal dillere hak eşitliği vb. sağlanması gibi somut problemlere ilişkin görüşlerinde bu fikri kılavuz ediniyorlar.

Üçüncüsü, yeni-sömürgeciliğin, bizim ülkelerimizde ulusal anlaşmazlık ve çatışmaları, şovenizmi ve separatizmi körüklediği, bu duygu ve düşünceleri ilerici güçlere ve her şeyden önce komünistlere karşı kullandığı koşullarda, ülkelerimizde ulusal sorun artık anti-emperyalist savaşımın ayrılmaz bir parçası haline geliyor. Dolayısıyla, komünistlerin bu alanda da anti-emperyalist tekcephe stratejisini başarıyla uygulamaları gerekiyor ve bunda muvaffak olabileceklerine de inanıyoruz.

2. Biz, ulusal sorunun içerik ve biçimleriyle ayrımlı da olsa Sovyetler Birliği'nde ve bizim ülkelerimizde de, bu alanda, Sovyet deneyinde kendini gösteren genel yasallıkların açıkça saptanmış olduğu kanısına vardık. Bunların arasında şu yasallıkları sayabiliriz: Ulusların kayıtsız-şartsız politik hak eşitliğinin gerçekleştirilmesi; devlet kuruluşunda ardıcıl demokra-

tizm; ekonomik, sosyal ve kültürel eylemsel hak eşitliğinin gerçekleştirilmesi; dil probleminin demokratik bir yaşayışla çözülmesi; işçi sınıfının ve politik partisinin sonuç alıcı rolü; köylülere özen gösterilmesi; küçük halklara özel bir dikkat gösterilmesi; her şeyde gönüllülük, hoşgörü ve dikkatli yaşayış ilkesinin gözetilmesi; komünistlerin enternasyonal birliği ...

Ne var ki, bu yasallıkların elbette mekanik olarak değil, yerel özellikler dikkate alınarak yaratıcı biçimde uygulanması gereklidir.

3. Biz, Sovyetler Birliği'nden, bu Leninci ilkelerin doğruluğuna ve gerçekleştirilebilir olduğuna inanarak ayrıldık, çünkü gönüllülük ve hak eşitliğine, ulusal onur ve çıkarlara saygıya, yardımlaşmaya ilişkin Leninci istemleri hiç sapmasız gerçekleştirmenin Sovyet insanların her günkü davranış tarzı ve kuralı haline geldiğini ve bunun uluslar arasında düşmanlık çıkmasına olanak vermediğini gözlerimizle gördük. Ve bu Leninci politika temeli üzerinde birçok ulusların ve halkların tümünden yeni bir tarihsel topluluğun, yani Sovyet halkının, çokuluslu ülkenin sosyalizm ve komünizm kuruculuğu davasında birleşen birleşik halkının nasıl oluştuğuna tanık olduk. Ve Sovyet insanının bütün birlik çapındaki o yüce ulusal kıvancını biz de duyduk.

4. Sovyetler Birliği'nden, proletarya enternasyonalizminin önemini, bunun gerçek yurtseverlikle sağlam bağlantısını kavramanın verdiği iç zenginliğiyle ayrıldık. Sovyet insanların bilincinde, Sovyet yurtseverliği, sosyalist, proletarya enternasyonalizmi, bütün dünya emekçilerinin ve halklarının dayanışması ne kadar da sımsıkı birbirine örülmüş! Onların bütün sosyal ilerleme savaşçılarına yardımcı ve destek olma azimleri ne kadar da güçlü! Sovyetler Birliği'ndeki ulaşimleri görmek, insanlık için yeni, daha iyi bir yaşam uğrunda kavgada güçlü bir iyimserlik ve esin yükü almak demektir.

NATO yumuşama istemiyor

Peter Boychuck

*Kanada Komünist Partisi MK Merkez Yürütme Komitesi
aday üyesi ve «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi
Yazı Kurulu üyesi*

Birleşik Amerika'da yakın geçmişe kadar gözetilen iyi bir gelenek olarak, generallerin politik demeçler vermelerine veya konuşmalar yapmalarına izin verilmiyordu. Generaller bunu protesto ediyor, söz özgürlüğü istiyorlardı. Ve kendilerine, özgürlükleri kullanmayı becermeleri gerektiği cevabı veriliyordu.

Ne yazık ki, bu gelenek son yıllarda kaybolup gitti. Generaller habire konuşuyorlar. Hele kendilerini büyük politikacı sayanların çeneleri hiç durmuyor. Bunların başında da NATO merkezinde görevli olanlar geliyor.

Bunların konuşmaya en yatkın ve hevesli olanı herhalde NATO'nun Avrupa silâhlı güçleri başkomutanı Alexander Haig'tir. Onun askersel-politik demeçlerine Batı Avrupa ve Kuzey Amerika basınında düzara yer veriliyor. Ve generalin bütün demeçlerinde, Sovyetler Birliği'nin «akın gücü»yle, bu ülkenin «saldırgan niyetleri»yle Batı kamuoyunu korkutma çabası ana motifi oluşturuyor. Bütün bu propaganda şamatası, NATO ülkeleri hükümetleri ve parlâmentolarından askersel harcamalar için daha çok ödenek koparmayı, Haig'in eline daha çok asker ve silâh verilmesini sağlamayı amaçlıyor. General bunları uluslararası gerginliği artırmak için, sosyalist ülkelere gözdağı politikası izlemek için istiyor.

Haig, «Frankfurter Allgemeine Zeitung» muhabinine verdiği bir demeçte şöyle diyor: «Batı tarafından korkutmacanın hâlâ etkisi ve yararı vardır. Ama Batı parlâmentoları daha şimdiden çabalarını artırmazlarsa, bu etki ve yarar çabucak kaybolabilir.» ⁽¹⁾ General bu demecinde aynı zamanda silâh fabrikatörlerinin ticaret acentası gibi davranıyor ve gazete muhabinine bağlaşıklarının çoğunun gereken miktarda askersel teknik araçlar satın almadıklarından yakınıyor.

Batı ülkelerinde bazı basın organları general Haig'in konuşmalarıyla Birleşik Amerika'da yeni hükümetin savunma harcamalarını azaltma ve milyarlarca dolar çarçur eden Pentagon üzerindeki kontrolü iyileştirme yolundaki taze vaatleri arasındaki dolaysız ilişkiye parmak bastılar. Bu teşhiste isabet olsa gerektir. Hemen itiraf etmeliyiz ki, general Haig ve

(1) «Frankfurter Allgemeine Zeitung», 18. Februar 1977.

Amerikan Kongre'sindeki NATO lobi'leri çabalarında muvaffak olmuşlardır: ABD askersel bütçesi önümüzdeki mali yılda yeniden artırılıyor.

Batıda militarist psikoza körüklemeye Alexander Haig (ne yazık ki) yalnız değildir. Onun Atlantik Paketi meslektaş, Belçika'lı general Robert Close, 1977 Ocak ayında çıkan «savunsuz Avrupa» adlı kitabında, Rusların belirli ahvalde Batı Almanya'yı 48 saat içinde ele geçirebileceklerini söyleyerek «umursuz politikacılar»ı korkutmaya çalışıyor. Belçika Savunma Bakanı Paul Vanden Boeynants, general Close'un bu sorun üzerinde açık konuşmalar yapmaktan kaçınmasını istedi. General bu yasağa boyun eğdi. Ama yapacağını yapmıştı: «Sovyet akını» olasılığı fikri burjuva gazeteleri sayfalarında belirtmeye başladı.

Belçikalı bakanın, bu kışkırtıcı generalin ağzını kapatmakla akıllı bir davranış gösterdiğini kaydetmemiz gerekir. Ama her bakan, halkların ve devletler arası ilişkilerin selâmetini kendi dar mesleki çıkarlarının üstüne tutabilecek durumda değildir. Örneğin, FAC Savunma Bakanı G. Leber'in konuşmaları bu türden olup, halklar arasında karşılıklı anlayışı artırma davasına hizmet etmiyor. Bu bakanın «sürekli işliyen korkutmaca» salık veren çağrıları, sağduyunun sesinden çok, general Haig'in konuşmalarına daha büyük bir dikkatle kulak verdiğini gösteriyor. Sağduyu, Leber'in kulağına, memleketinin selâmetinin silâhlanmayı artırmada ve FAC için ancak felâket olabilecek yeni bir savaşa hazırlanmada değil, silâhları azaltmaya yönelik eylemsel tedbirlerin desteğinde bir yumuşama politikasında olduğunu söylemelidir.

Saldırgan Atlantik politikasının savunucuları olan sesler diğer NATO ülkelerinden de duyuluyor. Ne yazık ki, memleketimiz Kanada'da, açıktan açığa silâhlanma yarışını hızlandırma ereğiyle «Sovyet saldırısı»ndan söz ederek kamuoyunu korkutmaya çalışanlarla dayanışan yüksek görevli kişiler az değildir. Savunma Birlikleri Konferansı'nın 40. dönem toplantısında Başbakan Trudeau, «savunma harcamaları astronomik düzeye çıktı» diyerek bir gerçeği itiraf etmesine karşın, yine de bunların artırılması gerektiğini söylemekten geri durmadı. Doğallıkla, «Sovyet tehlikesi» karşısında Kanadalıları «umursamazlık»la suçlayan Savunma Bakanı Danson da Trudeau'yu destekledi. Bütün bu çene çalma kampanyası, Kanadalıları ülkenin askersel harcamalarını hissedilir derecede artırma gereğine ikna etmeyi amaçlıyordu.

İngiltere'de lord Chalfont'un gürültüsünden geçilmiyordu. Chalfont, yıl-dan yıla, Sovyet silâhlı güçlerinin Batı Avrupa'ya daleceklerini söyleye söyleye, askersel ödeneklerin artırılmasını sağlamaya bakıyor. Geçen yıl «Times» gazetesinde çıkan bir yazısı «Batı henüz şansı varken harekete geçmelidir» başlığını taşıyordu. ⁽²⁾ Maksadı apaçık belliydi. Yazıyı okuyan

⁽²⁾ «The Times», March 15, 1976.

İngilizlerin, ayakta kalma şanslarının çok az olduğuna ve bundan ötürü tereyağından vazgeçip paralarını topa-tüfeğe yatırımları gerektiğine inanmalarını sağlamaktı.

General Haig'in yeni bir konuşmasından sonra, lord Chalfont kendine göre şöyle bir derin sonuca varıyordu: «Eğer kıymetli, akıllı ve iyi terbiye edilmiş bir köpeğiniz varsa, onu neyin havlamaya yönelttiğini yoklamalısınız.»⁽³⁾ Yüksek sosyete için böylesine tehlikeli bir benzetmeyi lordun vicdanına bırakarak, şunu belirtmeliyiz ki, iyi terbiye edilmiş köpekler bile, sahibinden lezzetli bir et parçası alabilmek için istekli istekli havlayabilir.

Bereket versin ki, Batı'da, bu arada İngiltere'de de, sağduyu sahibi birçok kimse bunu anlıyor. Edmond Stevens, aynı «Times» gazetesinde, lord Chalfont'a cevap olarak şunları yazıyordu: «Haig ve Chalfont bir dünya savaşı tehlikesi olduğunu savlamakta haklıdır. Ama onlar dikkatleri buna yöneltmiyorlar. Sovyetler Birliği'ndeki durumu bilen herkesin doğrulayabileceği gibi, Ruslar Batı Avrupa'ya herhangi anı bir tümel akın tasarlamıyorlar.»⁽⁴⁾

E. Stevens, daha öte, bütün dünyaca bilinen gerçekleri ve kanıtları objektif biçimde genelleyerek, şunu belirtiyordu: «Son zamanlarda L. İ. Brejnev'le görüşebilmiş olan tanınmış yabancı eylem adamları ve bu arada dünya çapında eylemciler, onun bütün dünyada barışın güçlenmesini hararetle istediğini ve olası bir nükleer çatışmanın tüm insanlık bakımından doğurabileceği korkunç sonuçları gayet iyi anladığını görmüşlerdir.»⁽⁵⁾

E. Stevens, kendi gerçeklerini geliştirerek, Birleşik Amerika'nın eski SSCB Büyükelçisi George Kennan gibi ünlü bir sovyetolog uzmanın kanısına başvuruyor. Eski elçi, stratejik silâhlanmada yarışa son verme konusundaki görüşmelerin saplandığı, şimdiki çıkmazın Pentagon'un tutumu yüzünden ileri geldiği düşüncesindedir. Kennan'a göre, bir dünya savaşı tehlikesinin eskisinden daha büyük olmaması için, askersel-sanayi kompleksinin hırslarını dizginleme ve ilâhlanma yarışını sınırlama bakımından daha aktif çabalar gösterilmesi gereklidir.

Geçen yıl, Roy Mason, İngiliz Savunma Bakanı sıfatıyla, kendi yönünden, NATO askersel harcamalarının. Varşova Antlaşması ülkelerinin aynı harcamaları tutarından 20 milyar dolar kadar fazla olduğunu; NATO'nun görevli personel bileşimi sayısı bakımından kendi «karşıt»larından bir hayli üstün olduğunu doğruladı.

Nükleer Silâhsızlanma Hareketi temsilcisi Brian Deer, Savunma Bakanı Mason'un ve Atlantik amirali Hill-Norton'un konuşmalarını yorumlayarak,

(3) «The Times», November 8, 1976.

(4) «The Times», January 26, 1977.

(5) «The Times», January 26, 1977.

dış politikanın gerçek ödevinin, gerginliği azaltmak olması gerektiğini ve şimdi İngiltere hükümetinin askersel harcamaları azaltma, halen Amerika'nın kontrolü altındaki yararsız nükleer silâh yedeklerini ortadan kaldırma yönünde girişimde bulunması ve tekyanlı olarak NATO'dan ayrılması gerektiğini söyledi. Sözcüye göre, 1949'da NATO'nun meydana getirilmesi, nükleer silâhlanmada yarışın başlangıcı oldu Şimdi bu silâhlanmaya son verilip verilmeyeceği NATO'nun tutumuna bağlıdır.

Bu sözler elbette doğrudur. Kuzey Atlantik politikacıları ne derlerse desinler, evsahibini usta hırsız çalımlı ne kadar bastırmaya çalışırlarsa çalışsınlar, tarihsel gerçeği tepetakla etmeyi, insanlığın savaş sonrası gelişmesinde yüz kızartıcı bir rol oynayan saldırganlık blokunu kalıpla-maktan ötürü halkların karşısında kendilerine düşen sorumluluktan kaç-mayı başaramayacaklardır.

NATO blokunun nasıl ve hangi amaçlarla kurulduğunu bir hatırlayalım. İkinci Dünya Savaşı içinde ve savaştan sonra Sovyetler Birliği'nin ulus-lararası saygınlığının artması, dünya sosyalist sisteminin meydana getiril-mesi, komünist ve işçi hareketinin güçlenmesi ve emperyalizmin sömür-gecilik sisteminin dağılıp çökmeye başlaması, yeryüzünde güçler oranının sosyalizm yararına değişmesine yol açtı. Birçok Batı Avrupa ülkesinde, komünist partileri yığinsal bir nitelik kazandı; milyonları bulan seçmenler bu partilere oy verdiler ve komünistler hükümetlere girdiler. Doğal olarak, kapitalist dünya yöneticileri, olayların bu tür gelişmesine karşı koymazlık edemezlerdi. Bu yöneticiler, gerek uluslararası alanda, gerekse kapitalist ülkeler içinde durumu değiştirme ümidiyle «soğuk harp» yolunu tuttular.

1949 Nisanında kurulan Kuzey Atlantik Bloku «soğuk harp»in en önemli aracı oldu. Başlangıçtan itibaren Birleşik Amerika bu blokta en önemli mevzilere yerleşti. NATO içinde Birleşik Amerika'yla eşit haklı bir partnör-lük ummak, bu ülkenin daha genç partnörleri için en azından safdillik olurdu. Amerikan militaristleri, Batı Avrupa'daki en önemli stratejik mev-zilere hiç de şu veya bu partnörle egemenliği paylaşmak için değil, bu kesimde kendi politik ve ekonomik hegemonyalarını kurmak için yerleşti-ler. Bundan ötürü, tanınmış politik gözlemci Sulzberger'in «açık düşünce»si karşısında, yani Kuzey Atlantik Paktında «gerçek felsefi eşitlik»⁽⁶⁾ belir-tisi olarak, daha 1950 yılında NATO'nun Avrupa silâhlı kuvvetleri baş-komutanlığına bir Avrupa'lının atanması gerekliliğinden söz ederek 1977 Martında yayımladığı yazısını okurken gülümsememek elden gelmiyor. Acaba bu atama sadece bir «belirti» olarak mı gerekliydi?

Aslına bakılırsa, Amerikan tekellerinin tellâlı olan «Fortune» dergisi, Birleşik Amerika'nın kendisi için stratejik bakımdan en az Alaska kadar önemi olan kıtayı terkedemeyeceğini belirtirken işin özünü çok daha esaslı biçimde ortaya koydu. Söz yok, bu derginin içtenlik yoksunluğundan ya-kınamayız. Besbelli ki, «Fortune» dergisinin redaktörlerine göre, Batı

Avrupa'nın Alaska'yla kıyaslanması Batı Avrupa için bir iltifattır. Ötesi artık fiyatta uyuşmadan ibarettir...

Sovyetler Birliği'nin ve diğer sosyalist devletlerin devamlı barışsever politikası sonucu olarak uluslararası gerginliğin azaltılması, NATO elebaşılarının saldırgan emperyalist siyaset hattına çok ağır bir darbe oldu. Dünyanın birçok ülkesinde son on yıl içinde alabildiğine yaygınlaşan yumuşama politikası, Sovyetler Birliği'nin bir «harp tehlikesi» yarattığı, sosyalist ülkeler ile kapitalist devletler arasında barış içinde yanyana yaşama ve işbirliğinin mümkün olmadığı yolundaki savların ne kadar tutarsız olduğunu gözler önüne serdi. Bunun sonucu olarak, NATO'nun önde gelen birçok ülkesinde, yönetici çevreler, SSCB'yle ve diğer Avrupa sosyalist devletleriyle ilişkilerini iyileştirmeye başladılar. Bu çevreler, kendi ülkelelerinde, örneğin, İngiltere'de, 1971 yılında gerginliğin azaltılmasından yana çıkanların gösterdikleri heyecanın «dizginlenmesi»ni salık veren Tutucu Parti hükümeti Savunma Bakanı Carrington gibi «korkutmaca» copunu elden bırakmak istemeyen nice «şahinler»in direnişini kırmak zorunda kaldılar. (?) Ne var ki, Sovyetler Birliği ile Birleşik Amerika arasında bir nükleer savaşı önleme, stratejik nükleer silâhlanmada yarışa son vermek üzere bundan böyle de çaba gösterme konusunda anlaşmalar imzalanması ve diğer adımlar, cepheleşme tutumundan askersel yumuşamaya geçilmek üzere taraflarca kabul edilebilir yolun ne olduğunu gösterdi.

Halklar, uluslararası gerginliği azaltma ve sosyal düzenleri ayrı ülkeler arasında karşılıklı yarara dayalı ticari-ekonomik ilişkileri, bilimsel-teknik ve kültürel işbirliğini genişletme politikasını oybirliğiyle desteklediler. Bütün bunlar, elbette ki, militaristleri endişeye düşürecek ve direnişe yöneltecekti. Militaristler, NATO'nun yıllardan beri sosyalist ülkelere karşı «gözdağı» politikasına dayanak yapmaya çalıştıkları temelini nasıl sarsıldığını, NATO'nun daha öte varlığının gerekli olup olmadığı kuşkularının nasıl arttığını ve gereksizliğinden ötürü dağıtılması eğilimlerinin nasıl güçlendiğini gördüler.

Helsinki'de yapılan Avrupa Genel Toplantısı'nda bilinen Sonuç Belgesi'nin kabul edilmesi, silâhlanmada yarış ve saldırı hazırlığı politikasına yeni bir darbe oldu. Bu belge, halkların barış iradesini yansıtan niteliğiyle, Avrupa'da barış içinde yanyana yaşama prensipleri temeli üzerinde güvenlik ve işbirliği fikrinin kendine özgü bir yasası oldu. Helsinki Toplantısı uluslararası gerginliğin azaltılmasına büyük bir katkıda bulundu.

Barış güçlerinin başarılarına karşılık, Birleşik Amerika ve Batı Avrupa'da askersel-sanayi kompleksiyle ilişkili çevreler, «blok» temeli üzerinde cepheleşmenin hızlandırılmasına yönelik kampanyayı yoğunlaştırdılar. Ve

(⁶) «The International Herald Tribune», March 7, 1977.

(⁷) «Die Wehrkunde», Juni 1971.

Atlantik generallerinin ve savunma bakanlarının ağzıyla, Batı kamuoyunu bir «Sovyet saldırısı» hazırlığı «tehlike»siyle yeniden korkutmaya başladılar. NATO propagandacıları, hiç bir gerçeğe ve kanıta dayanmayan bu efsaneyi harıl harıl yayma çabaları içinde, sosyalist devletlerin resmi tutumunu titizlikle gizlemeye çalışıyorlar. Bilindiği üzere, bu resmi tutum, sosyalist ülkeler komünist ve işçi partileri yöneticilerinin 30–31 Temmuz 1973'te Kırım'da yaptıkları görüşmede tam bir açıklıkla şöyle belirtilmişti: «Sosyalist ülkeler, politik gerginlik azalımının silâhsızlanmaya yardımcı olacak bir askersel gerginlik azalımıyla tamamlanması için ardıcıl biçimde savaşım yürütüyorlar.»⁽⁸⁾

Sosyalist ülkeler daha İkinci Dünya Savaşından hemen sonraki yıllardan itibaren, Avrupa'da hem yabancı silâhlı birliklerin, hem de ulusal silâhlı birliklerin azaltılmasını defalarca önermişlerdir. Ama NATO yönetici çevreleri bu önerileri her defasında reddettiler. Ve ancak yakın geçmişte, 1973 yılında, birçok sosyalist ve kapitalist devletler arasında, silâhlı güçleri ve silâhları karşılıklı olarak azaltma sorunu üzerinde Viyana görüşmeleri başlayabildi.

Avusturya başkentinde yapılmakta olan görüşmeler şimdilik somut sonuçlar vermiş değildir. NATO ülkeleri yönetici çevreleri, askersel alanda gerginliğin azaltılmasını (demeçlerinde söyledikleri gibi) içtenlikle istemiş olsalardı, sosyalist ülkelerin önerilerini, yani hiç bir memleketin güvenliğine zarar verilmemesi prensipi temeline dayalı önerileri çoktan kabul etmeleri gerekirdi. Böyle hareket edecekleri yerde, NATO ülkeleri delegeleri, sözkonusu görüşmelerde, sırf Kuzey Atlantik bağlaşıklarının çıkarına silâhlı kuvvetlerde oransız bir indirimi öngören kabul edilmesi olanaksız öneriler ileri sürüyorlar. Böylece, bu görüşmelerde Batılı bağlaşıkların biricik hedefinin, her ne pahasına olursa olsun, tekyanlı askersel üstünlükler elde etmek, sosyalist devletlere hiç de elverişli olmayan koşullar dayatmak ve aynı zamanda general Haig gibilerin eylem özgürlüğünü sınırlayacak yükümlerden titizlikle kaçınmak olduğu izlenimi doğuyor. Yoksa, «Sovyet tehlikesi» diye, «Orta Avrupa'da Sovyet gücü artıyor» diye bağırıp dururken, NATO ülkelerinin, Sovyet Sendika Birlikleri XVI. Kongresinde L. İ. Brejnev yoldaşın tekrarladığı öneriyi, yani görüşmelerin devamı boyunca, bu kesimdeki devletlerin silâhlı güçlerini sayıca artırmaktan kaçınmaları önerisini kabul etmemelerine ne anlam verilebilir? Kaldı ki, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkeler artık yıllardan beri Avrupa'daki silâhlı güçlerini sayıca artırmazlarken, NATO ülkeleri bu kesiminde askersel güçlerini takviyeye devam ediyorlar.

Birçok Batı ülkesinin üst düzey yetkilileri, Orta Avrupa'da sosyalist ve kapitalist devletlerin güçlerin arasında yaklaşık bir dengelenme sağlan-

(8) Sovyetler Birliği'nin dış politikası ve uluslararası ilişkiler. Belgeler derlemesi, 1973. Moskova 1974, s. 101.

miş olduğunu defalarca itiraf etmişlerdir. Ama yine de, mantığa aykırı olarak, NATO, sosyalist ülkelerin bu kesimdeki silâhlı güçlerinde hemen hemen üç misli daha büyük bir azaltma yapılmasında direnmeye devam ediyor.

Viyana'daki görüşmelere katılan batılı ülkelerin, komşularının somut ve gerekçeli önerilerini silkip atarak, bunların yerine sırf NATO karargâhlarının stratejik çıkarları açısından hazırlanmış büsbütün gerçek dışı ve kabulü büsbütün olanaksız planlar önerdikleri düşüncesini doğrulayan daha başka örnekler de gösterebiliriz.

Netekim ku yılın Mart ayı sonunda, stratejik saldırı silâhlarının sınırlandırılması sorunu üzerinde Moskova'da SSCB yöneticileriyle yapılan görüşmelerde ABD temsilcileri böyle bir tutum takındılar. Öyle ki, L. İ. Brejnev ile G. Ford arasında Vladivostok görüşmelerinde varılan anlaşmayı, ABD'ye SSCB'nin ve bağlaşıklarının güvenliğini zedeleyecek tekyanlı üstünlükler kazandırma ereğiyle değiştirmeye kalkıştılar. Ama Sovyetler Birliği'nin kendi yasal çıkarlarından, kendi güvenliğinden gönüllü olarak vazgeçmesi düşünülebilir mi?

Uluslararası gerginliği azaltma politikasını destekliyerek basiret gösteren Batılı burjuva yöneticilerinin, askersel alanda yumuşama, silâhları sınırlama ve azaltma, gelecekte de silâhsızlanmaya gitme sorunlarına da eylemsellikle yanaşacaklarını ümit etmeliyiz.

Bu yöneticilerin örnek alabilecekleri bir tutum vardır: Askersel bakımdan en güçlü sosyalist devlet olan Sovyetler Birliği'nin barışsever politikası, hem yöneticilerinin sözleriyle, hem de somut işlerle dile getiriliyor. L. İ. Brejnev yoldaş, SBKP MK Ekim (1976) Plenumu'nda, Sovyetler Birliği'nin gerçekten hakça bir karşılıklı temel üzerinde, gerek büyük ölçüde ve köklü, gerekse başlangıçta kısmen silâhsızlanma önlemlerine derhal girişmeye hazır olduğunu söyledi. Bu yıl Ocak ayında Tula'da yaptığı konuşmada, L. İ. Brejnev yoldaş, yine Sovyetler Birliği'nin silâhları azaltmaya yönelik, silâh üstünlüğüne değil, askersel cepheleşmeyi zayıflatmaya yönelik siyaset hattı izlediğinden söz etti.

Bu iç açıcı sözler somut işlerle kanıtlanıp bütünleşiyor. ABD Komünist Partisinin teorik ve politik organı «Political Affairs» dergisinde P. Rogers şöyle yazıyor: «Birleşik Amerika yıldan yıla askersel bütçesini artırırken, Sovyetler Birliği'nin savunma bütçesi azalıyor, 1977 mali yılının Sovyet askersel bütçesi 17,2 milyar ruble, yani 23 milyar dolar olarak tasarlanıyor. Ama Birleşik Amerika'nın aynı yıl askersel bütçesi 112 milyar dolardır.»⁽⁹⁾ Gerçekte, bu yıl ABD askersel bütçesi Amerikan halkının sosyal gereksinme harcamalarından kısılarak yine bir hayli artırılırken, Sovyetler Birliği'nin savunma harcamaları 200 milyon ruble azaltılmış bulunuyor. SBKP

(9) «Political Affairs», November 1976.

XXIV. Kongresinin Barış Programı'nı onayladığı 1971 yılından sonraki dönemde, toplam olarak, Sovyetler Birliği, savunma harcamalarını dört defa azalttı. Oysa NATO ülkeleri için böyle bir şey söylenemez. Bu ülkelerin askersel harcamaları (Yunanistan ve Türkiye'nin askersel bütçeleri dışında) 1949 yılında 18 milyar dolardan 1976'da 155 milyar dolara çıktı.

Yumuşamayı derinleştirmek ve kökleştirmek amacıyla Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler tarafından önerilen tedbirler arasında, NATO'nun ve Varşova Antlaşması'nın beraberce dağıtılması, ilk adım olarak da bunların askersel örgütlerinin ortadan kaldırılması önemli bir yer tutuyor. SSCB'nin bu önerisi, Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin Berlin Konferansı yüksek kürsüsünden tekrarlandı. Bu önerinin kabulü Avrupa kıtasında askersel alandaki gerginliğin azaltılmasına, halklar arasında güvenç ve karşılıklı anlayış ruhunun daha öte güçlenmesine reel olarak ve süratle yol açabilir.

Ne var ki, Batı başkentlerinin tepkisine bakılırsa, bu öneri ve aynı zamanda sosyalist devletlerin diğer barışsever önerileri kapitalist ülkeler yönetici çevreleri tarafından desteklenmiyor. Besbelli ki, bu çevreler, gerginliği artırma ve anti-komünizmi körükleme etkin aracını terketmeye henüz hazır değildirler. NATO yönetim organlarının geçen yılın sonunda yaptıkları toplantılar da bunu gösteriyor. «Doğudan tehlike» lakırdılarının duman perdesi arkasında, bu saldırgan blokun gerçek amacı kolayca görülebiliyor. Bu amaç, roket gücünü, nükleer potansiyeli ve diğer silâhları daha öte artırmayı içeren ve çok pahalıya malolan savaş hazırlığı programlarını geçirmek ve uygulamaktır.

Savunmayla hiç bir ilişkisi olmayan bu blokun genel sekreteri J. Luns, beklendiği üzere, Varşova Antlaşması ülkelerinin önerisini, yani Helsinki Sonuç Belgesi'ni imzalamış olan bütün devletlerin nükleer silâhı birbirlerine karşı kullanmakta birinci olmaktan kaçınma yükümünü kabul etmeleri önerisini silkip attı. Bu arada diğer yapıcı öneriler, ortadaki askersel-politik gruplaşmaların genişletilmesinden kaçınılması önerileri de reddedildi.

NATO politikacılarının bu tutumu, bütün isteklere karşın, savunma nitelikli, insancıl amaçlı veya benzeri hiç bir gerekçeyle haklı gösterilemez. Bu tutum ancak NATO strateji uzmanlarının saldırgan emelleriyle açıklanabilir.

NATO yönetici çevreleri ve en başta ABD emperyalistleri, Batı Avrupa halklarına, ne gibi hükümetleri işbaşına getirip geriremeyeceklerini, hangi politik partileri desteklemeleri ve hangilerini silkip atmaları gerektiğini dikte etmeye yelteniyorlar. Kuzey Atlantik Bloku, Avrupa'da en gerici çevrelere destek ve koruyucu olma gibi şerefsiz bir rol oynadı ve şimdi de oynuyor. Bu blokun saldırgan ve anti-demokratik özlüğü, gerek politik

yaşamında komünist partisinin veya diğer sol partilerin etkisinin güçlendiği ülkelere karşı giriştiği korkutmaca manevralarında, gerekse egemen devletlerin içişlerine doğrudan doğruya karışmaya kalkışmasında defalarca kendini göstermiş bulunuyor.

NATO'nun, Yunanistan'da 1967 Nisanında yapılan askersel darbeye oynadığı rol, bu saldırgan blokun egemen bir devlet olan Kıbrıs Cumhuriyetine karşı, ulusal kurtuluş hareketlerine ve özellikle Güney Afrika'daki kurtuluşçu direnişe karşı giriştiği baltalama eylemleri geniş ölçüde biliniyor. Bunun en yeni örneği, Zaire'deki iç askersel çatışmaya NATO ülkelerinin karışmasıdır.

General Haig'in sözlerine göre, Batı hükümetlerine «Marksistlerin katılımı» sorunu, bugün NATO'nun karşı karşıya bulunduğu en ciddi sorundur. Ve bazı Batı başkentlerinde, büyük kapitalist memleketler hükümetlerine komünistlerin katılımının Kuzey Atlantik Pakti'nin yıkılmasına yol açacağı düşüncesi egemen olduğu için, general Haig şöylece kestirip atıyor: «Yüksek düzeyde endüstriyel gelişimli Batı Avrupa devletlerine gelince, ben bu devletlerde Marksist partilerin hükümetlere katılmalarına razı olmyacağım.»⁽¹⁰⁾

Egemen devletlerin içişlerine böylesine pervasızca karışma, giderek Marksizmden uzak partilerin temsilcileri tarafından da sert bir tepkiyle karşılandı. Ne var ki, kamuoyunun protestoları, ABD, FAC, İngiltere ve Fransa yöneticilerinin, 1976 Haziranında, hükümetine komünistler girdiği takdirde İtalya'ya hertürlü parasal ve ekonomik yardımı kesmeyi kararlaştırmalarına engel olmadı. Bu kararı, tutucu «Times» gazetesi bile, İtalya'nın NATO bağlaşıklarının bir «kaba şantajı» olarak niteledi.

Biz NATO'lu bağlaşıkların yakın geçmişte Portekiz üzerindeki baskı dememesini de unutmuş değiliz. Fransız «Neuvel Observateur» dergisinin yazdığı gibi, Amerikalılar, Portekiz'de olayların en kızışık günlerinde Lizbon'un «NATO'dan çıkarılma»sından söz ediyorlardı. ⁽¹¹⁾ Politik şantaj askersel şantajla tamamlanıyor, Portekiz kıyılarında Kuzey Atlantik filoları manevralar yapıyordu.

Görüldüğü gibi, Vaşington'da ve bazı Batı Avrupa başkentlerinde, başka devletlerin içişlerine karışılmasını yasaklayan uluslararası yasaların ve anlaşmaların kendilerini bağlamadığı kanısı vardır. Onlar Helsinki Sonuç Belgesi'ni ancak içerdiği hükümleri bir başkasının çiğnediğini düşündükleri zaman hatırlıyorlar. Emperyalist çevreler, hiç bir dayanakları olmadığı halde sosyalist ülkeleri «insan haklarını çiğnemek»le suçlamaya kalkışarak, dünyayı yeniden «soğuk harp» günlerine döndürmeyi amaçlıyorlar. Ama kendileri, başka ülkelerin içişlerine karışmaları, sermaye ülkelerinde

⁽¹⁰⁾ «L'Humanite», 24 fevrier 1976.

⁽¹¹⁾ «Le Nouvel Observateur», 5 Juillet 1976.

zaten budanmış burjuva-demokratik hak ve özgürlüklerin üzerine yürüme-leri söz konusu olunca Helsinki Sonuç Belgesi'nin adını bile anmıyorlar.

Kuzey Atlantik Paktı'nın eylemlerini artırması ve anti-komünist yöneliminin daha da keskinleşmesi, bu emperyalist blokun yeryüzünde sosyal ilerlemeyi geciktirmek için çırpındığını gösteriyor. Bu çırpınıların karşısında, Sovyetler Birliği'nin, diğer sosyalist ülkelerin, bütün demokratik ve barışsever güçlerin, uluslararası durumu iyileştirmeyi, toplumsal düzenleri ayrı ülkeler arasında karşılıklı yarara dayalı işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan devamlı savaşımı kaya gibi dikiliyor.

Belgrad'da 35 devlet temsilcilerinin yakında yapacakları toplantı, gerginlik azalımı sürecini daha öte geliştirebilir. Ama bunun için, toplantıya katılacak olanların, Helsinki'deki Avrupa genel forumunun Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Toplantısı adını taşıdığını hatırlamaları gerekir. Bu nedenle, Avrupa'da barış ve güvenlik özeninin, Avrupa halkları arasında işbirliğini geliştirme özeninin, önümüzdeki Belgrad toplantısının ana içeriği olarak benimsenmesi mantıklı olacaktır.

Gelecek, Avrupa'da «bloklu» cepheleşmenin, halklara yoksunluklar ve silâhlı çatışma tehlikesi getiren bu cepheleşmenin değildir. Gelecek, silâhsız, askersel harcamasız ve savaş korkusundan azat Avrupa'nındır. Gelecek, kalıcı barış koşullarında sosyal ilerleme yolunda yürüyen Avrupa'nındır.

Biz Kanada'lılar, Avrupa'da barış hüküm sürdükçe ve devletler arasında işbirliği geliştikçe, bunun bütün yeryüzünde politik iklimi olumlu yönde etkilediğini gayet iyi biliyoruz.

Sendikaların karakteri ne olmalıdır

Yunanistan sendikacılarından Kostas Maragoulakis, «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisine bir mektup göndererek, bazı sorular sordu. Bu sorulara, vaktiyle ilk Çekoslovakya Cumhuriyeti yıllarında «Kızıl Sendikalar»ı örgütleyenlerden biri, halen de ÇSSC Sendikalar Merkez Kurulu Prezidyumu üyesi ve ÇKP MK üyesi olan sendika hareketi emektarı Jozef Hlavička cevap verdi.

Aşağıda söz konusu mektubu ve cevabı sunuyoruz.

Sayın yoldaşlar,

Ülkemizde, sendika hareketini sağlığa kavuşturmak ve faşist diktatörlük yıllarında sendika hareketi yönetimine el atmış olan gerici önderleri uzaklaştırmak için çetin bir savaşım yürütülüyor. Hükümet yetkilileri, anti-demokratik kanunlardan yararlanarak, ülkemizde işçi sınıfının ve bütün emekçilerin çıkarlarını gerçekten savunabilecek birleşik sendikaların yapılmasına her araçla engel olmaya çalışıyor, «sınıfsal işbirliği»nin ve «sosyal partnörlük» inisiyatrörü olacak «uslu» bir sendika hareketi istiyorlar.

Nevar ki, hükümet yetkililerinin ve gerici sendika ağalarının isteğine karşın, işçi sınıfı ve tüm emekçi halk, sınıfsal ilkeler temeli üzerinde bir sendika hareketi birliği için, tekellerin ve hükümetin aşırı askersel harcamaların ve ağır vergilerin yükünü, aynı zamanda kapitalizmin giderek şiddetlenen bunalımının bütün sonuçlarını emekçilerin sırtına sarma çabalarına karşı, daha iyi bir yaşam uğrunda savaşım yürütüyorlar.

Emekçilerimiz yürüttükleri savaşımında sosyalist ülkelerin ortaya koyduğu örnekten esinleniyorlar. Ülkemizde gerici propagandanın bu ülkelerin deneyini gözden düşürmeye çalışması, bir İsveç'te, bir FAC'de ve diğer bazı ülkelerdeki sistemleri «gerçek sosyalizm» diye reklam edip durması rasgele değildir. Bu cümleden olarak, sosyalist ülkeler sendikalarının çalışması da tersyüz gösteriliyor.

Ben kıyaslama yapmanın kolay iş olmadığını anlıyorum. Ama yine de sendikal birlik uğrunda savaşım tarihçesini, aynı zamanda sosyalist ülkelerde sendikaların bugünkü rolünü ve önemini daha ayrıntılı olarak öğrenmenin, gerek sendikalarda çalışan komünistler, gerekse komünist olmayan nice sendika militanları için son derece yararlı olacağını sanıyorum.

Ben, sizden, en çok bugün hasımlarımızla doğrudan doğruya tartışma konusu olan sorunları açıklamanızı istiyorum. Hasımlarımız her şeyden önce, sınıf temeli üzerinde sendikal birliğin gerekliliği konusunda kuşku uyandırmak istiyorlar. Bir yandan da, sendikaların erkinliği ve bağımsız-

lığıyla bağdaşmaz saydıkları partinin yönetmenliği ilkesini yermeye kalkıyorlar.

Hasımlarımız, aynı zamanda, sosyalist ülkelerdeki sendikaların emeğe ilişkin anlaşmazlıkları, çözme metodu olarak grevlerden vazgeçmelerinin, üretimin gelişmesine, emek disiplininin sağlanmasına ve emek üretkenliğinin artırılmasına ilgi göstermelerinin, emekçilerin çıkarlarını savunmakla ilgili bir birlik meydana getirilmesini her bakımdan anlamsız kıldığını, sendikaları «partinin eklentisi»ne, «devletin eklentisi»ne döndürdüğünü ve izledikleri politikayı «işçi çıkarlarına ters düşen» bir hale getirdiğini savlıyorlar.

Genellikle, sosyalist sistemin sendikalarına kapitalist ülkelerdeki uzlaşıcı sendikaların en kötü çizgilerini mal etmeye kalkmak, hasımlarımızın yaptıkları propagandanın tipik niteliğidir. Örneğin, onlar, sosyalist ülkede herkes (direktörden hademeye kadar) aynı sendikaya girdikten sonra, böylesi örgütlerle gerici «dikey» sendikalar arasında durum bakımından hiç bir ayrım olmadığına bizi inandırmaya çalışıyorlar. Onlara göre, sosyalist ülkeler sendikalarının devlet ve toplum organlarında geniş ölçüde temsil edilmesi düpedüz formalitedir. Yine onlara göre, örneğin FAC'deki uygulama gereğince «elbirliğiyle karar alma» pratiği, sosyalist ülkeler sendikalarının üretim ve toplum yönetimine doğrudan doğruya katılmalarından çok daha fazla eylemsel haklar vermektedir.

Gerçi bu sorular daha da çoğaltılabilir, fakat ben bunların yalnız bazılarıyla, verilecek cevapların bizim için büyük yararı olacak en önemlileriyle yetiniyorum.

Yoldaş selâmlarıyla

Kostas Maragoulakis

Atina

Sayın Maragoulakis yoldaş,

Siz, Yunanistan'daki sendika hareketi pratiğini, sözgelisi sosyalist Çekoslovakya'daki Devrimci Sendika Hareketiyle kıyaslamanın hiç de kolay iş olmadığını söylemekte tamamen haklısınız. Fakat, böyle bir kıyaslama, sizin mektubunuzda sözü geçen hedefe ulaşılmasına yardım ederse, yani komünistler ve diğer sendika militanları için yararlı olursa, bizim bu sorunlar üzerinde kafa yormamız boşa gitmeyecek demektir.

Önce şuradan başlayalım: Sendikalar için savaşım, bu örgütlerin hangi nitelikte olacağı (sınıfsal, devrimci veya uzlaşıcı) konusunda savaşım, halen şu veya bu biçim altında bütün kapitalist ülkelerde yürütülüyor. Bu savaşım, her şeyden önce, emekçilerin en yığılsal örgütleri olarak her ülkede sosyal-ekonomik ve politik süreçler üzerinde büyük bir etki yapan

örgütler olarak sendikaların giderek artan önemini yarsıtıyor. Bununla birlikte, somut sendikaların çehresini, her zaman, bunların politik yönelimi, emekçilerin örgütlü olarak yığınların haklı çıkarlarını savunup savunmadıkları, ya da sınıf savaşımından yan çizip çizmedikleri, «işveren» sendikaları haline gelerek sonuçta emekçilerin yığınsal örgütü olmaktan çıkıp çıkmadıkları belirliyor.

Burjuvazinin iktidarda bulunduğu Birinci Cumhuriyet döneminde (1918–1939) Çekoslovakya’da da, sendikaların bölük pörçük, dağınık olup olması, dar anlamda atelye belirtisine göre bölünüp bölünmemesi, ya da bütün emekçilerin daha büyük bölümünü temsil eden birleşik tek örgüt olup olmaması sorunu çözülmeye çalışılıyordu. Kent ve köy proletaryası, esnaflar, giderek küçük işletme sahipleri, Münih Konferansı’na kadarki Çekoslovakya’da burjuvazi tarafından sömürülenlerin hepsi, sahip oldukları sayıca büyüklük ve gücün ancak dayanışma halinde oldukları ve bir toplum düzeni olarak kapitalizme karşı elbirliğiyle savaşım yürüttükleri takdirde başarıya götürebileceğine inanıyorlardı.

İşçi sınıfının politik ve sosyal savaşımına önderlik eden Çekoslovakya Komünist Partisi, tüm işçi sınıfının, bütün emekçilerin çıkarlarını savunacak gerçekten devrimci sendikaların yaratılması için savaşım yürütüyordu. 1920’lerde kurulan ve pratik eylemlerinde hakça bir toplum düzeni için savaşımı amaçlayan, bu savaşımı emekçilerin her günkü somut çıkarlarını savunmayla bağdaştıran «Rude odbory» («Kızıl sendikalar») bu türden örgütler oldu. «Kızıl sendikalar» Çekoslovakya’da yeni tipten mesleksen örgütler olup, reformist ve bazan da gerici yönelimli işçi örgütlerinden ayrılıyordu.

Doğaldır ki, bizim Çekoslovakya burjuvazisi de her yola başvurarak «Kızıl sendikalar»ı tanımakta kaçınmaya çalışılıyordu. Biz, daha o zamanlar «sınıf barışı», «bütün Çeklerin ve Slovakların dayanışması» vb. gibi dümece sloganlardan yararlanmayı beceren kapitalist propagandanın aldatıldığı bir bölüm işçilerin bizi anlamadıklarını görüyorduk. O zamanlar ülkemizde Masaryk, Svehla, Batia gibiler işbaşındaydılar; bugün kapitalist ülkelerde başka isimler iktidarı temsil ediyorlar, fakat kullandıkları propaganda silâhli hazinesi özlük bakımından pek o kadar değişmiş değildir. O zamanın deneyi şunu gösteriyor: Sendika hareketinde örgütsel bölünme ve dağınıklık, birlik noksanlığı yalnız ve yalnız sınıfsal hasımlarımız için elverişlidir; kapitalistlere ancak emekçileri devrimci fikirlerden yana kazarak, ideolojik bakımdan olgun ve sınıfsal amaçlar güden sendikalar yaratılarak karşı konulabilir.

«Kızıl sendikalar»ın eylemi, faşizmin ezilmesinden ve Çekoslovakya’nın Sovyet Ordusu tarafından kurtarılmasından sonra, ardıcıl sınıfsal, enternasyonalist ve sosyalist ilkeler temeline dayalı Çekoslovakya birleşik devrimci sendikal hareketinin oluşturulması ortamını hazırladı. Doğal olarak,

Ülkemizde Devrimci Sendika Hareketi, «Kızıl sendikalar»ın eylemini ve ödevlerini devralarak sürdürdü, ama yine hareketin politik ödevleri artık başkaydı: Bu defa işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesinin tamamlanması, proletarya diktatörlüğünün kurulması, cumhuriyetin gelecek sosyalist ge-lişme sorununun çözülmesi sözkonusuydu.

Bu sorunlar, Komünist Partisinin ynetmenliğı altında işçi sınıfımızın kesinlikle iktidarı ele aldığı ve toplumu sosyalistçe dönüştürmeye başlaya-bildiğı 1948 şubatında çözüme kavuşturuldu. şubat utkusu kolayca elde edilmedi; birleşik sendikalar bu utkunun elde edilmesine paha biçilmez bir katkıda bulundular.

Kapitalist lkeler sendikalarından nice yoldaşlar, bana, özellikle o yıl-lardaki deneyimize ilişkin sorular soruyorlar. Biz, hiç kimseye niversel receteler vermek niyetinde olmasak da, bu deneyi gizlemiyoruz. Sosyalist devrim, somut durumlarda sınıf güçlerinin orantısını, genellikle hiç bir yerde ve hiç bir zaman tekrarlanmayan yerel koşulları daima gözönünde bulunduruyor. Nevar ki, bizce, yine de herkes için geçerli bazı sonuçlar çıkarılabilir. Bizim deneyimizin sonuç belirleyen kesin yanı, hiç kuşkusuz, devrimci partinin nderliğındeki işçi sınıfına dayanmakta olmamızdı. Par-tinin yönetmenlik ettiğı devrimci sendikalar, bütün emekçilerin ve sm-rlenlerin geniş yığınlarını işçi sınıfıyla aynı saflarda, sermayeye karşı, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların elde edilmesi ve savunulması için savaşımda birleştirme bakımından olağnşt önemli bir etken oldu.

Sosyalist devrimin öncesinde ve bu devrimin seyri boyunca, sendikaları-mızın çabaları bu gibi hedeflere ulaşılmasına yöneltilmişti. Bence, dünya proletaryasının sendikalarda örgütlenmiş diğerk birliklerinde de böyle bir süreç gelişiyor. Zira Batı Avrupa sosyal-demokrasisi yöneticileri kendi ülkelerini ne kadar «sosyalist» sayarlarsa sayınsınlar, bunların hiç biri sömürücü toplum düzenini yokedeabilmiş ve sosyalizm kuruluşuna girişe-bilmiş değıldir. İşte, sizin mektubunuzda ortaya koyduğunuz sorunun, yani sermayenin egemenliğıne karşı savaşım döneminde parti ynetmenliğınin sendikaların erkinliğıyle bağıdaştırılıp bağıdaştırılmadığı sorusunun bir yere kadar cevabı da burada gizleniyor. Bizce, böyle bir bağıdaştırma gerekli-dir, çünkü devrimci partinin ynetmenliğı sömürüye karşı, gerçek kurtuluş uğrunda, ancak sosyalizmin emekçilere getirebildiğı kurtuluş uğrunda savaşımda sendikaların gösterdikleri eyleme «sınıfsal uzlaşmacı» karakter değıl, devrimci karakter kazandırıyor. Bu parti ynetmenliğı sosyalizmde de en az bu kadar gereklidir, ama bundan daha ileride söz edeceğız.

İnsanın insanı smrmediğı ve işçi sınıfının yönetici sınıf olduğı sosya-list toplumda, sendikalar, emekçilerin yığınsal rgt olarak, doğallıkla yeni bir rol oynamaya başlıyor. Yeni toplumda emekçilerin baş düşmanı olan kapitalizm bulunmadıktan ve dolayısıyla sendikaların savaşım ve sa-vunma konusu olacak bir şey olmadıktan sonra, bu rolün daha az önemli

olduğu söylenemez. İnsanların yaşamlarına engel olan, sosyalizmin ve komünizmin kurulmasına set çekmek isteyen «hasımlar» hâlâ vardır. Bunları, emeğin örgütlenmesindeki karışıklık ve her türlü yetersizlikler, insanlara ve emeğe karşı biçimsel bürokratik yaklaşım ve diğer düzensizlikler olarak sıralayabiliriz. Sendikalar bunlara göz yumamazlar. Çünkü biz sınıfımızın amaçları uğrunda, sınıfımızın davası için, sosyalist kuruluşun başarısı için savaşım veriyoruz. Ve sendikalar, gönüllü, eğitimsel örgütler oldukları için, ikna ve celbetme metotlarıyla çalışarak, emekçilere çalışmayı, işletme yöneticiliğini ve sosyalistçe yaşamayı öğretiyor, onlara devleti ve toplumu yönetme hüneri kazandırıyorlar. Bu da sosyalizmde sendikaların yeni, çok daha önemli ve yaratıcı işlevidir. Bu işlev sendikaların burjuva toplumundaki salt savunucu işlevinden bir hayli daha geniştir.

Dünya Sendikalar Federasyonunun VIII. Kongresi (1) belgeleri Yunanistan'da belki de geniş ölçüde bilinmiyor. Dememiz o ki, bu belgeleri, daha çok kapitalist ülkeler sendikacıları hazırladılar. Sosyalist ülkelerdeki sendikaların çalışmaları hakkında bilgi edinmeleri, bu kapitalist ülkeler sendikacılarını, bugün, sosyalist ülkelerdeki sendikacıların başka toplumsal düzenli ülkelerde şimdiye dek eşi görülmedik haklara, olanaklara ve özgürlüklere sahip oldukları ve kendilerine olağanüstü bir sorumluluk yüklediği sonucuna vardırıdı.

Bizim Çekoslovakya deneyimiz, bu değerlemeyi açıklama örneği olabilir. Ülkemizde anayasa yalnız sendikalarda birleşme hakkını garantilemekle kalmıyor, ayrıca diğer kanunlarla birlikte, emekçiler için sendikalar yoluyla üretim ve devlet yönetimine katılabilme koşulları yaratıyor. Sosyalizmde sendikalar, «devletin eklentisi» değildir. Onlar reel halk egemenliğini ve gerçek demokrasiyi hayata geçirmenin olağanüstü önemli ögesini oluşturuyor. Doğal olarak, biz bu demokrasiden, örneğin seçimler boyunca şu veya bu partinin adayı hakkında düşündüklerimizi söyleme olanağının, bu olağan özgürlüğün daha ötesinde bir şey anlıyoruz. Bizim için demokrasi, emekçilerin devlet egemenlik organları eylemine, devlet kararlarının alınmasına ve hayata geçirilmesine etraflı olarak katılmaları anlamına geliyor. Yasalar, Devrimci Sendika Hareketi'ne ve bu hareket yoluyla emekçi yığınlarına geniş kontrol hakları, bu arada yükümlerini yerine getirmeyen ve eylemleri işçi sınıfının çıkarlarına ters düşen idare ve işletme yöneticilerini görevden geri alma hakkı veriyor.

Bizim sendikalarımızla devlet arasındaki ilişkiler, karşılıklı destekleme ve işbirliği ilişkileridir, çünkü çıkar ve hedef ortaklığımız vardır. Devrimci Sendika Hareketi, emekçilerin, toplum için, sosyalist devlet için çalış-

(1) Dünya Sendikalar Federasyonunun VIII. Kongresi 1973'te Varna'da yapıldı. O zaman Yunanistan'da Kara Albaylar rejimi, ilerici işçi ve sendika hareketine ilişkin enformasyonun yayılmasını engelliyordu.

makla, kendileri için çalışmış oldukları ve devletin yazgısının kendi ellerinde olduğu bilincine varmalarını sağlamaya çalışıyor.

Biz toplumumuzun başında Komünist Partisinin bulunduğunu gizlemiyoruz. Tam tersine bunu emekçiler için, dolayısıyla sendikalar için de büyük bir mutluluk sayıyoruz. Ve gayet haklı olarak, kendimizi (sendikaları) partinin en yakın yardımcısı olarak görüyoruz. Aynı zamanda bununla övünüyoruz. Çünkü Komünist Partisinin toplumu etrafı olarak geliştirmeye yönelik politikası geniş emekçi yığınlarının çıkarlarını en iyi dile getiriyor. Bu politikanın sonuçlarını günümüzde, insanların bunalım ve işsizlik korkusundan azat olarak barış içinde yaşamalarında, yalnız sosyalist ülkeler için tipik olan büyük sosyal kazanımlarda görüyoruz. Bundan ötürü, yeni devrimci rolümüzü bütün emekçileri ÇKP'nin politikasını aktif olarak desteklemeye çekme olarak anlıyoruz; bundan ötürü sendikaların gerçek devrimciliğini toplumu devrimci temeller üzerinde yeniden kurmaya katılmada, yeni değerler yaratmada, halk ekonomisi yönetimini yetkinleştirmede ve toplumun iyiliği için çalışmayı yüce amaç ve kişisel mutluluk sayan insanlar yetiştirmede görüyoruz.

Siz, mektubunuzda, asıl bu prensiplerin, burjuva propagandasına bizim gerçekte sendika değil, sadece partinin «eklentisi» olduğumuzu savlama olanağı verdiğini söylüyorsunuz. Ama bizim deneyimiz bunun böyle olmadığını gösteriyor. Biliyoruz ki, tam tersine, söz konusu prensipler gözletmediği, sağcı güçlerin temsilcileri sendikalara ÇKP'den sözüm ona «bağımsız» olma pratiğini geçici olarak dayattıkları hallerde, bu durum emekçilerin kazanımlarını tehlikeye düşürüyor. Bizim 1968–1969 yılı deneyimiz (ekonomide yıkım, enflasyon, halk aleyhtarı sosyal tedbirler hazırlıkları vb.) buna örnek olabilir. Ve bütün bunlara, yalnız ve yalnız sağcı güçlerin geçici olarak partinin yönetmenlik rolünü felce uğratabilmiş olmaları neden olmuştur.

Bununla, elbette ki, Çekoslovakya sendikalarının, emekçilerin haklı çıkarlarını savunmayı da kapsayan kendi özel ödevleri olmadığını söylemek istemiyorum. Tam tersine, biz, partice alınan kararların, sosyalist devlet yasalarının ve yönetici sendika organları kararlarının yardımıyla, insanlığın sosyal güvenliği konusunda hiç bir kapitalist ülke emekçilerinin sahip olmadıkları bir komple güvenceler sistemi yaratıyoruz. Bu geniş kapsamlı bir sistemdir. Sendikalar, genellikle, iş kanunlarının ve sosyal kanunların yetkinleştirilmesine önayak oluyorlar. Hastalık sigortası, dinlenme işleri, emekçilerin sayfiyelerden yararlanmalarını sağlama işleri tamamiyle sendikaların yetkisi içindedir. Bunu söylerken, «sendika üyelerinin» demiyorum, «emekçilerin» diyorum, çünkü bizim yasalarımız sendika üyesi olanlarla olmayanlar arasında ayırım yapmıyor; biz herkes için aynı hakların sağlanmasını istiyoruz. Tek sözle, maddi nimetlerin yaratılmasına katılanların hepsini birden temsil ediyoruz.

Gerçekten de, ülkemizde bir sendika taban örgütüne (mektubunuzda değindiğiniz gibi), direktör de, hademe de üye olabilirler. Bunların birbirinden ayrı çıkarları olabileceği ve çoğu hallerde de ayrı çıkarları olduğu besbellidir. Ama aralarında kapitalist kurtuluş için tipik olan *çelişik, karşıt çıkarlar* yoktur. İşte birleşik sosyalist sendikalarla, kapitalist ülkelerde bir örgütün içinde işçiyi, kapitalist menajeri ve giderek sermayeyi birleştirmeye ve bu suretle emeği sermayeye bağımlı kılmaya çalışan «dikey» sendikalar arasındaki köklü ayrım budur. Şunu da söylemeliyim ki, sosyalist sendikalar, tek tek üyelerinin çıkarlarındaki ayrımları dikkate alıyor, bu cümleden olarak gerek temizlik hademesinin çalışması için daha iyi koşullar yaratmakla, gerekse direktörün kendisinin de sendikalar olmadan çözemiyeceği örgüt ve yönetim sorunlarıyla aynı derecede sistemli biçimde uğraşıyorlar. Emekçilerin mesleksel ve kişisel problemlerine ve bunların hem işçi açısından, hem de tüm toplum açısından çözümüne ilgi göstermek, sosyalizmdeki sendikaların özel bir çalışma çizgisidir.

Uzlaşmaz çelişkilerin yokluğu, sendikaların gelecek toplumsal gelişmeyi belirleyen bütün tedbirlerin hazırlanmasına katılması ve emekçilerin çıkarlarını eylemde savunması, son çözümde, kapitalist ülkelerdeki sendikalar için tipik bir savaşım aracı olan grevin bizim için artık gerçekten geçmiş bir aşama haline gelmesine yol açtı. Ülkemizde sosyalizm kuruculuğu süreci boyunca, anlaşmazlık sorunlarının demokratik koşullar içinde açıklığa kavuşturulmasına, gerek günlük işlerde, gerekse perspektifte kişinin, kolektifin ve tüm toplumun çıkarlarını dengelemeye olanak veren bir mekanizma yaratıldı ve bu mekanizma aralıksız olarak etkinleştiriliyor. Bilindiği gibi, sosyalist devlet, ekonomik problemleri emekçilerin sırtından (iş ücretlerini «dondurmak», sağlık işlerine, okullara ve konutlara ilişkin bütçe ödeneklerini azaltma, fiyatları yükseltme yoluyla) çözüyor ve çözmeye de yeltenmiyor. Tam tersine, istatistiklerin de doğruladığı gibi, sosyalist devletlerde, başlıca besin maddeleri ve tüketim mallarının fiyatları (deyim uygunsa) «donduruluyor» veya planlı olarak azaltılıyor; emekçilerin ellerine geçen iş ücreti artıyor ve yaşam düzeyi sürekli yükseliyor. Sendikaların ve devletin hedefleri birdir; bu hedefler emekçilere daha cömertçe, daha çok verebilmek için elden geldikince daha büyük ölçüde üretmek olarak özetlenebilir. Bundan ötürü, grev ve, anlaşmazlıkları çözüme aracı olarak, artık ne toplumun, ne de sendikaların çıkarlarına cevap verebiliyor.

Sosyalist devrim, toplu çalışma sonuçlarının herkese ait olduğunu kesinlikle belirledi. Ülkemizin tanınmış sendika liderlerinden olan Antonin Zapotocky yoldaş, Devrimçi Sendika Hareketi'nin ana ödevlerinden söz ederken, bunların «Her işçi çalıştığı fabrikanın, her memur kendi işyerinin efendisi olmalıdır» sloganıyla ifade edilebileceğini belirtiyordu. (2)

(2) Kommunismus nas cil. Práce/Praha, 1971, str. 135.

Bu istem pratikte gerçekleştiriliyor. Sendika örgütleri, üretim program ve planlarının hazırlanmasına, aynı zamanda üretim devri boyunca oluşan bütün değişmelerin görüşülmesine katılıyorlar. Öyle ki, bütün devlet ve halk ekonomisi yönetimi orta halkalarını hazırlanan ekonomi planlarını ilgili sendika organlarıyla görüşmekle, bu planların gerçekleştirilmesi için gerekli koşullar yaratmakla ve toplu sözleşmeler yapmakla yükümlü kılan kanun hükümleri vardır. Biz, plan ödevlerini otumlarda ve üretim danışma toplantılarında yalnızca düşüncelerimizi söylemek ve etklentiler yapmak için değil, aynı zamanda emekçilerin bu planları bilmeleri, benimsemeleri, her birinin gerçekleştirilmesine neyle ve nasıl yardım edebileceklerini düşünmeleri için görüşme konusu yapıyoruz.

Bununla birlikte, yöneticiler ile bütün emekçiler arasında ana sorunlar üzerindeki görüş uyumunun her olayda sağlanabildiğini söyleyemeyiz. Emegın ve materyal ikmalı işlerinin kötü örgütlenmesi yüzünden üretim ritminin sık sık aksadığı; emekçilerin çalışma zamanını etkinlikle değerlendiremedikleri veya bunun tersine (böyle haller de vardır) şu veya bu işçinin gevşek davrandığı, ıskartalı ürün verdiği de oluyor. Bu nedenle, sözkonusu sorunların görüşüldüğü oturumlar ve üretim danışma toplantıları elbette ki tam bir görüş birliği havası içinde geçmiyor. Vakitli, somut eleştiri, yetersizliklerin nedenlerini ve bunları düzeltme yollarını ayrıntılı olarak görüşüp kararlaştırma daha ileri yol açılmasına yardım ediyor.

Artık değindiğim gibi, sendikalar iş yasaları üzerinde etki yapabiliyor, onların bilgisi ve rızası olmadan hiç, bir önemli devlet kararı alınamıyor. Sendikalar emekçilere ilişkin bütün yasaların hazırlanmasına katılmakla kalmıyor, bunların doğru biçimde uygulanmasını da izliyorlar. Yasama organlarına seçilen sendika örgütleri temsilcileri, yasa önerme hakkından geniş ölçüde ve verimli olarak yararlanıyorlar. Netekim, son zamanlarda sendikaların girişimiyle nice önemli kanun hükümleri ve iş kanunu kabul edilmiş bulunuyor.

Memleketimize her gelen kişi, şu veya bu kuruluşu, herhangi bir sendika örgütünü gördükten sonra, bizde sendikaların rızası olmadan, örneğin iş ücretlerine ve çalışma koşullarına, iş güvenliği ve sağlığına, dinlenme işlerine vb. ilişkin hiç bir önlem ve girişimin gerçekleştirilemediğine kolayca inanabilir. Burada hiç de kâğıt üzerinde, biçimsel haklar değil, emekçilerin yönetime eylemde katılmaları sözkonusudur. Her fabrika ve işletmede, sendika komitelerinin yanısıra, geniş haklara ve bu arada hatta işletme yönetmenlerinin şu veya bu buyruklarının uygulanmasını engelleme, temelden yoksun normlar konulmasına yol vermeme vb. hakkına da sahip özel organlar (iş anlaşmazlıklarını çözme komisyonları, denetim ve iş güvenliği, sosyal yardım, kültürel-yığınsal eylem sorunları vb. komisyonları) meydana getirildiği görülebilir.

Bunun, tek tek kapitalist ülkelerde sendikalar tarafından çetin bir sa-

vaşım sonucunda elde edilen ve ancak (iş ücretlerinin ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi bakımından olsa da) bir yere kadar yararlı olan «ortak kararlar alma» dedikleri haktan çok daha geniş bir eylem alanı olduğu apaçık bellidir. Sosyalizmde emekçilerin, işçi sınıfının, artık eylemde beraberce «ortak kararlar aldıkları» bir «partnör»ü yoktur; oluşunda üretim araçları onların kendi elindedir, üretilen nimetlerin dağılımını kendileri (elbette iktidar organlarında ama işçi iktidarı, proleteryanın iktidar organlarındaki seçimle görevlendirilmiş temsilcileri aracılığıyla) kararlaştırmaktadırlar.

Hasımlarımız, torba gibi ağızları büzülemeyeceği için, bizim bu politikamıza giderek «işçi aleyhtarı» politika adını verebilirler. Ülkemizdeki sendika hareketimize gelince, bizler, sosyalist toplumun bu yüce hümanist prensiplerini kökleştirme ve geliştirmeden daha önemli bir rolümüz olmadığı kanısındayız.

Yoldaş selâmlarıyla.

Jozef Hlavicka

Prag.

POLONYA HALK BİRLİĞİ CEPHESİ

Polonya Anayasasında, «Halk Birliği Cephesi'nin emekçilerin toplumsal örgütlerince yapılan çalışmalar ve Polonya Halk Cumhuriyeti'nin yaşamsal çıkarları uğrunda bütün yurttaşların yurtsever birliği için genel bir platform ...» olduğu belirtiliyor. Halk Birliği Cephesi, sosyalizm kuruluşunda milyonlarca yurttaşın ülke yararına gerçekleştirdiği eylemleri birleştiriyor ve yönlendiriyor. Bu birlik ve beraberliğin temelini sosyal yaşamın ilkesel problemlerine, ekonomi ve kültürün gelişmesine, Polonya Halk Cumhuriyeti'nin daha da güç kazanmasına, ülke güvenliğinin pekiştirilmesine emekçilerin ortak yaklaşımı oluşturuyor. Halk Birliği Cephesi toplumun sağlamlaşmasını ve bütünlüğünün perçinleşmesini yansıtıyor; ülkenin iyiliği uğrunda çalışmalarda partili ve partisiz yurttaşların, dinsel inançları ve politik geçmişleri ne olursa olsun bütün yurtseverlerin çabalarını birleştirdiği için halk egemenliğinin yığinsal tabanını meydana getiriyor.

Ulusal Cephe kurulması fikri halkımızın yaşadığı en ağır dönemde, yani Hitlerlerin işgali koşullarında doğdu. Gerçek ulusal çıkarlar, işgalcilere karşı kesin savaşım için, anti-hitlerist koalisyonu desteklemek ve üçüncü rayhın daha çabuk bozguna uğratılmasını sağlamak üzere halkın vargüçüyle harekete geçmesini gerektiriyordu. Komünistlerin kurdukları Polonya İşçi Partisi, toplumun partileri oluşturan bütün tabakalarını işgalcilere karşı savaşmak üzere birleştirme ve geniş bir genel ulusal cepheye direnme hareketi örgütleme ödevini üstlendi. Anti-sovyetik ve anti-komünist

ruhtaki politikasının sınıfsal sınırlılığını aşamayan burjuvazi kampının tutumu bu ödevin gerçekleşmesine ket vuruyordu.

Polonya İşçi Partisi, bu koşullar içinde, kurtuluş savaşımını köklü toplumsal reformlar programıyla ve emekçilerin demokratik iktidarını kurma amacıyla bağdaştıran demokratik bir ulusal cepheyi sınıfsal temel üzerinde kurmaya başladı. Bu arada gerici güçlerle çetin politik savaşım yürütmek gerekiyordu.

Tarih, sol güçleri Polonya İşçi Partisi çevresinde birleştirmeye ilişkin politik görüşün doğru olduğunu gösterdi. Bu fikrin gerçekleşmesi sayesinde, ülkenin kurtuluş dönemi, aynı zamanda, işçi-köylü iktidarı kurma dönemiydi. Bu da Hitler faşizminin bozguna uğratılmasında SSCB'nin kesin rolü, ülkemizin Sovyet Ordusu ve onunla omuz omuza savaşa katılan Polonya Halk Ordusu tarafından kurtarılması sonucunda mümkün oldu.

Bu dönemde ülkede politik güçler arasında prensip itibarıyla yeni bir orantı biçimlendi. Özgürlüğe kavuştuktan sonra Polonya'nın ilk hükümeti olan Ulusal Kurtuluş Komitesi dört partinin politik bağlaşmasına dayanıyordu. Bu partiler şunlardı: Polonya İşçi Partisi, sol sosyalist kanat eylemcileri tarafından kurulan Polonya Sosyalist Partisi, kurtarılmış topraklarda radikal köy eylemcilerinin kurduğu Köylü Partisi ve çatısı altında ilerici aydınların bir bölümünü, küçük burjuvaziyi, zanaatçıları vb. birleştiren Demokratik Parti ... ⁽¹⁾ Demokratik Blok adını alan bu bağlaşma, Ulusal Cephe'nin politik tabanı oldu. Ulusal Cephe 1957'de Halk Birliği Cephesi'ne dönüştürüldü. Halk Birliği Cephesi, işçi sınıfının köylülerle ve emekçi aydınlarla bağlaşmasına dayanan ülkemiz politik sisteminin en önemli organik bölümüdür. Söz konusu bağlaşmanın ideolojik yönetici gücü Polonya Birleşik İşçi Partisi'dir, politik temeli de PBİP (üye sayısı 2,5 milyon), Birleşik Köylü Partisi (üye sayısı 400 binin üstünde) ve Demokratik Parti (üye sayısı 90 binden fazla) arasındaki eylem birliğidir. PBİP'nin yöneticilik rolü bütün halk ve bağlaşık partiler tarafından tanınmıştır.

Halk Birliği Cephesi'nin bileşimine sendikalar, gençlik ve kadın örgütleri, eski savaşçıların örgütleri, kooperatif tarım, sanatçı ve katolik örgütleri giriyor.

Halk Birliği Cephesi'nin yüksek organları Genel Polonya Komitesi, Prezidyumu ve Sekreterliğidir. Ülkede cephenin, yaklaşık 700 bin kişinin katıldığı 45 bin komitesi vardır.

Halk Birliği Cephesi'nin temeli ve eylemi PBİP tarafından ülkenin sosyalist gelişimi konusunda hazırlanan program gereğince belirleniyor. Bir-

(1) 1948 Aralık ayında Polonya İşçi Partisi ile Polonya Sosyalist Partisi Marksizm-Leninizmin ilkesel temeli üzerinde birleşerek Polonya Birleşik İşçi Partisi (PBİP) ni kurdular.

leşik Köylü Partisi ve Demokratik Parti, içinde eylem yürüttükleri tabakaları ilgilendiren ödev ve amaçların hazırlanması ve gerçekleştirilmesine aktif olarak katılıyorlar.

Polonya'nın sosyal-ekonomik gelişmesi konusunda hazırlanan ve ardıcıl olarak hayata geçirilen program halkın bugünkü ve gelecekteki çıkarlarını yansıtıyor. Bugün Halk Birliği Cephesi'nin bütün çalışmaları, PBİP'nin VII. Kongresi'nde kabul edilen programın gerçekleştirilmesine yöneliktir. Bu program, üretici güçlerin daha öte dinamik biçimde geliştirilmesini, yaşamın bütün alanlarında sosyalist ilişkilerin güçlendirilmesini, gelişmiş sosyalist toplum kurulmasını öngörmektedir.

Halk Birliği Cephesi'nin platformu en geniş sosyalist demokrasinin ifadesi, devlet ve halkın karşı karşıya bulunduğu güncel problemlerin çözümüne yurttaşların her bakımdan katılımının ifadesidir.

Sosyalist demokrasi, Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin, bağlaşıp partiler, halk temsil organları yani Seym (parlamento) ve halk kurulları, aynı zamanda sendikalar, çeşitli yurttaş gruplarını temsil eden yığınsal toplum örgütleri, birlikler ve kooperatiflerin çalışmalarında, toplumsal özyönetimin çeşitli biçimlerinde kendini gösteriyor.

Halk Birliği Cephesi, bütün eylemiyle, Polonya'nın sosyalist gelişiminin genel ilkelerine dayanılarak, ülke yaşamının problemlerini tüm devlet düzeyinde ve tek tek bölgeler ölçüsünde geniş çapta görüşme ve tartışma olanağı sağlıyor.

Son yıllarda, yurttaşlar açısından en önemli kararlar ve hükümlerle ilgili, Halk Birliği Cephesi platformu üzerinde ülke toplumuna danışma yöntemi uygulanıyor. Halkın yaşam düzeyini etkileyen en önemli yasa ve kararname tasarıları, aynı zamanda yerel makamların geniş yankı uyandıran kararları bu danışma ve görüşmelere konu oluyor. Kamuoyuna danışma yöntemi, Polonya'da sürekli olarak gelişen dolaysız demokrasinin oldukça etkin bir biçimidir. Bu uygulama, geleneksel temsili demokrasiyi tamamlıyor, parlamentonun ve yerel temsili organların yani halk kurullarının toplumla ilişkilerini daha da pekiştiriyor.

Seym ve halk kurulları seçimleri, adayları gösteren Halk Birliği Cephesi'nin ortak seçim programı gereğince yapılıyor. Adaylar, PBİP, bağlaşıp partiler ve toplumsal örgütlerin genel listelerinden seçiliyor.

Seçilen temsilcilerin seçmenlerle sürekli ilişki içinde bulunmaları, temsili organlar sistemimizin önemli bir özelliğidir. Bu ilişkiyi, halkvekillerinin ve halk kurulu üyelerinin seçmenlerle görüşmelerini örgütleyen Halk Birliği Cephesi sağlıyor.

Yerel problemlerin çözüme kavuşturulması işlerine yurttaşları çekmenin önemli bir biçimi, Halk Birliği Cephesi'nin halkalarından biri olan kent

özyönetimine katılmalarıdır. Polonya Halk Cumhuriyetinde büyük kentler semtlere bölünür, bazıları aynı zamanda il merkezleridir. Bu kesimlerde yerel özyönetim uygulanır. Yerel özyönetim organları (semt, kent ve il komiteleri), ticaret ve hizmetlerin düzenlenmesi, sosyal yardım, yurttaşların dinlenmesini örgütleme, konut işleri idaresi vb. alanların yönetiminde geniş haklara sahiptir.

Halk Birliği Cephesi politik-eğitim çalışmaları yapıyor, partinin siyasetini aydınlatıyor, profesyonel ve sosyal disiplini daha yüksek bir düzeye çıkarmak, ekonomi alanındaki çalışmaları iyileştirmek, sosyalist mülkiyete karşı saygı duygusunu pekiştirmek üzere tedbirler alıyor, bu alanlarda büyük bir etkenlik gösteriyor.

Toplumumuz üyelerinin politik görüşlerinde büyük ölçüde birlik sağlandığı söylenebilir. Gelişmiş sosyalizm toplumunun tinsel-politik ve ideolojik bütünlüğü biçimlenirken, sosyalist ideallerin insanların bilincine, düşünce ve çalışmalarına, emellerine, davranışlarına ve yaşam tarzına iyice girip kökleşmesi son derece önemlidir.

Bugün genel ulusal amaçlar ve kişiliğin sürekli çıkarları birdir. İşte bu uygunluk, bütün Polonya toplumunun birlik ve dayanışmasını sağlamaktadır.

Halk Birliği Cephesi komiteleri özyönetim organlarıyla birlikte, gençler ve yetişen kuşak arasında eğitim çalışmaları yapıyor, ihtiyarlarla ve yarıdım muhtaç insanlarla ilgileniyor, komşular arasındaki ve aile içindeki anlaşmazlıkları ortadan kaldırmaya çalışan toplumsal hakem mahkemelerinin eylemini örgütleyiyor, toplum hayatında olumsuz davranış ve olayları önlemek üzere yoğun çaba gösteriyor, halk arasında hukusal bilgileri yayıyor.

Halk Birliği Cephesi, Polonya devletinin 1.000. kuruluş yıldönümünün kutlanması dolayısıyla, ülke çapında yeni okulların kurulmasına önayak oldu, bu yönde önemli bir girişim gerçekleştirdi. Bu girişim sonucunda halkın gönüllü olarak verdiği 8.600 milyon zlotiyle 1.417 okul kuruldu. Halk Birliği Cephesi 1973 yılından beri ulusal sağlık koruma fonuna gönüllü para toplama kampanyası yürütüyor. Toplanan parayla artık çok sayıda hastane, sanatoryum, çocuk kreşi ve bu gibi diğer kurumlar inşa edildi.

Halkımız, Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle dostluk ve bağlaşmanın Polonya için, bağımsızlığı, güvenliği ve başarıyla gelişmesi için kesin bir önem taşıdığına derinden derine inanıyor. Bütün dünya barış ve ilerilik güçlerine karşı derin dayanışma duygusu besliyor.

Ülkemizin savaş sonrası tüm tarihi, toplumun birlik ve bütünlüğünü, dinamik gelişimini sağlayan en önemli etkenlerden biri olduğu hükmünü doğruluyor.

PBİP Merkez Komitesi Birinci Sekreteri Edvard Gierek şöyle dedi: «Halkın yurtsever birliği, amaçlarımızı gerçekleştirmenin başlıca güvencesidir. Biz bu birliği yarattık. Ve bu en büyük kazanımımızdır, Polonya Halk Cumhuriyeti'nin bütün başarılarının temelidir. Toplumumuzun sosyalist yapısı, parti ve halk devletinın politikası, bu birliğin sağlam dayanağıdır. Fakat bu birlik devamlı olarak güçlendirilmeli, halkımızı birleştiren yüksek nitelikli değerlerin, bizi ayıran ve aslında ikincil olan tartışmalı sorunlara bakarak ağır basması için sürekli olarak çaba harcanmalıdır.»

Halk Birliği Cephesi Komitelerinin amacı, gelişmiş sosyalizm kuruluşunda toplumun parti etrafında sıkıca dayanışmasını sağlamak, halkın birliğini pekiştirmektir.

Sosyalist toplumsal gelişim süreçleri, politik ve toplumsal yaşamımızda Halk Birliği Cephesi'nin oynadığı rolün daha öte yükseltilmesi için objektif koşullar yaratıyor.

Witold Jarosinski
Polonya Halk Birliği Cephesi
Genel Polonya Komitesi Sekreteri

Kapitalizmin ekonomik bunalımları *)

Kapitalist ekonomi 1974–1975 yıllarında en şiddetli ekonomik bunalımı yaşadı. Geçen 1976 yılı bu ekonomide durumu hafifletecek bir değişiklik getirmede. Gerçekler, burjuva iktisatçıların iyimser öngörülerini, geçen yılın başında güya yükseliş döneminin başladığı yollu savlarını yalanladı. Her yerde, özellikle yılın ikinci yarısında üretim azalışı görüldü; işsizlik son kırk yıl içinde eşi görülmedik ölçülere vardı; fiyatlar bir hayli yükseldi. Birleşik Amerika, Japonya, Kanada, FAC, İngiltere, Fransa ve İtalya'dan bir grup bilgin, «International Herald Tribune» gazetesi sayfalarında, kendi hükümetlerini, politikalarını «süratle değiştirme»ye çağırıyor, yoksa kapitalist dünyanın «yeni ekonomik bunalım»la yüzyüze geleceği uyarısında bulunuyorlar. (1)

Kapitalist dünyada 1974–1975 yıllarında başgösteren bunalımı, şiddet ve derinliği bakımından yalnız 1930 yılları bunalımıyla kıyaslayabiliriz. Bu bunalım dünya kapitalist ekonomisinin bütün ana merkezlerini hep birden sardı. İkinci Dünya Savaşının bitmesinden sonra ilk defa olarak, sanayiye gelişkin bütün kapitalist ülkelerin ekonomisinde toptan bir gerileme görüldü. Bu ülkelerin 1975 yılı toplam ulusal hasılası, 1973 yılına bakarak % 1,7 azaldı. Bütün sosyalist olmayan ülkelerin sanayi üretimi % 6 düştü; bu arada sanayiye gelişmiş ülkelerde düşüş % 11,6'yı buldu.

Pratikte, sanayiın hiç bir kolu ve dalı, yeni üretim alanları da (elektro, nik, petro-kimya sanayii, otomasyon araçları üretimi vb.) içinde olmak üzere, üretim azalışının dışında kalamadı. Bunalım, kapitalist dünyayı petrol türevleri üretiminde 4 yıl, otomobil üretiminde 5 yıl (1970 düzeyine göre), çelik üretimindeyse 6 yıl (1969 yılı düzeyine göre) gerilettili.

1974–1975 sanayi bunalımı, kapitalist dünyanın dış ticaret ilişkilerinin hissedilir derecede bozulmasına yol açtı, dünya pazarlarında şiddetli bir rekabete ve uluslararası mal alışverişinin bir hayli azalmasına sebep oldu. Fiziksel bakımdan sosyalist olmayan ülkelerde ihracatın hacmi, 1975 yılında, 1974 yılına kıyasla % 5, ithalatın hacmi % 13 azaldı. Bu azalma gelişmiş kapitalist ülkelerde sırasıyla % 7,2 ve % 11,6 oldu. Ticaret ve ödeme dengesi açıkları çok büyük ölçülere vardı. 1974 ve 1975 yıllarında, bu açıklar, genellikle, gelişmiş kapitalist ülkeler grubu için sırasıyla 21, 3 ve 39,2 milyar doları buldu.

İşsizlik çok büyük ölçüler aldı. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün verilerine göre, 1975 yılı sonunda, kuruluşlar dışında kalan ücretli emekçiler toplamı 18,5 milyon kişiyi buldu. Bu sayı 1973 yılına bakarak iki misli

(1) «International Herald Tribune», November 8, 1976.

(*) Bu materyal, SSCB Bilimsel Akademisine bağlı Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün konjonktür sektöründe hazırlandı.

daha büyüktür ve burjuva resmi istatistik verilerini pek çok (hemen hemen 2,5 milyon kişi) aşmaktadır.

1974–1975 bunalımında, bütün önceki ekonomik sarsıntılardan ayrılmı olarak, her zamanki sanayi üretimi azalışından, sermaye yatırımları düşüşünden, yığınsal işsizlik artışından vb. başka, bunlara koşut olarak, enflasyon süreçlerinin daha öte şiddetlendiği görülmüyordu. Bunalım boyunca (1974 ortasından 1975 ortalarına kadar), dünya kapitalist pazarında ham-madde ihraç fiyatları % 2,8 yükseldi, yakıt ortalama % 10,4 pahalılaştı, sanayi mamulleri fiyatları % 32 arttı. Hayat alabildiğine pahalılaşıyor, emekçilerin sırtına sarılan ekonomik yük de gitgide artıyordu. 1974 Temmuzundan 1975 Aralık ayına kadarki dönem içinde, besin maddeleri ve tüketim malları fiyatları gelişmiş kapitalist ülkelerde ortalama % 18,7 oranında yükseldi. Halkın reel gelirlerinin azalması, günlük gereksinmeler için mal satınalma harcamalarının da hızla düşmesine yol açtı.

Son yıllardaki bunalım, ekonomide yalnız ciddi bir sarsıntı yaratmakla kalmadı. Bu bunalım, sosyal çatışmaların daha fazla sertleşmesiyle, anti-emperyalist hareketin coşkun gelişmesiyle, halkların emperyalizmin ezgisinden ve yabancı sermayenin, öncelikle de uluslararası dev tekellerin egemenliğinden kurtulma savaşımının güçlenmesiyle atbaşı gidiyordu. 1974–1975 yılları bunalımının karakteri, özellikleri, derinlik ve şiddeti, 1976 Haziranındaki Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansı'nda yapılan şu tanımlamanın sağlam bir temele dayandığını doğruluyor: «Emperyalizmin içinde bocalamakta olduğu güçlükler, kapitalist sistemin toplum hayatının bütün alanlarını saran genel bunalımının daha öte derinleşmesinin sonucudur.»

1974–1975 yılları bunalımına, son 50 yıl boyunca, diğer üretim fazlası bunalımları öncelik etmiş ve bunlar da, şimdiki bunalım gibi, tüm dünya kapitalist sistemini az veya çok etkilemişti.

1929–1933 yılları bunalımı büyük sarsıntılarla geçmişti. Bu bunalım büyük şiddet ve o zamana kadarki bunalımlardan daha uzun sürmesi gibi karakter çizgileriyle eşi görülmedik bir bunalımdı. Ve kapitalist dünyanın, sözün tam anlamıyla, bütün ekonomik eylem alanlarını sarmıştı. O zaman sanayi üretimi hemen hemen yarı yarıya düştü, iç ve dış ticaret hissedilir derecede azaldı (bütün kapitalist ülkelerin ihracatı % 67 azaldı). Borsaları şiddetli bir fırtına altüst etti ve hisse senedi fiyatları % 60–75 oranında düştü. Bunalım büyük sayıda iflâsların başlangıcı oldu (Birleşik Amerika'da 1929–1932 yıllarında iflâslar sayısı 109 bini buldu). En büyük sıkıntıları emekçiler çektiler. Reel iş ücretleri azaldı, her dört işçi ve hizmetlinin biri işsiz kaldı.

Birkaç yıl durgunluk ve 1937 yılı ikinci yarısında hafif bir canlanmadan sonra yeni bir genel bunalım başgösterdi. Bu bunalımın gelişmesini ikinci

Cetvel-1
1974-1975 bunalımı

Ekonomi alanı ve üretim kolları	Ölçü birimi	Yıl ve üçaylık		Göstergeler		Düşüş süresi aylara göre	Düşüş derinliği yüzde olarak
		Bunalım öncesi en yüksek nokta	En aşağı düşüş noktası	Bunalımdan önceki en yüksek nokta	En aşağı düşüş noktası		
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Tüm gelişmiş kapitalist ülkeler</i>							
Toplam sanayi üretimi	1970=100	1974-II üç.	1975-II üç.	121	107	12	11,6
Çıkarım sanayi	1970=100	1974-II üç.	1975-II üç.	102	97	12	4,9
Yapım sanayii	1970=100	1974-II üç.	1975-II üç.	119	104	12	12,6
Enerji	1970=100	1974-IV üç.	1975-I üç.	128	127	3	0,1
Metalurji	1970=100	1974-I üç.	1975-III üç.	127	93	18	26,8
Kimya sanayii	1970=100	1974-III üç.	1975-II üç.	130	112	6	13,8
Tam işsizlerin toplamı (bin kişi olarak)	1970=100	1974-I üç.	1975-IV üç.	8.605	16.050	21	+ 88,5
Tüketim fiyatları	1970=100	1974-II üç.	1975-IV üç.	139	165	18	+ 18,7
İhracat (fiziksel hacim)	1974=100	1974	1975	100,0	95,7	12	4,3
İthalât (fiziksel hacim)	1974=100	1974	1975	100,0	93,1	12	6,9

1	2	3	4	5	6	7	8
<i>ABD</i>							
Toplam ulusal hasıla	milyar dol. 1958 fiyat- larına göre	1973-IV üç.	1975-I üç.	845,7	780,0	15	7,8
Sanayi üretimi	1967=100	1974 Eylül	1975 Mart	131,8	111,7	6	15,3
Çıkarım sanayii	1967=100	1974 Mart	1975 Ağustos	112,2	105,3	16	6,2
Elektro-enerji	1967=100	1973 Ekim	1974 Ocak	165,3	153,0	3	7,4
Çelik dökümü	milyon ton	1973	1975	136,0	106,0	24	22,1
Otomobil üretimi							
binek arabası	milyon tane	1973	1975	9,7	6,7	24	30,9
kamyon	milyon tane	1973	1975	2,9	2,2	24	24,1
Hisse senedi fiyatları	1941-1943 = 100	1973-I	1974 Aralık	118,42	67,07	23	43,4
İflâslar	sayı	1974	1975	9.915	11.300	12	+ 14,0
	sayı	1973 Aralık	1975 Nisan	693	1.202	16	+ 73,4
İşsizler genel asyısı	bin kişi	1973 Ekim	1975 Mayıs	4.100	8.538	19	+ 108,2
Fiyatlar: Tüketim f.	1967=100	1974	1975	147,7	161,2	12	+ 9,1
toptan	1967=100	1974	1975	160,1	174,4	12	+ 9,0

Ekonomi alanı ve üretim kolları	Ölçü birimi	Yıl ve üçaylık		Göstergeler		Düşüş süresi aylara göre	Düşüş derinliği yüzde olarak
		Bunalım öncesi en yüksek nokta	En aşağı düşüş noktası	Bunalımdan önceki en yüksek nokta	En aşağı düşüş noktası		
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Japonya</i>							
Toplam ulusal hasıla	milyar yen cari fiy.	1974-III üç.	1975-I üç.	89.990	89.038	8	1,1
Sanayi üretimi	1970 = 100	1973 Kasım	1975 Şubat	136,1	105,1	15	22,8
Çıkarım sanayii	1970 = 100	1973 Kasım	1975 Şubat	132,9	104,4	15	21,5
Yapım sanayii	1970 = 100	1973 Kasım	1975 Şubat	133,4	104,6	15	21,6
Elekt. enerjisi üretimi	milyar kvs.	1973	1975	369,0	334,6	24	9,3
Maden kömürü çıkarımı	milyon ton	1973	1975	22,4	19,3	24	13,9
Çelik dökümü	milyon ton	1973	1975	119,3	102,2	24	14,3
Otomobil üretimi	bin tane	1973	1975	7.042,0	6.942,0	24	1,4
İşsizler genel sayısı	bin kişi	1973 Ekim	1975 Kasım	530	1.320	25	+ 149,1
Fiyatlar: Tüketim f.	1970 = 100	1973 Kasım	1975 Temmuz	130,4	172,8	20	+ 32,5
toptan	1970 = 100	1973 Kasım	1975 Eylül	125,6	157,3	22	+ 25,2
Hisse senedi f.	1968 = 100	1973 Ocak	1974 Ekim	410,9	265,5	21	35,7
İflâslar	sayı	1973 Kasım	1974 Aralık	857	1.179	13	+ 37,5

1	2	3	4	5	6	7	8
<i>FAC</i>							
Toplam ulusal hasıla	milyar mark 1962 f.	1974-I üç.	1975-III üç.	149,5	142,0	18	5,3
Sanayi üretimi	1970 = 100	1974 Şubat	1975 Temmuz	114	100	17	12,3
Çıkarım sanayii	1970 = 100	1971 Mart	1975 Ağustos	105	80	53	23,8
Yapım sanayii	1970 = 100	1974 Ocak	1975 Temmuz	114	98	18	14,0
Elekt. enerjisi üretimi	milyar kvs.	1974	1975	306	297	12	2,9
Maden kömürü çıkarımı	milyon ton	1974	1975	95,0	92,0	12	3,2
Çelik dökümü	milyon ton	1974	1975	53,0	41,0	12	22,6
Otomobil üretimi	bin tane	1973	1974	3.964	3.124	12	21,2
İşsizler genel sayısı	bin kişi	1973 Ocak	1975 Aralık	228	1.345	35	+ 489,9
Fiyatlar: Tüketim f.	1970 = 100	1974 Ocak	1975 Ekim	123,3	137,0	21	+ 11,1
toptan	1960 = 100	1974 Ocak	1975 Ağustos	121,0	136,0	19	+ 12,3
İflâslar	sayı	1973	1975	5.515	9.200	24	+ 66,8

Ekonomi alanı ve üretim kolları	Ölçü birimi	Yıl ve üçaylık		Göstergeler		Düşüş süresi aylara göre	Düşüş derinliği yüzde olarak
		Bunalım öncesi en yüksek nokta	En aşağı düşüş noktası	Bunalımdan önceki en yüksek nokta	En aşağı düşüş noktası		
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Fransa</i>							
Toplam ulusal hasıla	1970 = 100	1974—III üç.	1975—I üç.	124,0	117,0	6	5,6
Sanayi üretimi	1970 = 100	1974 Ağustos	1975 Mayıs	129	108	9	16,3
Enerji	1970 = 100	1974 Ağustos	1975 Mayıs	124	105	9	15,3
Maden kömürü çıkarımı	milyon ton	1974	1975	22,9	22,4	12	2,0
Elekt. enerjisi üretimi	milyar kvs.	1974	1975	180,2	178,4	12	1,0
Çelik dökümü	milyon ton	1974	1975	27,0	21,5	12	20,0
Otomobil üretimi	bin	1974	1975	3.045	2.952	12	3,0
İşsizler genel sayısı (aylık ortalama)	bin	1974	1975	497,7	860,9	12	+ 73,0
Fiyatlar: Tüketim f.	1970 = 100	1974	1975	136,7	153,8	12	+ 14,0
toptan (sanayi üretiminde)	1962 = 100	1974 Nisan	1975 Haziran	208,5	186,8	12	10,4
Sanayi hisse senetleri fiyatları	29 XII. 1972 = 100	1973 Mayıs	1974 Eylül	120,3	64,8	16	46,1
İflâslar	sayı	1974	1975	11.981	14.871	12	+ 24,1

1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Büyük Britanya</i>							
Toplam iç hasıla	milyon sterl. 1970 fiyatları	1974—III üç.	1975—II üç.	12.234	11.785	9	3,7
Sanayi üretimi	1970 = 100	1973 Ekim	1975 Ağustos	111,3	98,8	22	11,2
Çıkarım sanayii	1970 = 100	1974 Temmuz	1975 Haziran	94	86	11	8,5
Yapım sanayii	1970 = 100	1973 Ekim	1975 Ağustos	112,3	98,9	22	11,9
Elekt. enerjisi üretimi	milyar kvs.	1974	1975	274,5	252,5	12	8,0
Maden kömürü çıkarımı	milyon ton	1973	1974	132	111	12	15,9
Çelik dökümü	milyon ton	1974	1975	22,4	20,3	12	9,4
Otomobil üretimi	bin	1974	1975	1.936	1.430	12	26,1
İşsizler genel sayısı	bin	1973 Aralık	1975 Ağustos	513,6	1.250,4	20	+ 143,5
Fiyatlar: Perakende toptan (sanayi üretiminde)	15. I. 1974 = 100	1974	1975	108,5	133,0	12	+ 22,6
Hisse senedi fiyatları	1970 = 100	1974	1975	152,0	188,0	12	+ 24,0
İflâslar	sayı	1973	1974	130	76	12	41,5
		1974	1975	5.716	7.500	12	+ 31,2

Ekonomi alanı ve üretim kolları	Ölçü birimi	Yıl ve üçaylık			Göstergeler		Düşüş süresi aylara göre	Düşüş derinliği yüzde olarak
		Bunalmış öncesi en yüksek nokta	En aşağı düşüş noktası	En aşağı düşüş noktası	Bunalmışdan önceki en yüksek nokta	En aşağı düşüş noktası		
1	2	3	4	5	6	7	8	
<i>İtalya</i>								
Toplam ulusal hasıla	milyar lira cari fiyatlar	1974-II üç.	1975-II üç.		97.182	92.809	12	4,5
Sanayi üretimi	1970 = 100	1974 Nisan	1975 Mayıs		126,0	101,7	13	19,3
Çıkarım sanayii	1970 = 100	1974 Ocak	1975 Haziran		114,0	85,7	17	24,8
Yapım sanayii	1970 = 100	1974 Temmuz	1974 Aralık		131,9	100,8	5	23,6
Elekt. enerjisi üretimi	milyar kvs.	1974	1975		141,7	140,0	12	1,2
Çelik dökümü	milyon ton	1974	1975		23,8	22,4	12	5,9
Otomobil üretimi	bin	1974	1975		1.631,3	1.337,7	12	18,0
İşsizler genel sayısı	bin	1974-II üç.	1975-II üç.		484	667	12	+ 37,8
Fiyatlar: Tüketim f.	1970 = 100	1974-I üç.	1975-I üç.		134,5	164,9	12	+ 22,6
toptan	1970 = 100	1974-I üç.	1975-I üç.		160,6	190,2	12	+ 18,4
İflâslar	sayı	1974	1975		3.883	3.806	12	1,9
Reel iş ücreti	1966 = 100	1974	1975		156,2	166,4	12	+ 6,5

Dünya Savaşı hazırlığı etkiledi. Askersel harekâtın başlamasıyla bunalım çevrimi kesildi.

Savaştan sonraki ilk üretim fazlası bunalımının (1948–1949) başlıca ocağı Birleşik Amerika'ydı. Bu ülkede, bunalımın belirgin çizgileri olarak, sanayi üretiminin $\frac{1}{8}$ 18 düştüğü, iflâsların arttığı, işsizliğin büyük ölçüler aldığı (4 milyon üstünde) görüldü. Bunalım İngiltere ve Kanada'yı daha az etkiledi. Batı Avrupa kıta ülkelerinde ve Japonyada, savaşın yıkıma uğratmış olduğu ekonominin canlandırılması süreci hâlâ devam ediyordu ve bu nedenle sanayi üretiminde biraz canlanma görülüyordu.

Daha sonraki 1957–1958 bunalımı artık epeyce daha büyük sayıda kapitalist memleketi sardı; bunların ekonomilerinin çevrimsel hareketinde safhaların yavaş yavaş birbirine yaklaşması belginleştirdi. Birleşik Amerika, Kanada, İngiltere, İtalya, Fransa ve Japonya'nın sanayi üretimleri azaldı. FAC'de genellikle üretim azalışı olmamakla beraber, üretimde artış tem- poları en azına indi ve büyük işkollarının birçoğu (çıkartım sanayii, demir- çelik, gemi yapım, tekstil) bunalım içine düştü. Bunalıma, işsizler sayısının bir hayli artması eşlik ediyordu. Kapitalist dünyada toplam olarak 10 mil- yon kadar işsiz vardı.

1970–1971 yılı üretim fazlası bunalımı pek o kadar derin değildi. Ama bu bunalımın özelliği, savaştan sonra ilk defa olarak, bütün gelişkin kapi- talist memleketleri sarsması ve ekonomik çevrimi daha fazla uyumlaştırma önkoşullarını yaratmış olmasıydı. Ortaya çıkan bunalım problemlerini çözme olanaksızlığı, kapitalist sistemin «düşüş ürünleri» birikiminin daha yoğun biçimde oluşmasını kolaylaştırıyordu.

Sıraladığımız bunalımların hepsi derinlik ve kapsam bakımından bir- birinin aynı değildir; her biri kendi tarihsel koşullarının özelliğini yansı- tmaktadır. Ama bu böyle olsa da, her biri, kapitalizmin, dayandığı temel- leri sarsan ana çelişkilerin gelişmesinde daha öte bir aşamayı oluşturu- yor. Bunalımlar, üretim güçlerinin yönetiminde kapitalizmin ortaya çıkar- dığı güçlüklerin arttığını, üretimin giderek güçlenen toplumsal karakteri ile verdiği sonuçları kapitalistçe behimseme biçimi arasındaki çelişkilerin sertleştiğini gösteriyor.

Cetvel-2
1929-1971 bunalımları
Tüm gelişmiş kapitalist ülkeler

Ekonomi alanı ve üretim kolları	Ölçü birimi	Yıl ve ay	Göstergeler			Düşüş süresi aylara göre	Düşüş derinliği yüzde olarak
		Bunalım ön- cesi en yük- sek nokta	En aşağı düşüş noktası	Bunalımdan önceki en yüksek nokta	En aşağı düşüş noktası		
1	2	3	4	5	6	7	8

1929-1933 bunalımı

Sanayi üretimi genel endeksi	1929 = 100	1929 Haziran	1932 Ağustos	103,6	58,0	37	46,0
Maden kömürü çıkarımı	milyon t.	1929	1932	1.169	806	36	31,1
Petrol çıkarımı	milyon t.	1929	1932	186	152	36	18,3
Elekt. enerjisi üretimi	milyar kvs.	1930	1932	302	254	24	15,9
Çelik dökümü	milyon t.	1929	1932	110	42	36	61,8
Otomobil üretimi	bin	1929	1932	6.276	1.950	36	69,0
İşsizler genel sayısı	bin	1929	1932	5.852	25.988	36	+ 344,1
Halkın reel gelirleri	1929 = 100	1929	1932	100,0	42,3	36	57,7

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

1937-1938 bunalımı

Sanayi üretimi genel endeksi	1937 = 100	1937 Haziran	1938 Mart	102	91	9	10,8
Elekt. enerjisi üretimi	milyar kvs.	1937	1938	382	389	12	+ 1,8
Maden kömürü çıkarımı	milyon ton	1937	1938	1.068	973	12	8,9
Petrol çıkarımı	milyon ton	1937	1938	243	235	12	3,3
Çelik dökümü	milyon ton	1937	1938	113	87	12	23,0
Otomobil üretimi	bin	1937	1938	6.269	3.770	12	39,9

1948-1949 bunalımı

Sanayi üretimi genel endeksi	1937 = 100	1948 Temmuz	1949 Nisan	133	125	9	6,0
Maden kömürü çıkarımı	milyon ton	1948	1949	1.140	1.021	12	10,4
Petrol çıkarımı	milyon ton	1948	1949	434	427	12	1,6
Çelik dökümü	milyon ton	1948	1949	130,2	129,6	12	0,5

Ekonomi alanı ve üretim kolları	Ölçü birimi	Yıl ve ay			Göstergeler		En aşağı düşüş noktası	Bunalımdan önceki en yüksek nokta	En aşağı düşüş noktası	Düşüş süresi aylara göre	Düşüş derinliği yüzde olarak
		2	3	4	5	6					
1957-1958 bunalımı											
Sanayi üretimi genel endeksi	1958 = 100	1957 Nisan	1958 Mart üç.	103	98	9	5,0				
Maden kömürü çıkarımı	milyon ton	1957	1958	1.139	1.060	12	6,9				
Çelik dökümü	milyon ton	1957	1958	218	187	12	14,2				
Otomobil üretimi	milyon	1957	1958	11,6	10,5	12	9,5				
İşsizler genel sayısı	bin	1957	1958	7.300	9.560	12	31,0				
1970-1971 bunalımı											
Sanayi üretimi genel endeksi	1963 = 100	1970 Mart	1970 Kasım	152	148	8	2,7				
Maden kömürü çıkarımı	milyon ton	1970	1972	1.146	1.092	24	4,7				
Demir cevheri çıkarımı	milyon ton	1971	1972	500	480	12	4,0				
Çelik dökümü	milyon ton	1970	1971	416	395	12	5,0				
Otomobil üretimi	milyon	1969	1970	27,8	26,4	12	5,0				

Bildiri

Seçimler sonrası genel durum

Hükûmetin, anti-demokratik, faşist baskı ve saldırılarla yürüttüğü bir seçim kampanyasından sonra genel seçimler yapıldı. Seçim sonuçları şu gerçeği gösteriyor; Hükûmetin, CIA'nın, faşist ve Maoçu çetelerin bütün saldırı ve provokasyonlarına karşın emekçi halkımızın seçimlere aktif ve yığınsal olarak katıldığı, önemli ölçüde TKP'nin önerdiği yönde oy kullandığı ilerici güçlerin oyları bölmediği görüldü. İlerici, anti-faşist, demokratik hakların genişletilmesinden yana güçler de başarılar elde etti. Bu başarılar yalnız kazanılan oy sayısında ve oranında belirmiyor. İşçi sınıfının politik ve sendikal birliğinin güçlenmesinde, TKP'nin işçi ve emekçi yığınları arasında örgütsel politik etkenliğinin artmasında, sınıf sendikacılığının kuvvetlenmesinde, legal sosyalist akımdaki dar ve sekte görüşlerin yıkılmasında sarı sendikacılığın daha geniş ölçüde demaske edilmesinde de beliriyor. Anti-faşist, anti-emperyalist, demokratik akımlara bağlı yığınlarda ortak düşmana karşı hareket yönünde eylem birliğinin oluşma süreci de gelişti.

Çözüm bekleyen bunalımlar durmadan derinleşiyor. Enflasyon, işsizlik, pahalılık boyutları sürekli olarak artıyor. Bunun sonucu olarak emperyalizmin dayattığı *devalüasyon sorunu ortada duruyor. Bundan başka emperyalizme olan «borçları»* ödemek zorunluğu kapıya dayanmıştır. Halkımızın emperyalizme ödeyeceği borcu yoktur. Emperyalizm borç olarak verdiğini dayattığı sömürü ve talanlarla emekçi halkımızın sırtından kat kat çıkarmıştır.

TKP, emperyalizmle bağlanan bütün kölelik anlaşmalarının yırtılmasından, sömürü ilişkilerinin koparılmasından, silâhlanma yarışına son verilmesinden yanadır. Sosyalist ülkelerle, bütün komşularımızla içten ilişkiler kurulmasından da yanadır. Bütün ülkelerle eşit koşullarla ve ulusal çıkarlarımıza uygun ekonomik ilişkiler kurulmalıdır.

Hükümet sorunu

Kurulacak hükümeti bu gibi güncel ve çözümü zor çetin sorunlar bekliyor. CHP hangi yoldan, hangi biçimde olursa olsun, hükümet kurduğunda yalnız anti-faşist değil, açık ve kesin anti-emperyalist, demokratik bir

programla çıkmazsa bu sorunların üstesinden gelme olanağını bulamaz. Bunun için de CHP yöneticilerinin Meclis aritmetiği ile yetinmemeleri, Meclis dışında da bütün demokratik, anti-emperyalist, anti-faşist, devrimci güçlerle, akımlarla, yığın örgütleri ile diyaloglar, bağlaşıklıklar kurmaları gerekir. Bu konuda CHP yöneticilerine ağır ve tarihsel bir sorumluluk düşüyor.

Seçim sonuçları şu gerçeği de ortaya koydu: İşbirlikçi, faşist güçler gerilemelerine karşın, çökmemişlerdir. Belli olanakları ellerinde tutuyorlar. Hükûmetlerini sürdürme olanakları da vardır.

Bugün başta gelen tehlike budur.

Gericilerin baskı ile, hileyle aldıkları oylar büyük ölçüde işbirlikçi burjuvazinin en önemli örgütü AP'de toplandı. Onun vurucu gücü faşist MHP güçlendi. Bunların hükûmeti sürerse, seçimleri izliyen günlerde de görüldüğü gibi, faşist yöntemler, saldırılar daha da yoğunlaşacak, kan gövdeyi götürecektir. Enflasyon, pahalılık, işsizlik daha da bindirecektir. Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin dayattığı devalüasyonun, borçların, dış ticaret açıklarının, sömürü ve talanın daha da ağırlaşan yükü emekçi halkın omuzlarına binecektir. Bundan ötürü, Demirel-faşist Türkeş hükûmetinin kurulmasını önlemek ulusal bir ödevdir.

TKP bu tehlikeyi önlemek için bütün anti-emperyalist, demokratik, anti-faşist güçleri bir savaş plâformunda eylem birliğine çağırıyor. Bu savaşımın yalnız parlamentoda yürütülmesini değil, yığınların harekete geçirilmesi ile de yürütülmesini öneriyor.

Seçim sonrası aşamada parti örgütlerimize, komünistlere de yeni yeni ödevler düşüyor: Demirel ortaklığının devamını önlemek için yığın savaşını, en başta işçi sınıfının direnişini örgütlemek. Bu arada partiyi güçlendirmek. İşçi sınıfının birliğini daha da kuvvetlendirmek. Bütün ulusal, demokratik, anti-emperyalist ve anti-faşist güçlerin eylem birliğini pekiştirmek. Genel seçimlerde elde edilen kazanımları savunmak ve geliştirmek.

Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi

10 Haziran 1977

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi

Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın

«Neues Deutschland» gazetesine verdiği demeç

ND: Seçimler öncesinde Türkiye'de politik durumun karakteristik çizimleri nelerdir?

İ. Bilen: Türkiye'de ekonomik, politik, sosyal ve moral bunalım gittikçe derinleşiyor. Türkiye, enflasyon, pahalılık ve işsizliğin artış hızı kapitalist ülkeler arasında en yüksek olanlardan biridir. NATO harcamaları, silâhlanma masrafları, dış borçlar, uluslararası tekellerin ve yerli ortaklarının yağması ülke ekonomisini çökertti. Bugünkü hükümet ortaklığı, yerli-yabancı büyük sermaye çevrelerinin sömürü ve talanını devrimci güçlere, başta işçi sınıfına karşı kanlı saldırılarla, faşist yöntemlerle yürütmeye çalışıyor. Bu baskı seçim kampanyası sırasında daha da yoğunlaştı. Çünkü bu düzeni yürütmek isteyen çevreler normal yollardan seçimlerde çoğunluk sağlama olanaklarını tamamen yitirmişlerdir. Amerikan emperyalistleri seçimlerde, kendilerine bağlı bugünkü hükümeti oluşturan politik gurupların kazanması için çaba harcıyorlar. ABD Cumhurbaşkanı Carter, Demirel hükümetine yakınlarda 180 milyon dolarlık ek bir kredi açtı. Amerikan diplomatları, CIA ajanları hükümeti ellerinde tutan politikacıları akıl hocalığı yapıyor, seçim bölgelerini dolaşıyorlar. Bu süre içinde, işçi sınıfının savaşımlı da hızla yükseldi. Sınıf sendikacılığı güçlendi. TKP yeni atılımlarla gelişti. Konferansını yaptı. İşçi sınıfı zincirleme grevlerle, yığınsal direnme hareketleriyle bütün halkın ulusal, demokratik haklarını savunan, anti-emperyalist, anti-faşist savaşımın başını çeken güç olduğunu gösterdi. İstanbul'daki 1 Mayıs gösterileri, egemen, gerici çevrelerin kanlı saldırılarına karşın işçi sınıfının sınıf bilincini, örgütlü gücünü gösteren görkemli bir eylem oldu.

ND: Seçimlerde karşılıklı yer alan en önemli politik güçler hangileridir?

İ. Bilen: Seçim kampanyası en çok burjuvazinin iki kolu, başlıca AP ile CHP arasında, sert ve zaman zaman kanlı çatışmalar halinde geçiyor. Yabancı sermayenin, yerli işbirlikçi burjuvazinin başta gelen temsilcisi olan AP yöneticileri yanında başka politik guruplar da yer alıyor. Bunların en önemlileri, açıkça Nasyonal sosyalist ve faşist ilkeleri savunan MHP ile teokratik ilkelere bağlı aşırı gerici MSP'dir. Bunların karşısında, genellikle tekeller dışı ulusal burjuvaziye, orta tabakaları temsil eden CHP yer alıyor. CHP yöneticilerinin anti-faşist, ve belli bir ölçüde anti-emperyalist bir tutumları da vardır. Faşist yasaların kaldırılmasından, demokratik hakların genişletilmesinden yanadırlar.

Seçimlere TİP de katılıyor Demokratik olmayan koşullar altında bu partinin seçimlerde önemli bir sonuç elde edeceği sanılmıyor.

ND: TKP seçimlerde nasıl bir programla ortaya çıkıyor?

İ. Bilen: TKP illegal durumda olduğundan seçimlere resmen katılamıyor. Fakat aktif olarak seçim kampanyasının içindedir. Başlıca amacı bugünkü gerici, işbirlikçi ortaklığı devirmek, demokratik haklardan yana bir hükümeti işbaşına geçirmektir. Bunun için de TKP, oyların bölünmesine, seçimlerin boykot edilmesine karşıdır.

TKP'nin seçim platformundaki başlıca istemler şunlardır; Ulusal bağımsızlığın güçlendirilmesi, emperyalistlerle bağlanan aşağılayıcı anlaşmaların bozulması, topraklarımızdaki Amerikan, NATO üslerinin kaldırılması, barışçı, tarafsız bir dış politikanın uygulanması, bütün komşularımızla başta Sovyetler Birliği'yle içten dostluk ilişkilerinin kurulması, yabancı sermayenin, dış ticaretin devletleştirilmesi, faşist yasaların, TKP'ne konan yasağın kaldırılması, grev ve sendikalaşma haklarına konan kısıtlamaların kaldırılması, lokavtın yasaklanması, demokratik bir toprak reformunun uygulanması, orta tabakaların esnaf ve zanaatçıların korunması, Kürt halkına özgürlük ve eşitlik haklarının tanınması, faşist cinayetleri düzenleyenlerin cezalandırılması, devlet organlarının faşist ve gericilerden temizlenmesi.

TKP, bu amaçlara ulaşabilmek için bütün demokratik, anti-faşist, anti-emperyalist, yurtsever parti ve akımlar arasında eylem birliğini öneriyor, bunun için savaşıyor.

TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın AKP MK organı «Unsere Zeit» gazetesine verdiği demeç

Soru: Ülkenizde egemen güçler Türkiye Komünist Partisi'nin bu seçimlere katılmasına engel oldular. Bu gerçek karşısında seçimler ne denli özgür sayılabilirler?

Yanıt: TKP, 57 yıllık varlığının 55 yılında illegal koşullarda savaşmak zorunda bırakılmıştır. Bugün Avrupa'da yasaklanmış tek Komünist Partisi TKP'dir. Bu nedenle TKP seçimlere katılamadı. Bundan ötürü de seçimlerin, burjuva parlamentarizm ölçülerine göre bile demokratik ve özgür olduğu söylenemez. Fakat TKP, yasaklara karşın, aday gösterememekle beraber, seçim platformuyla, parti örgütleriyle seçim kampanyasına, seçimlere aktif bir biçimde katıldı. Partinin, burjuvazi içindeki ayrışmaları gözönünde tutan seçim platformunun özü şudur: Aşırı gerici, işbirlikçi ve faşist politikacılardan kurulmuş olan Demirel ortaklığını seçimlerde yenilgiye uğratmak. TKP, demokratik özgürlüklerden yana çıkan, faşist yöntemlere karşı olan ulusal burjuvazinin partisinin seçimlerde üstün gelmesini yeğ gördü. Bunun için de demokratik güçlerin oylarının bölünmesini önlemek ve halkın yığınsal bir biçimde seçimlere katılmasını sağlamak için sürekli çağrıda bulundu. Seçmenleri bu amaçla mobilize etti.

Gerici faşist karması Demirel hükümeti, 26 aylık varlığı süresince halkın anayasal demokratik haklarını daha da budadı, egemenliğini kanlı, faşist yöntemlerle yürüttü. Bu yöntemlerin doruk noktası 1 Mayıs saldırısı oldu. 750 bin işçi ve emekçinin katıldığı 1 Mayıs mitingine yapılan saldırı sonucunda 60'a yakın yurttaş öldü, yüzlercesi yaralandı, tutuklandı. Saldırımı hükümet, CIA, MIT, faşist komandolar ve maocular birlikte yürüttü. Saldırının amaçlarından biri işçi sınıfını yıldırma, onu seçim savaşının dışına atmak, seçimlerde sandık başına gitmekten alıkoymaktı. Öteki amacı, ulusal burjuvazinin ilerici kolunu, onun seçimlere katılan partisini paralyze etmektir. Faşist komandolar, maocular, gizli polis birlikte CHP'nin mitinglerine saldırdılar. CHP Genel Başkanı Ecevit'e karşı suikastlar bile tertiplendi.

Hükümeti oluşturan gerici işbirlikçi burjuvazinin elinde bütün devlet aygıtı: polisi, ordusu, tüm basın yayın araçları, hepsi vardı. Büyük Amerikan haber ajansları da egemen gerici çevrelerin politik örgütlerine yardım etti. CIA uzmanları seçim bölgelerini dolaştılar. Bunlar gerici partilere akıl verdiler, danışmanlık yaptılar. Bu partilerin yöneticileri, yerli-yabancı tekellerin para yardımını gördüler, seçim kampanyasını geniş parasal olanaklarla rahatça yürütebildiler. Ayrıca sayılabildiği kadarıyla adaylığını koyanlar-

dan büyük paralar aldılar. Bunlar, Anadolu'da geniş halk yığınlarının karanlıklarda bırakılmış olmasından, feodal ilişkilerin kalıntılarından geniş ölçüde yararlandılar. Büyük ağalarla, şeyhlerle anlaştılar ve bunların aracılığıyla köy emekçilerinin oylarını heybelediler.

Bütün bunlar, seçimlerin özgür ve demokratik olmadığını kesinlikle gösteren olgulardır.

Soru: 5 Haziran 1977'de ülkenizde yapılan genel seçimlerin sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yanıt: Seçimlerde ilercici güçler belli bir başarı elde ettiler. Fakat bu anti-demokratik koşullarda yapılan seçimlerin sonuçları, geniş emekçi yığınların istemlerini yansıtamaz. Halkımız, baskılara ve saldırılara, sömürü ve talan düzenine son verilmesini istiyor. İleri, demokratik bir düzen için savaşıyor. Halkımız, yabancı boyunduruğunu kırmak, NATO köleliğinden, Amerikan emperyalizminin, Batı Alman tekellerinin ezgisinden, yağmasından kurtulmak istiyor. İşçi sınıfının, geniş emekçi yığınlarının bu ulusal istemlerini TKP dile getirdi, bu savaşı aktif bir şekilde yürüttü, yürütüyor. Seçimlerde bu daha somut olarak ortaya çıktı. Seçmenler Türkiye Komünist Partisinin sesine, çağrısına kulak verdi. Öte yandan CHP, halk yığınlarından gelen aktif atılıma ayak uydurmak zorunda kaldı. Sonuç şu oldu: Parlâmentoda karşılıklı yer alım ve kutuplaşma süreci daha da belirginleşti. CHP en fazla oy sağlayan parti oldu. Sayılay sayısını 213'e çıkardı. Öte yandan hükümeti oluşturan partilerin en büyüğü AP, 189 sandalye aldı, ortaklarının oylarının çoğunu yuttu, kimini iflas ettirdi. MSP 24 sayılaya düştü. Ötekiler, ikişer, üçer sandalye aldılar. Yalnız işbirlikçi burjuvazi kendisinin vurucu gücü olan faşist partinin mecliste fazla sandalye almasına yardım etti. Bu parti, Türkeş'in partisi MHP, sandalye sayısını 3'ten 16'ya çıkardı. Bu durumda meclise giren hiçbir parti tek başına duran bir hükümet kuramaz. Fakat büyük partilerin ödünler vererek küçük partilerle anlaşmaya varmaları olanaksız değildir.

Soru: Görüşünüze göre ülkenizde şimdi komünistlerin ve demokratik güçlerin önünde duran en önemli sorunlar ve ödevler nelerdir?

Yanıt: Komünistlerin ve tüm ilercici güçlerin bugün önünde duran en önemli ödev, göreceli de olsa seçimlerde elde edilen başarıyı sağlama bağlamak, bunu ileriye doğru bir adım atabilmek için kullanmaktır. TKP, seçimlerde emekçi seçmen yığınlarının dayanışmasını sağlama yolunda savaştı. Kazanımları elde tutmanın garantisi bu savaşı sürdürmektir. İşçi sınıfının birliğini sağlamak, anti-emperyalist, anti-faşist güçlerin eylem birliğini oluşturmaktır. Bu eylem birliği Türkiye Komünist Partisi'nin ulusal bağımsızlık için, ileri, demokratik bir düzen için yürüttüğü savaşın köşe taşlarından birisidir. Bunu başarabilmek için TKP'nin sürekli güçlenmesi,

fabrikalarda, yığınlar arasında, köyde-kentte örgütlenmesi zorunluktur. Partimiz bunu yapıyor.

Seçimlerden sonra yeni bir hükümet kurulacaktır. Gerici-faşist karması eski hükümeti oluşturan partiler, başta AP, erki elinden bırakmak istemiyor. Bunu açıkça söylüyor. Demirel seçim sonuçları belli olur olmaz Ankara'da Amerikan elçisiyle görüşme yaptı. Faşizme tırmanma tehlikesi seçimlerden sonra geçmiş değildir. Demirel takımının, faşist Türkeş'in bu heveslerini kursaklarında bırakma olanağı, ancak parlamento içinde CHP'lilerin, parlamento dışında işçi sınıfının, geniş halk yığınlarının aktif savaşıyla gerçekleştirilebilir. Savaş bitmiş değildir.

Meksika Komünist Partisi XVIII. Kongresine

Değerli yoldaşlar,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, partinizin XVIII. Kongresini selâmlar ve başarılar diler.

Emperyalizme ve büyük burjuvaziye karşı, sendikaları güçlendirmek, ulusal demokratik güçleri birleştirmek, partinizi tüm yasal haklarına kavuşturmak, ülkenizde köklü demokratik reformları gerçekleştirmek için verdiğiniz savaş, dünya çapında verilen anti-emperyalist savaşın parçasıdır. Biz, Türkiye komünistleri de illegal koşullarda NATO'ya, ABD emperyalizmine, onların işbirlikçilerine karşı, ileri bir demokrasi için savaşıyoruz.

Türkiye Komünist Partisi, Türkiye komünistleri, Meksika Komünist Partisinin, Meksika işçi sınıfının haklı savaşımıyla dayanışma içinde olduğunu, onlarla proletarya enternasyonalizmi ilkeleri temelinde bağlı bulunduğunu duyurur. Savaşınızda yeni yeni başarılar dileriz.

*Komünist selâmlarımızla
Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
Genel Sekreteri
İ. Bilen*

17 Mayıs 1977

İsveç Komünistleri Solcu Partisinin Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar,

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, partinizin 60. kuruluş yıldönümünü candan kutlar, kardeş selâmlarını yollar.

Partiniz, tekellerin gücüne, burjuva partilerinin politikasına karşı, işçi sınıfının ve emekçi yığınların çıkarları için, sola açılan bir politika uygulanması için savaşıyor. Bu arada yabancı işçilerin çıkarlarını da savunuyor.

Partiniz İsveç'te Amerikan emperyalizmine ve NATO'ya, özellikle onların yumuşama politikasını geri çevirme çabalarına karşı savaşıyor.

Partimiz, İsveç işçi sınıfıyla, İsveç Komünistlerinin Solcu Partisiyle savaşımında dayanışmasını ve proletarya enternasyonalizmi ilkeleri temelinde bağlılığını açıklar. Savaşınızda Size çok başarılar dileriz.

*Komünist selâmlarımızla
Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
Genel Sekreteri
İ. Bilen*

10 Mayıs 1977

TKP MK Politik Büro üyesi A. Saydan yoldaşın Prag'da düzenlenen «Büyük Oktobr ve günümüz dünyası» konulu uluslararası toplantıda yaptığı konuşma

Yoldaşlar,

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden bu yana geçen 60 yıllık zaman şu gerçeği doğruladı: Büyük Oktobr ile başlayan kapitalizmden sosyalizme geçiş çağında dünya devrim süreci 60 yıl boyunca durmadan gelişti, güçlendi, yeni yeni zaferlere ulaştı. Bu çok yönlü devrimci süreç devam ediyor. Bu devrimci süreç, insanlığın yazgısını daha uzun zaman etkileyecektir. Çünkü bu süreç, sosyalist ülkelerde sosyalizmin geliştirilmesinde, komünizmin maddesel temellerinin atılmasında, dünya sosyalist sisteminin güçlenmesinde, dünya komünist ve işçi hareketinin, ulusal kurtuluş hareketinin kuvvetlenmesinde, barış ve güvenlik politikasının üstün gelmesinde, enternasyonal işbirliğinin genişlemesinde beliriyor. Günümüzde dünya sosyalist sistemi, insanlığın geleceğini etkileyen yeryüzünün başta gelen etkenidir.

İnsanlık tarihinde derin izler bırakan, toplumların yazgısını etkileyen ve onların yapısını değiştiren olaylar çoktur. Fakat bunlardan hiçbirini, insanlığın yazgısını devrimci bir süreç içinde etkilemek bakımından Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'yle kıyaslayamayız. Büyük Ekim Devrimi'yle teorik bir bilgi olan sosyalizm, dünya ölçüsünde etkenliği olan bir toplum düzeni, bir devlet sistemine dönüştü. Tarihte ilk defa olarak bütün insanlık, yeryüzünün ilk sosyalist ülkesinde, Sovyetler Birliği'nde insanın insan tarafından sömürülmesine son verildiğini, insanların sömürüden kurtularak gerçek bir özgürlüğe kavuştuğunu, bu düzenin dünyaya gerçek kurtuluşun yolunu gösterdiğini, bütün insanlık için kapitalizmden sosyalizme geçişin ilk kilometre taşını koyduğunu gerçek bir şekilde gördü. İşte bu nitelikleriyle ki, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi ve onun meydana getirdiği yeryüzünün ilk sosyalist devleti Sovyetler Birliği, tarihte yeni bir devrim çığırını açtı.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin 60. yıldönümü ile ilişkin olarak yayınladığı kararda şöyle deniyor: «Ekim Devrimi, insanlığın sosyal ilerleme yolunda ilerlediği ölçüde büyüklüğü gittikçe belirlenen sosyo-politik bir olaydır.»

Hepimizin bildiği gibi, başında Lenin'in bulunduğu Bolşevik Partisi, Rusya işçi sınıfı Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'ni başardı. Bolşevik Partisi Lenin'in oluşturduğu, işçi sınıfının yeni tip bir partisiydi. Bu partinin kılavuzu, pusulası bilimsel sosyalizmdi. Parti bu kılavuzla işçi sınıfıyla sıkı sıkıya bağlandı. İşçi sınıfıyla köy emekçilerinin devrimci birliğini kurabildi. Halk yığınlarına dayanan parti, karşı devrimcileri, genç Sovyet cumhuri-

yetine saldıran emperyalist orduları yenilgiye uğrattıktan sonra çok karmaşık ve çok zor koşullarda sosyalist toplum düzenini kurmaya koyuldu. Sosyalist endüstrileşme, tarımın kollektifleştirilmesi, kültür devriminin başarılanmasıyla Sovyet devleti güçlü, gelişmiş bir sosyalist devlet düzeyine ulaştı.

Gelişmiş sosyalist düzen, yüksek bir üretim, bilim ve teknik ve kültür düzeyiyle niteleniyor. Bu düzeyde komünizmin maddesel temellerinin atılmasıyla ilgili sorunlar çözülüyor. İnsanların yaşam düzeyi sürekli olarak yükseliyor. Gelişmiş sosyalist düzeni aynı zamanda sosyal ilişkilerin komünist ilişkilere dönüşecek derecede yüksek olgunluk düzeyine ulaşması anlamına da geliyor.

Büyük Oktobr'un zaferiyle kapitalist ülkelerdeki işçi hareketi de hızla bir gelişme sürecine girdi. Kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının sınıf savaşımında daha büyük başarılar kazanmasına yardımcı oldu. Bugün sosyalizm, yeryüzünde milyonlarca insanı etkilemektedir. Çünkü sosyalizm, sömürden kurtuluş, barışı, halkların kurtuluş ve bağımsızlığını, bütün ülkelerin hakça eşitliğini dile getiriyor. Yani, insan haklarının en yüksek düzeyini temsil ediyor.

Kapitalizmin genel bunalımının derinleştiği günümüzde bütün kapitalist ülkelerde tekellerin sömürü ve baskısı bir yandan artarken, bir yandan da işsizlik, enflasyon, emekçilerin yarı güvensizliği de artıyor. Kapitalizmin, emperyalizmin bütün çelişkileri derinleşiyor. Tekeller, kapitalizmin bunalımlarını emekçi yığınlarının sırtına yıkmak için, bunalımlarını az gelişmiş ülkelere ihraç etmek, yeni sömürgecilik yöntemlerini daha geniş ölçüde uygulamak için çareler arıyorlar. Bu koşullarda kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının demokrasi ve sosyalizm için savaşımı gittikçe daha geniş emekçi yığınlarını kapsıyor. Tekellere karşı eylem birliği fikri yayılıyor. Tekellerin, emperyalizmin halklara dayattığı sömürü, talan düzenini yıkmak, sosyalizme açılan ileri demokratik bir düzen için savaşım genişliyor. Enternasyonalist dayanışma, proletarya enternasyonalizmi yeni yeni boyutlara ulaşıyor.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin başta gelen ilkelerinden biri de proletarya enternasyonalizmidir. Yaşam, bilimsel komünizmin teori ve pratiğinin özünü yansıtan bu ilkenin doğruluğunu ispatlamıştır. Proletarya enternasyonalizmi uluslararası işçi sınıfının, bütün ülkelerdeki komünistlerin ortak amaçlar etrafındaki dayanışmasıdır. Halkların ulusal kurtuluş, sosyal ilerleme uğrunda savaşımına destek olmaktır. Bağımsız ve eşit kardeş partiler arasında serbestçe işbirliğidir.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin belirttiği gerçeklerden biri de işçi sınıfının elde ettiği kazanımların korunması ve kapitalizmden sosyalizme, oradan komünizme geçiş aşamasında proletarya diktatörlüğünün zorunlu

olduğudur. Bu aşamada sosyalist üretim ilişkileri ve sosyalist toplum düzeni kurulduğu ve komünizme geçişin hazırlıkları yapıldığı gibi, halklar arasında eşitlik ve özgürlüğe dayanan ilişkiler de kuruluyor, ulusal baskı ve sömürünün her biçimine son veriliyor. Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin koyduğu ilkelerle Sovyetler Birliği çok uluslu bir sosyalist devlet olarak güçlendi. Uluslar bu düzende özgürlüğe, hak eşitliğine, kardeşçe bir yaşama ve uygarlığa kavuştular.

İkinci Dünya Harbi sırasında emperyalizmin en kanlı, en saldırgan kolunun Sovyetler Birliği'ne saldırısı tam bir yenilgiyle ve sosyalizmin tam bir zaferiyle sonuçlandı, Avrupa halkları faşizmin boyunduruğundan kurtuldu, sosyalizme karşı dünya halklarının sevgisi daha da genişlediği gibi, dünya sosyalist sisteminin kurulması için elverişli şartlar yaratıldı.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi Türkiye'yi yakından etkilemiştir. Bunda iki ülkenin kapı komşu olmasının rolü vardır. Fakat bunun dışında politik olaylar bu etkinin genişlemesinde önemli bir rol oynamıştır. Bilindiği gibi, Ekim Devrimi'ni izleyen yıllarda, yani 1919'da Türkiye'de emperyalist işgale karşı ulusal kurtuluş savaşı başladı. Bu savaşım içinde, yani 1920'de Türkiye Komünist Partisi doğrudan doğruya Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin etkisiyle ve onun ilkeleriyle kuruldu. Genç Sovyet devleti çok büyük zorluklar içinde olmasına rağmen, Lenin, Türkiye halkına yardım elini uzattı. Çarlık Rusyası'nın Antant devletleriyle Türkiye'yi parçalamak üzere imzaladığı gizli anlaşmaları açıkladı ve yırttı. Doğu Anadolu'yu işgal eden Çarlık ordularını geri çekti ve böylece Türkiye'nin bütün askeri gücünü, memlekete dalan emperyalist ordulara karşı sefeber etme olanağını yarattı. Ankara'da kurulan Büyük Millet Meclisini Hükümetini ilk tanıyan devlet, Sovyetler Birliği oldu. Ankara hükümeti 1920'de Sovyet Rusya ile ilişki kurdu ve emperyalizme karşı savaşta yardım istedi. Aynı yılın Haziran ayında Sovyet hükümetinin Atatürk'e yolladığı telgrafta şöyle deniyordu: «Sovyet hükümeti, bağımsızlığı uğrunda Türk halkının giriştiği kahramanca mücadeleyi çok büyük bir ilgiyle izlemektedir. Sovyet hükümeti, Türkiye'nin bu zor günlerinde Türk ve Rus halklarını birbirine bağlayacak sağlam bir dostluğun temelini atmakla bahtiyardır.»

Atatürk'ün bu telgrafta verdiği cevapta şu satırlar var: «Kendi esaret zincirlerini kırmakla yetinmiyerek, bütün dünya halklarının kurtuluşu için iki buçuk yıldan fazla bir zamandan beri savaşan, zulmün yeryüzünden ebediyen kaldırılması için ölçüsüz ıstıraplara coşkun bir heyecanla katılan Rus halkına karşı Türk halkının duyduğu derin hayranlık hislerini ifade etmek benim için büyük bir bahtiyarlıktır.» Bu yakın ilişkiler 16 Mart 1921'de, Sovyetler Birliği ile Türkiye arasında imzalanan «Dostluk ve Kardeşlik Anlaşması» ile sonuçlandı. Bu vesileyle Atatürk Lenin'e yazdığı bir mektupta şunları belirtiyor: «Ulusal bağımsızlık mücadelesinde Türkiye için en kuvvetli destek olan Federatif Rus Sovyet Sosyalist Cumhuri-

yeti ile kardeşlik ittifakı, büyük kurtuluş gayelerine ulaşma yolunda muazzam bir garantidir.» Bu dostluk ve kardeşlik anlaşmasında her iki taraf, emperyalizme karşı mücadeleden dayanışmanın gereğini belirtiyor ve taraflar ötekine karşı olan hiçbir anlaşmaya girmemeye söz veriyordu.

Sovyetler Birliği hükümeti Türkiye halkının ulusal bağımsızlık savaşımını silâh, ekonomik ve politik yardımlarla destekledi. Anti-emperyalist, ulusal kurtuluş savaşımızın başarıya ulaşmasında bu yardımların önemli bir katkısı oldu. Kurtuluş savaşından sonra Lozan antlaşması konuşmaları sırasında Türkiye'yi destekliyen tek devlet Sovyetler Birliği oldu. Sovyet Dışişleri Bakanı Çiçerin Lozan'da Türkiye'nin bağımsızlığını savunmak için büyük bir çaba harcadı.

Türk-Sovyet ilişkileri yakın dostluk ve dayanışma ilkeleri çerçevesinde geliştiği sürede Türkiye Cumhuriyeti bağımsızlığını koruyabildi ve o zamanın şartlarına göre, hızlı bir sanayileşme ve kalkınma plânı uygulamasını başlatabildi. Yani, Türk-Sovyet dostluğu, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye yardım ve dayanışması Türkiye'nin bağımsızlığını emperyalizme karşı koruyabilmenin bir garantisi olarak belirdi. Türkiye burjuvazisinde beliren emperyalizme bağımlılık, Türkiye'yi Sovyet dostluğundan uzaklaştırdı. Türkiye bu dostluktan uzaklaştığı oranda emperyalizmin etki çerçevesine girdi, emperyalizmin ekonomik, politik, askersel sistemlerine bağlandı, kalkınma ve sanayileşme programları emperyalizmin ve büyük burjuvazinin çıkarlarına göre ayarlandı. Türkiye, komşularına karşı NATO'nun bir üsler şebekesi haline geldi. Silâhlı yarışının bütün ağırlığını çekmek ve kapitalizmin bütün bunalımlarını geniş ölçüde yüklenmek zorunda bırakıldı. Bugün Avrupa'da işsizliğin, enflasyonun artış hızının en çok olduğu memleket Türkiye'dir. Türkiye işbirlikçi burjuvazinin sınıfsal egemenliğini pekleştirmek, sömürü düzenini daha da sertleştirmek, faşist yöntemleri uygulamak, işçi hareketini ve demokratik gelişmeyi bastırmak için anti-sovyetizmi ve anti-komünizmi geniş ölçüde kullandı ve kullanmaktadır. Buna karşılık Sovyetler Birliği'nin Türkiye ile ilişkilerini genişletmesi, geniş bir yardım programını uygulaması büyük burjuvazinin bu tutumunu demaske etmekte, anti-sovyetizmi, anti-komünizmi geniş ölçüde geriletmektedir.

Türkiye Komünist Partisi, deneylerden şu sonucu çıkarıyor: emperyalizmin Sovyetler Birliği'ne ve öteki sosyalist ülkelere karşı saldırısı eskidir. Bu saldırılar Büyük Ekim Sosyalist Devrimiyle başlar ve zamanın şartlarına göre uygulanır. Son zamanlarda emperyalizmin Sovyetler Birliği'ne ve öteki sosyalist ülkelere karşı ideolojik saldırıları daha da yaygınlaştı. Emperyalizmin bu saldırıları yalnız Sovyetler Birliği'ne ve öteki sosyalist ülkelere karşı değil, aynı zamanda kapitalist ülkelerin işçi sınıfına, emekçi halkın demokratik bir düzen kurma, sosyalist düzene geçme savaşımına, halkların ulusal kurtuluş hareketine de karşıdır. Yani, büyük burjuvazinin

işçi sınıfına ve halklara karşı sürdürdüğü sınıf savaşını desteklemek amacını da gütmektedir.

Bundan ötürü emperyalizmin Sovyetler Birliği'ne ve öteki sosyalist ülkelere karşı sürdürdüğü saldırıları demaske etmek, onlara karşı savaşmak ülkemizde bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm için yürütülen savaşıma yardımcı olmak anlamına gelir.

Türkiye Komünist Partisi, anti-sovyetizme ve anti-komünizme karşı bu savaşımı, programının, güncel politikasının temel dayanaklarından biri haline getirerek onu işçi sınıfına, emekçi yığınlara mal etmek çabalarında önemli başarılar elde etmiştir.

Yoldaşlar,

Sözlerimi bitirmeden önce bu Konferansı toplayan «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi yazı kuruluna ve sıcak konukseverliği için Çekoslovakya Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne candan teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

İlginize teşekkür ederim.

Avrupa kapitalist ülkeleri komünist partilerinin Brüksel karşılaşmasında TKP delegasyonu adına okunan rapor

Yoldaşlar!

Gelişmiş kapitalist ülkelerde olduğu gibi, az gelişmiş bir kapitalist ülke olan Türkiye'de de işsizlik ve enflasyonun sorunları kapitalizmin genel bunalımının başta gelen nitelikleri olarak belirlemekte, ve sömürü düzenine son vermek, sosyalizme açılan demokratik bir düzen yaratmak savaşımla birlikte sınıf mücadelesinin temel bir konusunu oluşturmaktadır.

Modern teknolojinin, bilimsel teknik devrim yöntemlerinin üretimde ve araştırmalarda uygulandığı kapitalist düzenin bugünkü aşamasında, sanayi üretimi düşüyor, işyerleri kapatılıyor, tam ve kısmi işsizlik dev adımlarla ilerliyor, çalışma hızı insanın tahammül ölçülerini aşan bir biçimde hızlanıyor, yığınsal tüketim mallarının fiyatları hızla artıyor, gerçek gündelikler düşüyor, yoksulluk, sefalet artıyor. İşte gelişmiş kapitalist ülkelerde emekçilerin durumu budur. Öte yandan büyük tekellerin kârları durmadan artıyor. Pazar paylaşma, hammadde kaynaklarına el koyma durumunda uluslararası tekellerin, tekelci guruplar arasında kapitalist dünya çapında boğuşmaları daha da çetinleşiyor.

İşsizlik kapitalizm için bir yenilik değildir. Marks, işsizler ordusunun varlığının, sömürünün, sermaye birikiminin kaçınılmaz bir unsuru olduğunu ispatlamıştır. Ne var ki, tekellilik öncesi (premonopolist) kapitalizm aşamasından farklı olarak günümüzdeki kapitalizmin genel bunalımı aşamasında işsizlik, yığınsal ve kronik bir nitelik kazanmıştır. Konjonktürün elverişli olduğu zamanlarda bile ortadan kalkmaz. Konjonktürün elverişli olduğu zamanlar işsizliğe son verme hayalleri 1970'lerde kapitalizmin bunalımının yoğunlaşmasıyla yıkıldı. On yedi gelişmiş kapitalist ülkede işsizlerin sayısı 1975 yılı sonunda 15 milyonu aştı. Yani 1970 düzeyinin iki misline ulaştı. Ortak Pazar ülkelerinde 1976 Şubat ayında 5,7 milyona vardı, yani 1970'e kıyasla 3 misli arttı. Birleşik Amerika'da ise, 1975'de aktif nüfusun % 8,5'i işsizdi. Bu rakam, bu ülkede işsizliğin 1969 yılına kıyasla iki misline ulaştığını gösteriyor. İşsizlikle beraber enflasyonun da hızla arttığını biliyoruz. Burjuva ekonomistleri, politikacıları bazen işsizliği, bazen de enflasyonu önlemeye, yahut hızını yavaşlatmaya kalkışırlar. İşsizliği önlemeye kalkışırken, enflasyon daha da hızlanır, Enflasyonu önlemek için yatırımları frenlemeye, tüketimi azaltmaya kalkışırken işsizlik artıyor. Yani kapitalist düzen, işsizlik ve enflasyonun karşılıklı artması kıskaçı içinde kıvrınmaktadır. Bu, çöküntünün bütün ağırlığının emekçi yığınlarının sırtına yükletilmesidir. Kapitalizmin dev görüntülü gövdesi

işsizlik, enflasyon gibi genel bunalımlarını belirten çöpten Bacaklar üzerinde durmaktadır.

Partimizin, TKP'nin kanısına göre, tekellere karşı genellikle burjuvazi ve kapitalist düzene karşı işçi sınıfının, emekçi yığınların sürdürdüğü sınıf savaşımının kilit noktası burada yoğunlaşmaktadır. Bu konuya biraz sonra bir daha döneceğiz.

Kapitalist düzeni sarsan sürekli bunalımlar, bu düzenin insan haklarını hiçbir zaman sağlayamayacağını bir daha doğrulamıştır. Çünkü, başta gelen insan hakları, çalışmak, işsizlikten, yarın endişesinden kurtulmak, insan onuruna yakışır bir yaşam sağlamak, eğitim ve sağlığını korumak için insancıl şartlara kavuşmak, sömürden kurtulmak, emperyalizmin, işbirlikçilerin dolaylı dolaysız saldırılarından, baskı ve faşist teröründen kurtulmak, harp tehlikesinden, silâhlanmanın doğurduğu tehditlerden kurtulmak, barış ve güvenliğe kavuşmak. Dedğimiz gibi, kapitalist düzen, emperyalistler değil insanlığa bunları sağlamak, tamamen tersine kendi halklarına karşı sömürü düzenini ayakta tutmaya çalışırken, Sovyetler Birliği'ne ve öteki sosyalist ülkelere, dünya komünist ve işçi hareketine ve ulusal kurtuluşları için savaşan halklara karşı da amansızca bir sınıf savaşımı yürütmektedirler.

Tekelci kapitalizmin, emperyalizmin Sovyetler Birliği'ne ve öteki sosyalist ülkelere karşı eskiden beri yürüttükleri genel ideolojik saldırı son zamanlarda insan hakları sözleri ile karılarak daha da yoğunlaştı. Emperyalizmin ve kapitalizmin ideologları bunalımlarını perdelemek için sosyalist ülkelere karşı ideolojik saldırıyı yürütürken amaçlarından biri de, kendi ülkelerindeki işçi sınıfının kurtuluşunu ve sosyalist düzene varmak için yürüttüğü savaşımı baltalamaktır. Bundan ötürü TKP'ne göre, kapitalizmin ve emperyalizmin sosyalist ülkelere karşı ideolojik saldırılarına karşı koymak, onları demaske etmek, işçi sınıfımızın, emekçi halkımızın anti-emperyalist, demokratik ve sosyalizme açılan kurtuluş savaşına yardımcı olmak demektir.

Kapitalizmin bunalımına reformist görüşlerle çare bulmak imkânsızdır. Çünkü, kapitalizmin bunalımlarının bugünkü niteliği «plânlı» «yönetile-bilen» «bunalımsız» kapitalizmin mümkün olacağı hakkında burjuva ve reformist teorilerin iflâsını da ortaya koydu. Kapitalizmin, «herkesin refahını sağlayan toplum düzenine» «dönüşebileceğini» iddia eden bütün reformist görüşlerin geçersizliğini de bir daha doğruladı.

Devlet tekelci kapitalizminin gelişmesinin paralelinde burjuva toplum düzenini ayakta tutmak için ileri sürülen bu teoriler bütün gelişmiş kapitalist ülkelerde yaygındır. Bu teorilerin taraftarları Türkiye gibi az gelişmiş ülkelerde de eksik değildir. Çünkü, tekelci devlet kapitalizmi bu ülkelere yalnız ekonomik, politik, askersel etkinlikleriyle değil, aynı zamanda ideo-

lojisiyle de giriyor. Bu teorilerin başta gelen amaçlarından biri de, işçi hareketini frenlemek, işçi sınıfının savaşkanlığını engellemektir. İşçi sınıfını devlet tekelci kapitalizmine entegre etmek, «çıkart ortaklığı» «sınıf uzlaşmacılığı» «sınıf barışı» fikrini yaymak, işçi sınıfına, emekçi yığınlara, sınıf uzlaşmacılığı «sınıf barışı» fikrini yaymak, işçi sınıfına, emekçi yığınlara, sınıf savaşı olmadan sosyal ve sosyalist devrim olmadan mevcut kapitalist düzen içinde, «herkesin refahını sağlayan devlet»in mevcut olabileceği fikrini aşılacak amacını güdüyor. Marks'ın da dediği gibi, işçi sınıfını baskı altında tutan burjuva devleti, işçi sınıfının kurtuluşuna hizmet edemez.

Burjuvazinin devleti genel bunalım aşamasında sınıfsal niteliğini bütün çıplaklığıyla ortaya koymuştur. İşçi sınıfının, emekçi yığınların yaşam düzeyinin sürekli olarak düşmesi, burjuva devletinin işçi sınıfına karşı tutumu, tekellerin devlet eliyle emekçilerin yaşam düzeyine, haklarına ve özgürlüklerine karşı açık saldırıları, kapitalist toplum düzeni içinde kaçınılmaz olarak sosyal ve sınıfsal çatışmaların artması, sınıf savaşının şiddetlenmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu gelişmede burjuva devletinin rolü büyüktür.

Burjuvazi, sosyal sigortalar sistemiyle işsizliğin, genellikle bunalımların yarattığı çatışmaları ve çöküntüyü önlemek istemektedir. Fakat, kapitalistler sosyal sigortaları yine işçi sınıfına, emekçi halka ödetmek çarelerini bulmuşlardır. Yani, çalışanları, işsizleri çalışanlara besletmek gibi bir sistem kurmuşlardır. Esasına bakılacak olursa bu sosyal sigortalar sistemi de kapitalist düzen içinde sömürünün ve sermaye birikiminin başka bir yoludur.

Avrupa kapitalist ülkelerinde bir de yabancı işçiler sorunu vardır. Bunlar arasında Türkiye'li işçilerin sayısı önemlidir. Yabancı işçiler kapitalizmin bunalımlarının en ağır yükünü çekmektedirler. Enflasyonun, işsizliğin ilk ve başta gelen kurbanları bunlardır. Onlar için işsizlik demek, aynı zamanda bulundukları ülkeden kovulmak ve Türkiye'de işsizler ordusunu kabartmak demektir. Avrupa kapitalist ülkelerinde bulunan yabancı işçiler aynı zamanda politik, sendikal ve sosyal birçok haklarından yoksun olduklarından daha ağır bir şekilde ve amansızca sömürülmektedirler. Bu sömürüye karşı yabancı işçilerin parti ve sendika örgütlerinde toplanması bulundukları ülkelerin işçi sınıfıyla birlikte ortak düşmana karşı savaşmaları tek çıkar yoldur. Göçmen işçiler sorunu da gelişmiş kapitalist ülkelerin bunalımlarını az geliştirmiş ülkelere ihrac etmesinin bir sonucudur.

Gelişmiş kapitalist ülkeler üçüncü dünya ülkelerine bunalımlarını, enflasyonu, işsizliği, pahalılığı da ihraç etmektedirler. Üçüncü dünya ülkelerinin ekonomik bünyesi daha da zayıf olduğundan bu bunalımlar daha sert bir biçimde, zaman zaman ve yer yer ekonomik, politik ve sosyal depremler şeklinde yansımaktadır. Emperyalizme bu bunalımlar içinde darbe-

ler tertiplemek, gerici, faşist yöntemleri dayatmak olanaklarını yaratmaktadır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki tekellerin, devlet organlarının üçüncü dünya ülkelerine yatırımları ve bu memleketlere sözümler ona yardımları vardır. Bu sözümler ona yardımlar ve yatırımlar üçüncü dünya ülkeleri ekonomilerine yardım etmek şöyle dursun, onların ekonomisini de çökertmekte, sömürmek ve talan etmekte, ulusal sanayiinin kurulmasını engellemekte ve bu ülkelerin emperyalizme bağımlılığını arttırmaktadır. Ekonomik ve ticari yöntemlerle sömürünün dışında üçüncü dünya ülkelerinin gelişmiş kapitalist ülkelere borçları vardır. Bu borçlar 1955 ile 1975 yılları arasında 8,7 milyar dolar çıktı, yani 20 yılda 16 katına yükseldi. Gelişmiş kapitalist ülkelerin az gelişmiş ülkelere yaptıkları sözde yardımın %40'ı harp ve silâhlanma masraflarına, %30'u polis ve baskı kuvvetlerine gitmekte, ancak %30'a yakın bir kısmı ekonomik alana ayrılmaktadır. Ekonomik alana ayrılan yardımlarsa ulusal sanayiinin kurulmasına değil, uluslararası tekellerin bu ülkelerin hammadde ve enerji kaynaklarını daha kolaylıkla sömürmesini kolaylaştıran yatırımlara ayrılmaktadır.

Oysa Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerin kalkınmakta olan ülkelere verdikleri krediler ve sağladıkları yardımlar tamamen zıt bir karakter taşımaktadır. Verilen kredilerin ve yardımların %95'i ulusal sanayi, enerji, ulaştırma, tarım ve yeraltı servetlerini araştırma tesislerinin kurulmasına, modernleştirilmesine yöneliktir. Örneğin, 1975 yılında Sovyetler Birliği'nin yardımıyla gelişmekte olan ülkelere 507 tesis, bu arada 208 sanayi işletmesi hizmete geçmiştir. Bunlar ulusal ekonominin temelini oluşturmaktadır.

Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'ne üye sosyalist ülkeler 75 gelişmekte olan ülkeye ekonomik-teknik yardımda bulunuyor. Gelişmekte olan ülkelere Sovyetler Birliği'nin yardımıyla 3 binden fazla işletme kurulmuştur. Bunlar arasında 180 makine yapımı ve metal işleme fabrikası, 150 petrol rafinerisi, kimya sanayi tesisi, enerji ve elektrik enerjisi sanayiinin gelişmesiyle ilgili 650 kadar tesis de kurulmuştur. Jeolojik araştırma çalışmalarında, yer altı servetlerinin çıkarımı sanayiinde ve genellikle sanayiinin çeşitli kollarında kadroların, uzmanların yetiştirilmesine yapılan yardımcı da buna eklemek gerekmektedir.

Gelişmiş kapitalist ülkelerin bunalımlarının en sert bir şekilde yansıdığı ülkelere biri de Türkiye'dir. Türkiye'de sanayileşme plânları büyük burjuvazinin, emperyalizmin genel çıkarlarına göre ayarlandığından gereken istihdam koşulları yaratılamamaktadır. İşsizliğin sürekli olarak artmasının nedenlerinden biri budur. Başka bir neden de demokratik bir toprak reformu gibi gereken temel dönüşümlerin yapılmamasıdır. Ama bu koşullar Türkiye'de işçi sınıfının sürekli güçlenmesi gibi bir sonuç da yaratıyor.

Türkiye işçi sınıfı sürekli olarak Amerikan, Batı Alman, Fransız ve öteki emperyalist tekellerin montaj-ambalaj sanayiine yönelen yatırımlarında uluslararası tekellerle karşı karşıya geldiğinden sınıfsal bilinci hızla gelişiyor. Yabancı tekellerin, yerli işbirlikçilerin dayattığı düzenin bunalımlarını yüklenmek istemiyor. Bu savaşımları da grevlerle, yığınsal eylemlerle ortaya koyuyor. Ulusal ve sosyal kurtuluş savaşımlarının başını çekiyor. Bütün ulusal, demokratik güçlerin savaşımlarının birlik, odak noktası oluyor. Son günlerde Maden-İş Sendikası'nın grevi de bu niteliktedir. Yani, yerli yabancı büyük ortaklıklara karşıdır. Bu greve 32 işyerinde 40 bin kadar işçi katıldı.

Türkiye'de enflasyonun hızı yılda yaklaşık % 30'dur. İşsizlerin sayısı ise, büyük şehirlerde 3 milyonu aşmıştır. Köy kesimindeki kısmi veya gizli işsizlerin sayısı ise, 7 milyonun üstündedir. Burjuvazi işsizliği azaltmak için Avrupa gelişmiş kapitalist ülkelerine işgücü ihraç etmek politikasını uygulamaktadır. Bugün Batı Avrupa kapitalist ülkelerinde yaklaşık bir milyon Türk işçisi vardır. Fakat kapitalizmin derinleşen bunalımları Türk burjuvazisinin bu yoldaki olanaklarını daraltmıştır. Avrupa kapitalist ülkelere bulunan işçilerin Türkiye'ye dönme aşaması başlamıştır. Türkiye'de işsizler ordusunu kabartan nedenlerden biri de budur.

Türkiye'deki enflasyonun hızı hakkında bir fikir vermek için bir örnek: 1 Nisan 1975 tarihinde Demirel hükümeti iktidara geldiği zaman dolaşımdaki para 30 milyar liraydı. Bu miktar 1977 yılı Mayıs ayı ortasında % 77 oranında artarak 58 milyara ulaşmıştır. Bu süre içinde Türk parasının değeri dolara karşılık % 27 Alman Markı karşısında % 23 oranında düşürülmüştür.

1976 yılından bu yana Türkiye'nin dış ticaret açığı 7 milyar dolar, dış borçları ise 13 milyar dolardır. (1 dolar 18 Türk lirasıdır) «Euromoney» dergisine göre, 1970'den bu yana 7 yıl içinde Türkiye'de paranın satın alma gücünün sürekli olarak düşmesi sonucunda devalüasyon sorunu meydana çıkmıştır. Gelişmiş kapitalist ülkelerin Türkiye'deki alacaklarının hesabını tutan ve verilen borçları tespit eden Türkiye konsorsiyumu Türkiye'ye yeni kredilerin verilebilmesi için Türk parasının en az % 30 devalüe edilmesini şart koşmuştur. Fakat uzmanların kanısına göre, bu devalüasyon % 40 ilâ % 60 arasında olacaktır. Demirel hükümeti seçimlerden önce devalüasyon yapmaktan kaçındı. 5 Haziran günü yapılan seçimlerden sonra kurulacak olan hükümet bu devalüasyonu yapacaktır. Yani Türkiye halkının ürettiği mallar gelişmiş kapitalist ülkelerde yarı yarıya daha ucuza satılacak, gelişmiş kapitalist ülkelere alınacak mallar ise o nispette pahalılaşacaktır. Bu demektir ki, Türkiye'de işbirlikçi burjuvaziyle birlikte egemen olan uluslararası tekeller, emperyalizm Türkiye emekçilerini daha katı şekilde ve amansızca talan etme olanağını elde edecektir.

Demirel ortaklığı ve onu destekleyen büyük sermaye grupları ile emperyalizm arasında sıkı bir işbirliği vardır. Demirel ve politik ortakları-

nin kurduğu hükümet işbaşında kaldığı 28 aylık bir zaman içinde emperyalizmin ve büyük burjuvazinin egemenliğini kanlı faşist yöntemlerle yürütmek yoluna gittiler. 1 Mayıs işçi sınıfının uluslararası dayanışma ve savaş gününde İstanbul'da 700 binden fazla işçinin gösteri yaptığını ve bu gösteriye faşistlerle Maocuların hükümetin teşvikiyle saldırdığını 60'a yakın kişiyi öldürdüklerini ve yüzlerce kişiyi de yaraladıklarını biliyoruz. Böylece Demirel ortaklığının hüküm sürdüğü süre içinde öldürülenlerin sayısı 260'ı bulmuştur.

Türkiye'de sınıf savaşımı kanlı oluyor. Kanlı olmasının sebebi de emperyalizm ve onun işbirlikçileridir. Büyük burjuvazinin gelişen işçi hareketini bastırmak ve derinleşen bunalımları çözümlmek için başka çıkar yol bulamamasıdır. Partimiz bu kanlı saldırılara politik eylemlerle karşı koyuyor. İşçi sınıfının etrafında bütün yurtsever güçleri, hatta millî burjuvazinin ilerici kolunu toplamaya anti-faşist, demokratik bir hükümet kurulmasına çaba harcıyor. Partimizin seçim taktiği bu hedefe yönelikti. 5 Haziran seçimleri, bu seçim taktiğinin doğruluğunu ispatladı. Partimiz seçimlere yığınsal bir şekilde katılmayı ve Demirel hükümetini yıkıp hükümeti kurma olanağı elinde olan burjuvazinin ilerici koluna oy vermeyi önerdi. Halk yığınları gerçekten de Türkiye tarihinde az görülür bir biçimde yığınsal olarak seçimlere katıldı. Demirel hükümetinin devrilmesi ve demokratik dönüşümleri yapacağına söz veren CHP'nin iktidara gelmesi için oy kullandı.

Partimiz parlamenter yolu tek savaş yöntemi olarak kabul etmez. Kadroları hazırlamak, işçi sınıfını sınıf savaşında yetiştirmek için parlamentarizm bir yoldur. Fakat Türkiye Komünist Partisi, parlamenter savaş yolunda bile büyük burjuvazinin, emperyalizmin bünyesel bir hastalığı olan bunalımları yüklenmek, onları hafifletmek, reformlarla kapitalist düzenin büyük burjuvazinin hegemonyasını sürdürmesine, sömürü ve baskı düzeninin sürüp gitmesine yardım etmeye karşıdır. Büyük burjuvazinin bunalımlarıyla onun dayattığı sömürü düzeni yıkılmalıdır. Bu amaca ulaşmak için kuvvetler dengesini, tarihsel gelişmeleri gözönünde tutmak şartıyla her türlü yöntem kullanmak demokratik bir tutumdur. Demokratik bir hedefe yönelen her yöntem demokratiktir. Büyük tekellerin, emperyalizmin egemenliğinin kırıldığı, öteki demokratik güçlerle birlikte işçi sınıfının kuracağı egemenlik düzeninde, yani sosyalizme yönelik ileri demokratik bir aşamada sömürü düzeni önemli ölçüde geriletecektir. Büyük tekelleri devletleştirmek ancak bu gibi düzende emekçi halkın demokratik gelişmenin yararına olacaktır. Ve ancak işçi sınıfının egemenliğinde ve iktidarında sosyalizme geçildikten sonradır ki, sömürü ve baskının bütün biçimlerini ortadan kaldırmak mümkün olacaktır.

Bu amaca ulaşmak yolunda emperyalizmin Türkiye gibi ülkelerdeki hegemonyasının kırılmasında dünya sosyalist sisteminin emperyalizme kar-

şı savaşımlının başarıya ulaşmasının rolü büyüktür. Emperyalizm dünya ölçüsündeki bu sınıf savaşında gerilediğı, yenilgiye uğradığı oranda Türkiye halkının kurtuluş savaşımı da kolaylaşacak ve hedeflerine ulaşmak olanaklarını bulacaktır.

Yoldaşlar, Avrupa kapitalist ülkelerinde hepimizin de saptadığı gibi, kapitalizmde bunalımın bulunduğu, geliştiğı bir gerçektir. Şüphe yok ki bu genel bunalım her ülkeye göre bazı özellikler taşımaktadır. Fakat uluslararası tekellerin bunalımlarını Avrupa kapitalist ülkeler halklarına dayattığını hepimiz biliyoruz. Demek oluyor ki, Avrupa kapitalist ülkeler işçi sınıfının, komünist partilerinin, sınıf sendikalarının düşmanı bu uluslararası tekellerdir. Bu uluslararası tekellerin girişimlerine karşı, ortak eylemlerle çıkmak, enternasyonalist dayanışmaya somut biçimler vermek gündeme gelmiş olan bir zorunluktur.

Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin Berlin Konferansının kararlarını canlı bir biçimde uygulamak, enternasyonalist dayanışmayı güçlendirmek için TKP elinden gelen bütün çabayı harcayacaktır.

5 Haziran seçimleri ve gösterdikleri

A. Saydan

5 Haziran seçimleri özel bir anlam taşıdı. Seçimler, Türkiye’de sınıf savaşımının belirli bir aşamasında burjuvaziyle işçi sınıfının karşılıklı durumlarında geçici bir uç noktasını oluştuyordu. İşçi sınıfı, emekçi halk ve devrimci süreci temsil eden akımlarla burjuvazinin en gerici kolu, yani hükümette bir araya gelen politik gruplar arasındaki çatışma, Türkiye tarihinde az görülen kanlı bir nitelik kazanmıştır. Büyük burjuvazi, işbirlikçiler sınıf savaşını kanlı yöntemlerle, faşizm yoluna tırmanmakla dayatmaktan başka olanakları ellerinden çıkarmıştı.

Öte yandan işçi sınıfının hızla bilinçlenmesi ve güçlenmesi, TKP saflarında ve sınıf sendikalarında örgütlenmesi, demokrasi ve sosyalizm fikirlerinin geniş emekçi yığınlarına doğru yayılması, köy emekçileriyle daha yakın bağların kurulmasına yardım etti. İşçi sınıfı, Türkiye’de bugünkü koşullarda devrim sürecinin aşamalı bir gelişmeyle, «geçiş devirleriyle» ilerlediği, büyük sıçramaların bugün için mümkün olmadığı, fakat büyük sıçramalara birikimlerin sağlandığının bilincine varmıştır. Bundan ötürü bugünkü aşamada gerçek, güncel ve ulaşılabilir hedef, faşist tırmanmayı durdurmak ve bu tırmanmayı sağlayan politik gücü, yani Demirel hükümetini yenilgiye uğratmak, onun yerine bu işleri başarabilecek ve demokratik hakları genişletmeye söz veren bir hükümeti işbaşına getirmekti.

TKP’ne konan yasak sürdürülüyordu. Faşist yasalar duruyor, Amerikan emperyalizminin, genellikle emperyalizmin egemenliği sürüyor, militarist klik, işbirlikçilerle bütünleşmiş ve bugünkü düzenin bekçiliğini, jandarmalığını üstlenmiş durumda. İşçi sınıfının partisi seçimlere legal olarak katılma olanağından yoksun. Seçim kampanyası genellikle burjuvazinin iki kolu arasında, yani bir yanda burjuvazinin aşırı gerici, faşizan kolunu oluşturan ortaklıkla CHP arasında geçiyor. İşçi sınıfının, emekçi halkın oylarını uzun vadeli devrimci bir plânda kıymetlendirme olanakları bundan ötürü çok dar. Ama, bir yandan da burjuvazinin iki kolu arasında sert bir çatışma ve ayrışma sürüp gidiyor. TKP, bu çatışma ve ayrışmanın politik plânda kıymetlendirilmesinden yanadır. Mevcut koşullara göre, anti-faşist bir durum takınan burjuvazinin ilerici kolunu desteklemek gerekir. Ama yine TKP’ne göre, bilmek gerek ki, burjuvazinin ilerici kolunu temsil etmek durumunda olan yöneticiler günün birinde pekâlâ çatıştıkları burjuvazinin öteki, gerici koluyla anlaşılabilirler. Bu durumda seçimlerle toplumun demokratik yönde bünyesini değiştirecek devrimci bir hedefe ulaşamayacağı açıktır. Ama, bu hedefe doğru hazırlık yapılabileceği de bir

gerçekdir. Lenin'in dediği gibi, toplumun gelişmesinin belirli bir aşamasında «sosyal ilerlemenin çıkarlarını işçi sınıfının çıkarlarından üstün tutmak gerekir». (Lenin, Tüm yapıtları, Moskova-Paris cilt 4, s. 242.) Bu tespit, işçi sınıfının demokratik haklarının genişletilmesinin önemini belirtiyor. İşçi sınıfı daha geniş demokratik haklara kavuşarak sınıf savaşımında burjuvaziye karşı daha üstün savaşmak olanaklarını buluyor.

Kapitalist toplum düzeninde yapılan seçimlerde işçi sınıfı daha geniş ölçüde örgütlenmek, ideolojisini daha geniş emekçi yığınlarına yaymak olanaklarını buluyor. Bazı ülkelerde politik durumunu güçlendirmek ve öncü partisine, yani komünist partisine daha güçlü ve geniş bir taban sağlamak olanağını buluyor. Fakat bugüne kadar kapitalist toplum düzeninde yapılan seçimlerle sermayenin egemenliğini sarsmak, bu egemenliği devirmek, ileri, demokratik bir düzene geçmek ve oradan da sosyalizme yönelmek gibi bir sonuç elde edilememiştir.

TKP'nin seçim taktiği mevcut koşullarda ve kuvvet dengesinin bugünkü durumunda toplumun demokratik gelişmesini ilerletmek, faşizme tırmanışı egemenlik aracı haline getiren büyük sermaye politikacılarının, yani Demirel ortaklığının hükümetini devirmek, anti-faşist ve sınırlı da olsa demokratik bir programla çıkan bujuva muhalefetine hükümete gelmesini sağlamaktı. Bunun için de oyların bölünmemesi ve bu amaca göre yoğunlaşması gerekiyordu. Seçim yasasının özellikleri, gericilik, çoğunluk sistemine dayanması küçük ve orta merkezlerde birkaç yüz oyun sağa veya sola kaymasıyla bir listenin kazanması veya kaybetmesi gibi bir sonuç doğurabiliyordu.

Bu koşullarda TİP yöneticileri «Sosyalizmin bayrağını meclise dikmek» sloganıyla seçimlere katıldılar. Hiç şüphe edilmesin, bütün komünistlerin, sosyalistlerin, gerçek devrimcilerin, bütün yurtseverlerin başta gelen amacı sosyalizmin bayrağını meclise dikmektir. Hattâ meclise dikmekle kalmayıp, meclisi, emperyalizmi ve büyük burjuvaziye yenecek olan bir halk iktidarının, ileri demokrasinin, sosyalizmin gerçek kökeni haline getirmek. TKP programında bu amaç açıkça belirtilmiştir.

Ne var ki, toplumsal gelişmenin Marksçı-Leninici tahlilinden, mevcut kuvvet dengesinin yarattığı olanaklardan hareket ederek toplumu daha ileri bir demokratik düzene ulaştırmayı bilimsel bir gerçek olarak kabul eden komünistler ve onlara yakın olan bütün devrimciler bilirler ki, her koşulda ileri atılan en ileri sloganlar ille de ileri, devrimci sonuçlar vermez. Sloganlar, mevcut toplumsal gelişmeyi ve kuvvet dengesini gözönünde tutarak atılmalıdır. Ancak bu koşullarda ilerici, devrimci bir gelişmeyi sağlayabilirler. Hattâ bu koşulları gözönünde tutmadan ileri atılan en ilerici, en parlak ve görünüşte en devrimci sloganlar gericilerin işine yarayabilir ve toplumsal gelişmeyi frenlemek gibi tutucu bir rol oynayabilirler.

TİP yöneticilerinin 5 Haziran seçim kampanyasında ileri attıkları «Sosyalizmin bayrağını meclise dikeceğiz» sloganı bu türdendi. Görünüşte parlak ve devrimci olan bu slogan oyları parçalayarak gerici-faşist koalisyonun, Demirel, Türkeş, Erbakan gruplarının işine yaradı. Seçimlerden hemen sonra «Vatan» gazetesinin bir kıymetlendirmesine göre, TİP'in bölücü tutumu sonucunda CHP en azından 8-10 sayırlık kaybetmiştir. Bizat TİP yöneticileri Diyarbakır ve Bursa'da CHP'ni engellediklerini kabul ediyorlar. Kongrelerinde aldıkları CHP ile işbirliği kararı TİP tabanının burjuvazideki ayrışmaları, AP ile CHP yöneticilerinin arasındaki farkları gördüğünü gösteriyordu. Fakat seçim kampanyasında TİP yöneticileri, AP ile CHP'ni ayırmadan ikisine de aynı biçimde saldırdılar.

TİP yöneticilerinin bu tutumu olmasaydı belki de CHP tek başına hükümet kurabilecek duruma gelecekti.

Bu konuda düşündürücü başka noktalar da vardır.

TİP, 1965 seçimlerinde yaklaşık 280 bin oy aldı. 1969 seçimlerinde ise aldığı oy 243 binin üstündedir. Bilindiği gibi, TİP 1973 seçimlerine katılmadı. 5 Haziran seçimlerinde ise aldığı oy 20.683'tür. Bu durum neyi gösteriyor? TİP yöneticilerinin TKP'ne, sınıf sendikacılığına karşı saldırıya geçerek işçi sınıfının birliğini bölmek, işçi sınıfının DGM'ne karşı savaşımını arkadan vurmak, 1 Mayıs kanlı saldırısından büyük burjuvazinin iktidarını arındırıcı ve sınıf sendikacılığına saldırmaları ve genellikle DISK'i bölmek, tabanını yönetime karşı çıkarmak çabalarının sonucunda işçi sınıfından ve emekçi yığınlarından soyutlandıklarını gösteriyor.

TİP yöneticileri CHP ile AP arasında fark görmemekle, hattâ zaman zaman namlunun ucunu daha fazla CHP'ne çevirmekle demokratik, anti-faşist güçlerin bazı somut hedefler etrafında eylem birliği ilkesine de sırt çevirdiler. Oysa, seçimlere illegal şartlarda katılan TKP, anti-faşist, anti-empyralist, demokratik güçlerin eylem birliğini geliştirme sorununu seçim kampanyasının ilkelerinden biri haline getirdi ve bu konuda önemli ilerlemeler kaydedildi.

Bir partinin devrimci gücü, aldığı oyların sayısı ile ölçülmez. İşçi sınıfı partisinin devrimci gücü, işçi sınıfını iktidara doğru sürdüğü sınıf savaşında burjuvaziye karşı örgütlemek, işçi sınıfı ideolojisine, devrimci teorisine, Marksizme-Leninizme bağlılığı ve bu teoriyi yaratıcı bir şekilde me-mleketin koşullarına göre uygulama yeteneğiyle ölçülür. Fakat seçimler bir politikanın, taktik ve stratejinin doğruluğunu veya yanlışlığını göstermek bakımından önemli olduğu gibi, devrimci bir partinin yığınlarla bağlanının ölçüsünü gösterme bakımından da önemlidir. Bu bakımdan 5 Haziran genel seçimleri bir anlam taşır.

5 Haziran seçimlerinde işçi sınıfının bir tek gerçek temsilcisi meclise giremedi. Seçimlerin anti-demokratik koşullarda yapıldığı açıttır. Yukar-

da da söylediğimiz gibi, TKP'ne konan yasak kaldırılmadı. Yani işçi sınıfının örgütü seçimlere katılamadı. Bundan başka Demirel-Türkeş ortaklığının terörü seçim kampanyasında daha da yoğunlaştı. Yerli-yabancı büyük tekeller burjuva partilerine büyük parasal destek sağladılar. Ayrıca burjuva partileri adaylığı büyük paralara bağladıklarından işçi sınıfının, emekçi köylülüğün, yahut gerçek devrimci aydınların burjuva partilerinde aday olma olanakları fiilen ortadan kaldırıldı. Bu koşullarda AP, MSP, MHP gibi partilerin adaylarının aldığı oylar hiçbir zaman halkın gerçek eğilimlerini yansıtmaz.

Sorun daha da derindir. 5 Haziranda yapılan genel seçimler Türkiye'nin dengesiz gelişmesini yansıtır. Demokratik dönüşümlerin yapılmaması, özellikle demokratik bir toprak reformunun uygulanmaması sonucunda AP, MSP, MHP yöneticileri büyük toprak sahipliği, derebeyi kalıntıları koşullarından yararlanarak köy emekçilerinin oylarını çelmek olanağını daha geniş ölçüde buldular. Fakat işçi sınıfının, TKP'nin, sınıf sendikacılığının hızlı bir gelişme gösterdiği, işçi hareketinin güçlü olduğu endüstri merkezlerinde daha demokratik sloganlarla seçim kampanyasını yürüten burjuva muhalefeti yansıtan CHP adayları önemli başarılar elde ettiler. Yani, emekçi halk, işçi sınıfı büyük burjuvazinin, emperyalizmin dayattığı, anti-demokratik, faşist seçim kampanyasının koşullarını geriletmek, yığınsal bir şekilde sandık başına giderek faşistleri, gericiyi yenilgiye uğratmak savaşımını başardı.

Büyük sanayi merkezlerindeki bu gelişmeye karşılık büyük toprak sahipliğinin, derebeyi kalıntılarının bulunduğu bölgelerde, özellikle Anadolu'nun Doğu ve Güney-Doğu bölgelerinde durumda pek az değişiklik oldu, buraları genellikle AP, MHP, MSP yöneticileri gibi gerici politikacıların daha fazla oy aldıkları bölgeler olarak kaldı. Demek oluyor ki, bugünkü koşullarda yapılan seçimler, genellikle parlamenterizm halk yığınlarının gerçek istemlerini, eğilimlerini, başta gelen demokratik bir düzene kavuşmak, sömürden, işsizlikten, bağımlılıktan kurtulmak amaçlarını yansıtmaktan, yani demokratik olmaktan uzaktır.

TKP hiçbir zaman parlamenterizmi tek çıkar yol ve tek savaş yöntemi olarak kabul etmedi. Parlamenter yollarda birçok mevzileri elde etmek, halk yığınlarını sınıf savaşlarında eğitmek mümkün oluyor, fakat büyük burjuvazinin egemenliğini yıkmak ve işçi sınıfının, emekçi halkın egemenliğini kurmak mevcut koşullarda mümkün olmuyor. Bundan ötürü bütün kapitalist ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de demokratik hedeflere ulaşmak için yığın hareketleri, işçi sınıfının öncü eylemleri başta gelmektedir. Demokratik gelişmenin başlıca çekici gücü ve Türkiye'yi sosyalizme açılan ileri demokratik bir düzene ulaştırabilecek eylemler, işçi sınıfının başını çektiği anti-emperyalist, anti-faşist, demokratik hareket ve bu hareketin sınıf savaşında üstün gelmesidir.

5 Haziran seçimlerinde AP, MHP yöneticileri bazı gelişmeler kaydettiler. Daha fazla sağcı akımların oyları bu partilerde yoğunlaştı. MSP'nin yarı yarıya erimesi onların işine yaradı. Bu üç parti yöneticileri mecliste 229 sayırlık sağladılar. CHP'deki gelişme daha belirli oldu. Bu parti, 213 sayırlıkla mecliste en kalabalık grubu sağladı. Bu koşullarda parti genel başkanı Ecevit, bir azınlık hükümeti kurmak zorunda kaldı. CHP yöneticileri bu azınlık hükümetini ayakta tutmak için meclis dışında yığınların desteğini sağlayacak bir politika uygulayacaklarına, meclis aritmetiğinin duvarları arasına kapandılar. Oysa TKP, meclis içi ve meclis dışı eylemlerin bir arada yürütülmesini, yığınların harekete geçirilmesini önerdi. CHP yöneticileri meclis aritmetiğine önem verdiklerinden başarıya ulaşamadılar. Esasen hükümet programları da seçim kampanyasında halka verdikleri sözlerin pek azını yansıtıyordu. Burjuva parlamenterizminin özelliklerinden biri de budur. Bütün kapitalist ülkelerde burjuva partileri seçimlerde emekçi halka bol keseden vaatlerde bulunurlar. Birçok reformları yapacaklarını, ortalığı güllük gülistanlık yapacaklarına dair durmadan nutuklar çekerler, programlar ortaya koyarlar. Fakat halkın oyunu çeldikten sonra yine kendi sömürü düzeninin sürdürülmesini öngören programlarını uygulamaya koyulurlar. Aşağı yukarı CHP yöneticilerinin tutumu da bu oldu. Seçim kampanyasında ayrıntılarıyla ortaya koydukları bir toplum düzeninin kurulmasını programda bazı yuvarlak laflarla geçiştirdiler. Sınıf uzlaşmacılığında mevcut ittifaklara bağlılıktan söz ederek emperyalizmin NATO, SENTO, Ortak Pazar gibi ekonomik, politik, askersel sistemlerine bağlı kalacaklarını bir daha belirttiler. Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkelerle bağların geliştirilmesinin gereğini belirttiler. Şüphe yok ki, bu son nokta olumlu bir gelişmedir, fakat TKP'nin de defalarca belirttiği gibi Türkiye'nin içinde bocaladığı bunalımlardan kurtulmanın tek çıkar yolu açık seçik anti-emperyalist, demokratik bir programla çıkmak, sanayileşme programını ona göre ayarlamak, barışçı ve bütün ülkelerle, özellikle komşularımızla içten ve eşitliğe dayanan bir dış politika izlemek, emperyalizmin bütün aşağılayıcı paktları ve sistemleriyle bağları kesmek, yani NATO'dan, SENTO'dan çıkmak, topraklarımızdaki bütün üsleri kaldırmak, silâhlanma yarışına son vermek, sosyalist ülkelerin kalkınmamıza yardımlarını sağlamak, kapitalist ülkelerle de eşitliğe dayanan ve egemenliği-mizi zedelemeyen anlaşmalar bağlamaktır.

CHP programı bu gibi bir politik perspektiften halk yığınlarının destek ve dayanağını sağlamak yeteneğinden yoksun olduğu gibi, memleketi bunalımlardan kurtarmak, kalkındırmak, işsizliği, enflasyon yenmek, halkın yoksullaşma sürecini durdurmak yeteneğinden de yoksundur.

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Komünist basının geleneklerini sürdürerek «Barış ve Sosyalizm Problemleri» – «Yeni Çağ» dergisi sürekli olarak okurlara başvuru-
yor ve derginin daha ilginç, içeriğinin daha zengin olması için
önerilerini bildirmelerini rica ediyor.

Aldığımız mektuplardaki tavsiyeler, dilek ve istekler, eleştiriler
çalışmalarımızı ayarlamamızda bizlere büyük yardımda bulunuyor.

Sizlere tekrar başvurarak aşağıdaki soruları yanıtlamanızı rica
ediyoruz:

– Dergide yayımlanan yazılardan hangileri sizde derin bir iz
bıraktı ve niçin?

– Hangi yazıları beğenmediniz ve niçin?

– Dergide hangi konularda yazılar okumak istiyorsunuz?

– Derginin sayfalarında kimlerin yazılarını okumak istiyorsunuz?

– Dergide ne gibi yeni bölümler görmek istiyorsunuz?

– Başka önerileriniz var mı?

Okurlarımızın bu sorularımızı yanıtlamalarını bekliyor, mek-
tuplarını aşağıdaki adrese göndermelerini rica ediyoruz.

Adresimiz: Yeni Çağ – Stredisko pro rozširovani tisku,

Praha 6, Thakurova 3

Czechoslovakia

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
xx: «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisinin çalışmalarını görüşen komünist ve işçi partileri temsilcileri toplantısı hakkında bildiri	481
<i>Rene Urbany</i>	
Uluslararası politika ve moral ilkeler	484
<i>Sarada Mitra, Adel Haba</i>	
Biz ulusların kardeşliğini gördük	492
<i>Peter Boychuck</i>	
NATO yumuşama istemiyor	515
<i>Jozef Hlavička</i>	
Sendikaların karakteri ne olmalıdır	525
<i>Witold Yarosinski</i>	
Polonya Halk Birliği Cephesi	533
xx: Kapitalizmin ekonomik bunalımları	538

ÖZEL SAYFALAR

xx: TKP Merkez Komitesinin bildirisi	551
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın «Neues Deutschland» gazetesine verdiği demeç	553
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın «Unsere Zeit» gazetesine verdiği demeç	555
xx: TKP Merkez Komitesinin Meksika Komünist Partisi Merkez Komitesine mesajı	558
xx: TKP Merkez Komitesinin İsveç Sol Komünist Partisi Merkez Komitesine mesajı	558
xx: TKP MK Politik Büro üyesi A. Saydan yoldaşın Prag'da düzenlenen «Büyük Oktobr ve günümüz dünyası» konulu uluslararası toplantıda yaptığı konuşma	559
xx: Avrupa kapitalist ülkeleri komünist partilerinin Brüksel karşılaşmasında TKP delegasyonu adına okunan rapor	564
<i>A. Saydan</i>	
5 Haziran seçimleri ve gösterdikleri	571